

Arbetsrapport nr 54

A-press med borgerliga ägare

Tomas Andersson Odén
Johannes Bjerling

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Journalistik och Masskommunikation

Arbetsrapport nr. 54

A-press med borgerliga ägare

Tomas Andersson Odén
Johannes Bjerling

ISSN 1101-4679

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för Journalistik och Masskommunikation

Box 710, 405 30 GÖTEBORG

Telefon: 031-786 49 76 • Fax: 031-786 45 54

E-post: majken.johansson@jmg.gu.se

2008

1. A-press med borgerlig ägare

Hösten 1956 genomfördes i Stockholm en tidningsaffär som kom att kallas både skandalös och sensationell.¹ Affären innebar att Torsten Kreuger, en av dåtidens tidningskungar, sålde både Aftonbladet och Stockholms-Tidningen till Landsorganisationen, LO. Sensationen låg i affären som sådan, skandalen låg i att han sålde till ägare i det andra politiska blocket.

Stockholms-Tidningen klarade inte omställningen, utan lades ner efter några år, medan Aftonbladet utvecklades till att bli en succé. Det skedde inte utan ansträngning, och omgörningarna var flera. Till en början skulle den tidigare liberala tidningen vara politiskt oberoende, vilket den formellt också varit några år före ägarskiftet, därefter blev den uttalat socialdemokratisk, inte bara på ledarplats utan också i krönikor och nyhetsvärdering. Dåvarande redaktionschefen Sven Sörmark har beskrivit det som att det uppstod ett samspel mellan ledaravdelning och nyhetsavdelning.² Då om inte förr blev det tydligt att de nya ägarna hade satt sin prägel på tidningens innehåll.

Affären 1956 var ett av de ägarskiften i den svenska presshistorien som uppenbart påverkat tidningars politiska innehåll. Frågan är om det alltid måste vara så, eller om en tidning kan gå opåverkad genom ett ägarbyte även då den nya ägaren har andra politiska värderingar än tidningen brukat förfäktas.

På senare år är det i Sverige inte arbetarrörelsen som köpt, den har i stället haft rollen som säljare av tidningar, som köpts upp av koncerner med borgerlig inriktning. Tidningarna har drivits vidare som separata bolag, och de har fått behålla den socialdemokratiska partibeteckningen även under de nya ägarna.

Huvudfrågan som ställs i denna undersökning är om dessa affärer – då socialdemokratiska tidningar får borgerliga ägare – också innebär att tidningarnas innehåll påverkas, trots att det hävdas att de ska förbli opåverkade. Frågan är om de kan undvika att påverkas av sina nya ägare, även om dessa säger att tidningarna ska förbli socialdemokratiska efter ägarbytet.

* * *

Bakgrunden till arbetarrörelsens försäljningar finns i tidningskoncernen A-pressens konkurs 1992, en konkurs som skapade en helt ny situation för den socialdemokratiska pressen. Några av tidningarna, som Arbetet i Malmö, lades ner efter en tids dödsstrid. Andra övertogs av lokala politiska och fackliga organisationer, och fick därigenom åter lokala ägare efter ett halvsekel av styrning från nationell nivå.

Ett fåtal socialdemokratiska tidningar, som Värmlands Folkblad i Karlstad och Östra Småland i Kalmar, har därefter fortsatt att utkomma med den lokala arbetarrörelsen som ägare, medan andra, som Västerbottens Folkblad i Umeå och Dagbladet i Sundsvall, fått sin fortsatta existens säkrad genom att lokala borgerliga tidningskonkurrenter gått in som nya ägare.

I samband med affärerna har de tidningar som köpts upp av sina borgerliga konkurrenter i flera fall gett uttryck för besvikelse. Dagen efter offentliggörandet av uppköpet i Umeå kunde man under rubriken ”Sova med fienden” läsa följande i en redaktionell krönika i Västerbottens Folkblad:³

”I den här branschen får man lära sig att gilla läget. Det gäller alldeles särskilt om man är verksam inom den s-märkta delen av den. Gilla läget fick vi göra innan presstödet infördes,

¹ Den Svenska pressens historia, IV. 2002:90.

² Den Svenska pressens historia, IV. 2002:184.

³ Västerbottens Folkblad, 12 maj 2001.

lika väl som under epoken Torbjörn Båths⁴ dagar och ännu mer fick vi försöka göra det för att sen orka resa oss ur konkursens aska 1992. Nu är det ett nytt läge igen, men jag kan inte påstå att jag gillar det. Jag kanske borde det, men jag kan inte. Ska jag låta hjärta och njurar tala känner jag mig snarare ungefär som Rödluvan på väg att slukas upp av den stora vargen.”

Lite längre ned i samma text kunde man läsa:

”Det må vara sant att tryckpressar är döda ting som saknar ideologi. Det hjälper inte, själv har jag fortfarande tillräckligt med gammaldags marxism i mig för att tycka att det faktiskt ändå fortfarande spelar en viss roll vem som äger dem.”

I tidningen Dagbladet kommenterade den politiske redaktören Svante Säwén motsvarande uppköp i Sundsvall:⁵

”Man kan beskriva det som ett utökat samarbete. Och man kan beskriva det som fortsatt strid. Båda sakerna är korrekta. För min del väljer jag att betona det sistnämnda. För det är i konkurrensen med Sundsvalls Tidning som Dagbladet blir den tidning Du vant dig vid. Det kommer inte att förändras när vi nu får nya huvudägare.”

Efter affärerna återkom flera artiklar i de uppköpta tidningarna till frågan om vilken betydelse det förändrade ägandet skulle få för tidningarnas redaktionella innehåll. Samtliga personer som kom till tals i artiklarna dagarna närmast efter affärerna menade att de nya ägarförhållandena inte skulle påverka tidningarnas innehåll – åtminstone var detta den åsikt som man valde att föra fram offentligt.

Christer Forsell, arbetarekommunens ordförande i Skellefteå kommenterade Västerbottens-Kurirens köp av Västerbottens Folkblad med att man ”givetvis kan [...] hysa en viss oro över att vi nu får delat ägande med en liberal tidning men det behöver inte betyda så mycket”.

Tidningen konstaterade att ”samgående med konkurrent har fungerat bra i Norrköping” och på ledarsidan skrev den politiske chefredaktören, Hans Hjälte:

”...VF:s ägare, socialdemokraterna och facket i Västerbotten [har] ställt sig positiva till förslaget [eftersom] man anser att detta garanterar en långsiktig utgivning av Västerbottens Folkblad. Förslaget innebär inte att VF:s innehåll ska förändras. VF ska även i fortsättningen vara en socialdemokratisk sexdagars lästidning. VF ska fortsätta att konkurrera med VK. Och VK kommer inte i framtiden att ha något inflytande över innehållet i VF. VF kommer att förbli en självständig tidning.”

Men även om innehållet skulle förbli intakt och uppköpet kunde motiveras utifrån ett långsiktigt perspektiv menade Hjälte att en viktig sak riskerade att gå förlorad, nämligen tidningens anda:

”VF är inte bara en tryckpress som kan säljas. VF är inte bara en socialdemokratisk ledarsida. VF är inte bara en prenumerantstock, ett press- och distributionsstöd som har ett värde. VF är en anda. Den finns hos medarbetarna, hos alla som gör tidningen, inte bara skrivande, redigerande eller fotograferande journalister utan också alla som arbetar med administration, annonser, prenumerationer eller i tryckeriet, som vaktmästare eller allt övrigt i VF-huset eller på lokalredaktioner. För många av VF:s prenumeranter och övriga läsare är också VF mer än bara en tidning. Det är deras tidning.”

I Västerbottens-Kuriren, som alltså var den uppköpande parten i Umeå, fick uppköpet betydligt mindre uppmärksamhet. Medan Västerbottens Folkblad ägnade fem nyhetssidor åt affären täcktes den i Västerbottens-Kuriren på en enda ekonomisida. Affären behandlades

---

⁴ Torbjörn Båth var VD för A-pressen 1986-1992.

⁵ Dagbladet, 16 september 2003.

också främst ur ett företagsperspektiv, fokus låg på samarbetsformer, styrelsefrågor och ekonomi. Erik Orring, VD för Västerbottens-Kuriren, tecknade en bild av att Västerbottens Folkblad var i akut behov av stöd:

”VF skulle inte ha överlevt mer än två-tre år. Själva rörelsen går med förlust och substansen i företaget är väldigt dålig.”

Orring framhöll också att ”det är inte uteslutet att vi tvingas avveckla 20-25 tjänster”, Västerbottens Folkblad sadades ha ”rationaliseringspotential”.

På ett tekniskt plan innebar uppköpet i Umeå att de båda tidningarna bildade ett bolag med ansvar för utgivningen av Västerbottens Folkblad. Till att börja med var ägandet jämnt fördelat, Västerbottens Folkblad och Västerbottens-Kuriren ägde vardera 50 procent. I december 2002, knappt ett och ett halvt år efter den första affären, ökade Västerbottens-Kurirens ägarandel till 91 procent. I praktiken är den forna socialdemokratiska partitidningen VF därmed ett dotterbolag till sin liberala konkurrent.

I Sundsvall var uppköpet ingen stegvis process. Där övertog Sundsvalls Tidning hela ägaransvaret på en gång, vilket offentliggjordes på Dagbladets förstasida den 16 september 2003 under rubriken: ”Tidningen får en ny huvudägare”. Precis som i Umeå skulle de båda tidningarna framöver samarbeta om teknik, administration och ekonomi.

I Dagbladets fall behandlades uppköpet främst på tidningens ledarsida; på nyhetsplats förekom bara en enda artikel. I denna framställdes affären som något positivt, den skulle säkerställa utgivningen av två konkurrerande tidningar.

En mera problematiserande hållning fördes fram i en nyhetsartikel i den uppköpande parten, Sundsvall Tidning, där Jesper Strömbäck, medieforskare vid Mittuniversitetet, menade att maktkoncentrationen oroar och att ”det är olyckligt med en ägare”. Strömbäck framhöll att uppköp på tidigare konkurrensorter medför en risk eftersom ”mångfalden är viktig”.

I artikelns ingress står att ”på sikt hotas demokratin, men lösningen är bättre än om en tidning skulle tvingas lägga ned”. Att också Strömbäck förordade uppköp framför nedläggning framgår längre ned i texten.

* * *

Faktum är alltså att de två socialdemokratiska tidningarna Västerbottens Folkblad och Dagbladet för sin långsiktiga överlevnad har tvingats till långtgående samarbeten med sina borgerliga lokalkonkurrenter. I båda fallen har det uttryckligen sagts att tidningarna ska fortsätta att utges som socialdemokratiska tidningar, och att förändringen av ägandet inte ska påverka tidningarnas innehåll.

Frågan som behandlas i den här rapporten är om innehållet förblivit så opåverkat. Den centrala frågan är om det nya ägandet påverkat innehållet i de uppköpta socialdemokratiska tidningarna. Men även innehållet i de köpande tidningarna undersöks, dels som kontroll för den allmänna utvecklingen, dels för att se om de på något sätt påverkas av det nya samarbetet. Som jämförelsematerial används lokala tidningar som inte samarbetar på detta sätt. Det empiriska materialet utgörs av analyser av tidningarnas bevakning av valrörelserna inför de allmänna valen 1998, 2002 och 2006.

Merparten av studien har finansierats av Anne-Marie och Gustaf Anders stiftelse för medieforskning. Den avslutande kvalitativa analysen av ledarmaterialet har finansierats av Wahlgrenska stiftelsen.

2. En ägare, två politiska röster

Uppköpen av de två socialdemokratiska tidningarna Västerbottens Folkblad och Dagbladet är exempel på de ganska dramatiska förändringar av ägandet inom den svenska dagspressen som ägt rum de senaste åren. Nya aktörer som Schibstedt och Stenbeck har tillkommit och gamla ägare – exempelvis centertidningar – har dragit sig ur.

Ett viktigt inslag i förändringsprocessen inträffade som nämnts i början av 90-talet, då A-pressens konkurs radikalt förändrade situationen på många lokala marknader, där socialdemokratiska tidningar i närmare hundra år konkurrerat om läsare och annonser med en eller flera borgerliga tidningar.

När A-pressen genom konkursen splittrades upp på ett stort antal lokala ägare ökade möjligheten till lokala uppköp. Det dröjde några år innan processen kom igång, men när den väl startat blev utvecklingen omvälvande. I rapporten Strukturaffärer och samarbeten på tvåtidningsorter (SOU 2006:8) konstateras att ”bara under de senaste sex åren har strukturaffärer mellan konkurrenstidningar skett på marknaderna Umeå, Sundsvall, Gävle, Örebro, Eskilstuna, Visby, Norrköping och Karlskrona.”

Lokala strukturaffärer är i och för sig ingenting nytt på den svenska tidningsmarknaden. Sådana har förekommit åtskilliga gånger både i storstadspressen och ute i landet. Men de uppköp som nu ägt rum är på två sätt av annan karaktär än de tidigare. Dels har de åstadkommit lokala tidningsmonopol, dels har de skett över den politiska blockgränsen och därmed åstadkommit en situation där det på en del orter finns ägare med två lokala tidningar som på ledarplats argumenterar för olika politiska modeller.

En ny form av tidningsmonopol

Strukturaffärerna som nämns i den refererade studien ser lite olika ut på de olika orterna. På de flesta har de dock inneburit att den mindre tidningen på orten köpts upp av den större, men att båda fortsatt att utkomma som självständiga tidningar.

Tanken att en dominerande tidning skulle köpa upp den mindre tidningen på samma ort, och för att undvika monopolbildning driva båda vidare som separata tidningsföretag, började diskuteras på allvar under andra hälften av 1990-talet. Ett viktigt inlägg kom 1998 när Svenska Dagbladet var till salu. Den gången argumenterade professorerna Lennart Weibull och Stig Hadenius för en sådan lösning, med Bonniers som huvudägare.⁶ De hänvisade till liknande lösningar i andra länder, bland annat i Tyskland och USA. Ett av argumenten för den då aktuella affären (som inte genomfördes) var att samarbete mellan tidningarna på områden som administration, tryckning och annonsförsäljning gav ekonomiska förutsättningar för innehållslig mångfald. Detta argument för samägande är givetvis ännu starkare på orter där det ekonomiska underlaget för dagstidningar är mindre än i huvudstaden.

Affärer över politiska blockgränsen

Tidningsaffärer över den politiska blockgränsen var länge ovanliga i Sverige. Det finns dock några exempel, varav det mest spektakulära är LO:s inledningsvis nämnda köp av Stockholms-Tidningen och Aftonbladet 1956.⁷ Därefter finns, om man undantar dem som ägt rum de allra senaste åren, veterligen bara två: centerpartistiska Gotlands Folkblad 1972, och

⁶ Hadenius och Weibull: Bonniers bästa alternativet för SvD. Dagens Nyheter 980703.

⁷ Den svenska pressens historia IV. 2002:88ff.

centerpartistiska Växjöbladets sammanslagning med socialdemokratiska Kronobergaren 1995.

Länge var annars regeln den att tidningar med borgerlig inriktning inte köpte A-presstidningar, målet var snarare att konkurrera ut dem (det omvända förhållandet har med något enda undantag inte varit aktuellt i Sverige). Och tanken att en borgerlig tidning inte bara skulle köpa en A-presstidning utan dessutom driva den vidare under socialdemokratisk signatur, var för bara något årtionde sedan säkert ännu mer omöjlig för många tidningsägare.

Ändå finns idag, som SOU-rapporten anger, ett flertal socialdemokratiska tidningar som ägs och drivs av traditionellt borgerliga tidningsföretag, inte bara ute i landet utan också i Stockholm, där Aftonbladet hälftenägs av norska Schibstedskoncernen. Ett uppmärksammat fall ute i landet är samägandet mellan Gefle Dagblad och Arbetarbladet, som inte bara utvecklat ett administrativt utan också redaktionellt samarbete efter millennieskiftet.

Sedan studien om strukturaffärer skrevs har ytterligare strukturaffärer av samma eller liknande slag ägt rum.

Frågeställningar, material och metod

Dessa strukturaffärer, där socialdemokratiska tidningar köpts upp av den borgerliga konkurrenten, väcker ett antal frågor om tidningarnas innehåll:

- Finns det någon skillnad i den politiska nyhetsjournalistiken på nyhetsplats mellan de samägda tidningarna? Hur ser den skillnaden i så fall ut?
- Påverkar samägandet tidningarnas politiska nyhetsjournalistik i den ena eller den andra riktningen?
- Påverkar samägandet innehållet i tidningarnas ledare?

Frågorna undersöks här genom analyser av åtta dagstidningars redaktionella innehåll i samband med valrörelserna 1998, 2002 och 2006. Valrörelserna har valts som undersökningsobjekt eftersom den politiska journalistiken då både kvantitativt och kvalitativt är mer intensiv än annars.

De undersökta tidningarna utkommer på fyra orter: Umeå, Sundsvall, Karlstad och Kalmar. På två av orterna – Umeå och Sundsvall – har den starkare borgerliga tidningen köpt upp den lokala socialdemokratiska dagstidningen och fortsatt att ge ut den som separat tidningstitel. På de andra två orterna – Karlstad och Kalmar – är de socialdemokratiska tidningarna fortfarande fristående från de borgerliga konkurrenterna och har ägare med stark koppling till arbetarrörelsen.

De utvalda tidningsorterna med uppköpta tidningar är således:

- Umeå med dagstidningarna Västerbottens-Kuriren (frisinnad liberal) och Västerbottens Folkblad (socialdemokratisk).
- Sundsvall med dagstidningarna Sundsvalls Tidning (liberal) och Dagbladet Nya Samhället (socialdemokratisk).

De utvalda konkurrensorterna är:

- Karlstad med dagstidningarna Nya Wermlands-Tidningen (moderat) och Värmlands Folkblad (socialdemokratisk).⁸
- Kalmar med dagstidningarna Barometern (moderat) och Östra Småland, 2005 namnändrad till Östran, (socialdemokratisk).

---

⁸ Från april 2007 betecknar sig NWT som konservativ.

För att kunna besvara frågeställningarna om ägandets betydelse för den redaktionella inriktningen har materialet grupperats i fyra kategorier:

- Den första kategorin omfattar de två borgerliga tidningarna – Västerbottens-Kuriren och Sundsvalls Tidning – som har köpt den socialdemokratiska konkurrenten på utgivningsorten. Kategorin kallas fortsättningsvis för borgerliga samägda.
- Den andra kategorin omfattar de två borgerliga tidningarna – Nya Wermlands-Tidningen och Barometern – som ej köpt den socialdemokratiska konkurrenten på utgivningsorten. Kategorin kallas borgerliga fristående.
- Den tredje kategorin omfattar de två socialdemokratiska tidningarna – Västerbottens Folkblad och Dagbladet – som köpts upp av den borgerliga konkurrenten på utgivningsorten. Kategorin kallas s-tidningar samägda.
- Den fjärde kategorin omfattar de två socialdemokratiska tidningar – Värmlands Folkblad och Östra Småland/Östran – som ej köpts upp av den borgerliga konkurrenten på utgivningsorten. Kategorin kallas s-tidningar fristående.

Analysen bygger alltså på artiklar införda i dessa tidningar. Huvuddelen av undersökningen har utförts som en traditionell kvantitativ innehållsanalys, där analysenheten är den enskilda artikeln, som kodats enligt ett förutbestämt analyschema.

Två frågeställningar har varit centrala:

- 1) I vilken utsträckning har politiker från olika partier/politiska läger fått komma till tals som tidningsartiklarnas huvudaktör?
- 2) Hur behandlas politiker från de olika partierna/politiska lägren när andra aktörer talar om dem?

Analysmodellen liknar i allt väsentligt den som Kent Asp utarbetat och använt i flera undersökningar av mediers opartiskhet i valrörelser och folkomröstningskampanjer.⁹

För att bredda analysen har ytterligare några faktorer undersökts, nämligen vilka politiska ämnesområden som tagits upp i valrörelserna, vilka andra samhällsgrupper än politiker som fått komma till tals samt i vilken mån tidningarna på samma utgivningsort refererar till varandra. Dessutom undersöks i vilken utsträckning artiklarnas innehåll är inriktad på politisk sakinformation, på rapportering om det politiska spelet eller på skandalrapportering.

Materialet som undersökts i denna del är samtliga redaktionellt författade texter om de förestående valen till riksdag, landsting och kommunfullmäktige. För att en artikel ska anses handla om valet krävs antingen att det uttryckligen nämns i artikeln eller att artikeln handlar om politiska aktörer, det vill säga partier eller politiker.

Av flera skäl har undersökningen inte delats upp på byråmaterial (exempelvis från TT) och lokalt producerade texter. För det första gäller undersökningen vad tidningarna publicerar, inte vad de producerar. För det andra finns en osäkerhetsfaktor i bestämningen av vad som är lokalt producerat, och för det tredje är det långt ifrån säkert att läsarna gör någon skillnad på lokalt och inköpt material.

Insänt material, såsom insändare och debattartiklar, har däremot inte tagits med i undersökningen, som därmed begränsats till att gälla tidningarnas egenproducerade eller inköpta nyhetsartiklar och ledare. Vidare har endast texter publicerade i huvudtidningarna analyserats, medan texter i specialbilagor om exempelvis jakt, mode eller bilar valts bort.

Undersökningsmaterialet har delats upp i två huvudkategorier som analyserats var för sig: dels politiskt material på tidningarnas nyhetssidor, dels opinionsmaterial av ledarkaraktär publicerat på tidningarnas ledarsidor.

---

⁹ För beskrivning av analysmodellen se Kent Asp: Politisk journalistik. Studier i mediernas partiskhet och makt. Nordicom-Nytt, Sverige 4, 1988.

Analysen av material publicerat på tidningarnas nyhetssidor omfattar nyheter, reportage, notiser, översiktsartiklar, enkäter samt, i den mån de förekommer, analyser och kåserier med material relaterat till de politiska valen och valrörelserna.

I undersökningen av nyhetsmaterialet ingår 6 274 artiklar från de åtta tidningarna – något mer än 2 000 artiklar från vardera valrörelsen 1998, 2002 och 2006. Urvalet omfattar nyhetsmaterial publicerat under de två sista veckorna före valen (tabell 2.1).

Tabell 2.1: Det undersökta nyhetsmaterialet. Antal artiklar.

År	1998	2002	2006	Totalt
Borgerliga samägda	521	649	572	1742
Borgerliga fristående	615	675	621	1911
S-tidningar samägda	371	395	373	1139
S-tidningar fristående	509	507	467	1483
Totalt	2016	2226	2033	6274

Analysen av ledarmaterialet omfattar tidningsledare och annat åsiktsmaterial placerat på tidningarnas ledarsidor, förutsatt att det inte tydligt framgår att det är insänt debattmaterial. Insändare och debattartiklar är alltså inte med i analysen, även om de är placerade på ledarsidan. Detsamma gäller citat från andra tidningar publicerade under vinjetter av typen ”pressgrannar” och liknande.

Analysen av ledarmaterialet omfattar mellan 370 och 400 artiklar från vardera valrörelsen, totalt 1 146 artiklar. Urvalet omfattar material publicerat de tre sista veckorna före de tre valen (tabell 2.2).

Tabell 2.2: Det undersökta ledarmaterialet. Antal artiklar.

År	1998	2002	2006	Totalt
Borgerliga samägda	132	115	99	346
Borgerliga fristående	81	90	104	275
S-tidningar samägda	86	94	90	270
S-tidningar fristående	77	98	80	255
Totalt	376	397	373	1146

Undersökningen omfattar alltså alla tre valen 1998, 2002 och 2006. I redovisningen används dock i flertalet fall statistik endast från åren 1998 och 2006, det vill säga de år då samtliga tidningar var fristående (1998), och det år då köpen i Umeå och Sundsvall genomförts fullt ut (2006). En del fullständiga tabeller med siffror för alla tre åren finns som bilagor sist i rapporten.

Som ett avslutande steg analyseras de socialdemokratiska tidningarnas opinionsmaterial även kvalitativt. En orsak till att dessa behandlats även med kvalitativa metoder är att materialet är relativt litet, vilket begränsar möjligheten till definitiva slutsatser i kvantitativ analys. Den kvalitativa analysen ökar också möjligheten till nyansering.

Den kvalitativa analysen har utförts på ledartexter publicerade de två sista veckorna före vart och ett av valen. Under dessa perioder publicerade de socialdemokratiska tidningarna 380 ledartexter, och de borgerliga 450. Totalt omfattar den kvalitativa analysen således 830 ledare från de åtta tidningarna de två sista veckorna före valen 1998 – 2006.

3. Tidningarnas partiloyalitet – en bakgrund

I svenska analyser av ägandets betydelse för tidningars ideologiska innehåll har begreppet partipress varit centralt. Begreppet täcker ganska väl vad frågan handlar om; en mycket stor del av den svenska pressen hade under 1900-talet åtminstone svaga, och i många fall starka, ideologiska band till något politiskt parti. Begreppet partipress är inte riktigt heltäckande eftersom det också funnit enstaka exempel på tidningar med rötter i andra ideologiska rörelser som fackföreningar, nykterhetsrörelse eller religiösa samfund. Som generalisering fungerar det dock bra.¹⁰

Ett problem med begreppet är dock att det kan uppfattas som om sambandet mellan parti och press är starkt, vilket inte alltid varit fallet. I några tidiga tyska texter om sambanden mellan press och parti görs därför distinktion mellan partipress och partiinriktad press, där begreppet partipress står för en press som helt eller delvis ägs av ett parti medan partiinriktad press endast innebär någon form av ideologisk samhörighet.¹¹

Det har också gjorts åtskillnad mellan partiofficiella och partiofficiösa tidningar, där de förstnämnda är partiernas officiella organ. De partiofficiösa är inte officiella organ, utan har ställts i ett partis tjänst exempelvis av en grupp partimedlemmar eller sympatisörer.¹²

Alla dessa former har förekommit i de nordiska länderna, där den moderna partipressen utvecklades åren kring sekelskiftet 1900. I Sverige har partipressen främst sammankopplats med socialdemokraterna och centerpartiet, men också vänsterpartiet (kommunisterna) har haft en partipresstradition i liten skala. Vänsterpartiets tidning Ny Dag var på 1950-talet ett gott exempel på en partiofficiell tidning, vilket betonades i dess fullständiga namn: "Ny Dag. Huvudorgan för Sveriges kommunistiska parti". Också i några av socialdemokraternas och centerpartiets (dåvarande bondeförbundets) tidiga tidningar betonades sambandet i tidningsnamnen. Således hette en av socialdemokratiska partiets viktigaste tidningar "Social-Demokraten" fram till 1943 då den bytte namn till Morgon-Tidningen. Och en av dåvarande bondeförbundets första tidningar hette "Bondeförbundets tidning Landsbygden" åren 1910-1926. I dessa fall kan man, med den tyska terminologin, åtminstone under delar av tidningarnas livstid tala om partiofficiella tidningar. Idag finns, enligt en undersökning 2006, endast tre svenska tidningar som bör benämnas partiofficiella: Aktuellt i Politiken (s), Kristdemokraten (kd) och NU (fp).¹³

Även historiskt har merparten av tidningarna i den svenska egentliga partipressen, främst då den socialdemokratiska och centerpartistiska, snarare varit partiofficiös än partiofficiell; partierna har haft ett påtagligt ägarinflytande utan att tidningarna varit partiernas officiella språkrör. Tidningarna har vanligen heller inte ägts av partiernas riksorganisationer, utan av lokala organisationer eller enskilda partimedlemmar. De har inte direkt företrätt sina partier, utan haft en mer självständig roll. För många av tidningarnas företrädare under senare delen av 1900-talet känns säkert även beteckningen partiofficiös ganska främmande, eftersom de uppfattat sig som friare än så.

Även de två andra mångåriga svenska riksdagspartierna, folkpartiet och moderaterna, har haft täta band till delar av pressen. De har dock bara i undantagsfall engagerat sig som ägare. Tidningar med band till dessa partier har således, med samma typologi, varit partiinriktade. De har ägts av personer eller grupper som självmant valt att driva en viss politisk linje, oftast på ledarplats men ibland även i andra delar av tidningen. En förklaring till att banden sett

¹⁰ Se exempelvis Tomas Andersson Odén: Den bortglömda partipressen. Frikyrkliga dagstidningar i Västsverige 1850-1950. I Presshistorisk årsbok 2002: 63ff.

¹¹ Hans Münster: Zeitung und Politik, 1933.

¹² Hans Münster: Zeitung und Politik, 1933; Otto Groth: Die Zeitung, 1929; Die unerkannte Kulturmacht, 1963. För översikt se Hadenius, Seveborg, Weibull: Partipress. 1970:19ff.

¹³ Jonas Ohlsson: Partiernas press. JMG, Göteborgs Universitet, 2006.

annorlunda ut är att denna del av pressen grundats långt före partiväsendets organisering. Stora delar av den konservativa och liberala pressen startades av politiskt engagerade individer redan i mitten av 1800-talet, medan partierna i Sverige började organisera sig först kring sekelskiftet 1900.¹⁴ De har därför varit ekonomiska företag med visst ideologiskt innehåll snarare än renodlat politiska verksamheter.

Även folkpartiet och moderaterna, och deras föregångare, har dock givit ekonomiskt stöd till delar av den liberala respektive konservativa pressen, folkpartiet genom Stiftelsen Pressorganisation och moderaterna genom Högerns förlagsstiftelse. Den senare har periodvis också varit ägare av några lokala högertidningar.¹⁵

Både i den uttalade partipressen och i den partiinriktade pressen har det hos ledande redaktörer förekommit starkt partipolitiskt engagemang. Under andra världskriget hade var tionde svensk riksdagsledamot titeln redaktör. Andelen har senare minskat radikalt; under mandatperioden 1998-2002 titulerade sig fem riksdagsledamöter som journalist eller redaktör.¹⁶

För att upprätthålla kontakten mellan parti och press har det exempelvis i Sverige och Norge funnits redaktörsföreningar där ledande personer från de olika pressgrupperna kunnat träffats med eller utan närvaro från partiorganisationerna. Svenska exempel är den liberala Vänsterpressföreningen och den konservativa Föreningen Högerpress. I Norge, med en partipresstradition som liknar den svenska, hade den senares norska motsvarighet representation på Høyres partistämman ända fram till 1983.¹⁷

Andra exempel på förbindelser mellan parti och press är de ideologiskt orienterade nyhetsbyråer som försett sina tidningar med ledare eller ideologiskt motiverade nyhetstexter.

Det är alltså uppenbart att även andra faktorer än direkt ägande måste vägas in vid beskrivningen av relationen mellan pressen och de politiska partierna. Kai Kronvall har betonat innehållets betydelse; med partitidning menar han en tidning som kontinuerligt stödjer ett visst parti både i ledare och på nyhetsplats.¹⁸ Hadenius och Weibull har, förutom ägande och innehåll, lyft fram tidningarnas läsekrets.¹⁹

Det finns ett påtagligt samband mellan faktorerna (figur 3.1). En tidning med starkt politiserat nyhetsmaterial är med stor sannolikhet en tidning med en ideologiskt relativt enhetlig läsekrets. Omvänt krävs en hög grad av opartisk nyhetsförmedling för att tidningar ska nå utanför den egna politiska grupperingen.

En sak som visat sig viktig för tidningarnas läsare är en tydlig uppdelning mellan tidningarnas nyhetsförmedlande och opinionsbildande avdelningar. Tidningar som låter en viss politisk inriktning slå igenom både i nyhetsmaterialet och i det opinionsbildande materialet uppfattas av sina läsare som mer partibunden än de som driver opinion på ledarplats men har en balanserad nyhetsförmedling. Just tidig avpolitisering av nyhetsmaterialet har också framförts som en viktig förklaring till den liberala pressens framgång i Sverige. Den anses därigenom lättare ha nått utanför den egna ideologiska kretsen av läsare, trots att ledarna fortfarande drivit en utpräglad liberal linje. Undersökningar av läsarnas attityder till tidningar har visat att de ofta har en hög acceptans för att tidningar driver en politisk linje på ledarsidan, bara den inte påverkar vad som står på nyhetsplats.²⁰

---

¹⁴ Hadenius & Weibull: Partipressens död? 1991:46.

¹⁵ Hadenius & Weibull: Partipressens död? 1991:47f.

¹⁶ Lars Nord: Vår tids ledare. En studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning. 2001:81.

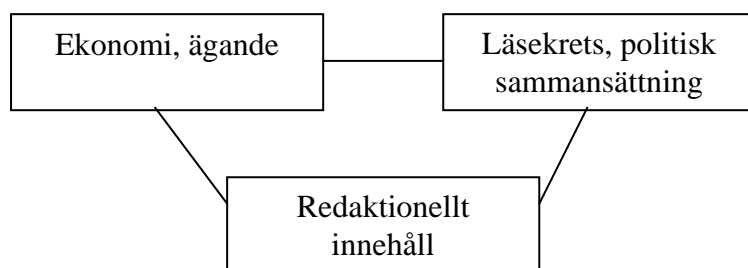
¹⁷ Sigurd Allern: From Party Press to Independent Observers? Nordicom Review, 2007 vol 28:66.

¹⁸ Kai Kronvall: Partipressen idag. 1971:144.

¹⁹ Hadenius & Weibull: Partipressens död? 1991:25f.

²⁰ Hadenius & Weibull: Partipressens död? 1991:63

Figur 3.1: Relationer mellan tidningar och politiska partier (efter Hadenius och Weibull, 1991)

Opartisk förmedling av nyheter är också en av de grundläggande idéerna i vad som brukar kallas journalistikens professionalisering. Hadenius och Weibull har föreslagit Expressens grundande 1944 som en startpunkt för dess utveckling i Sverige. Med den nya tidningen följde en helt ny form av journalistisk självständighet, inte minst i förhållande till de politiska partierna.²¹

Den exakta startpunkten kan givetvis diskuteras, men klart är att kopplingen mellan journalistik och partipolitik, både för den socialdemokratiska och den borgerliga pressen, var som starkast från bildandet av de moderna politiska partierna åren kring sekelskiftet 1900 och ett femtiotal år framåt. Upplösningen av banden skedde gradvis, och startade för många av de borgerliga tidningarna långt tidigare, framför allt genom ett minskat politiskt inflytande över nyhetsmaterialet. Ledarsidorna förblev vanligen partierna relativt trogna, men tidningarna markerade en successiv frigörelse. Ett utslag av detta är införandet av prefixet ”oberoende” framför tidningens politiska färg, ett annat är ett minskat antal redaktörer i riksdagen och andra politiska församlingar.

Genom att de socialdemokratiska och centerpartistiska tidningarna länge ägdes direkt av partier eller dem närstående organisationer hade de särskilda problem i frigörelseprocessen. Tidningar som förblivit i starkt beroendeförhållande har också i många fall kommit i underläge på upplagemarknaden, eftersom de haft svårt att nå utanför den läsekrets som bestått av partiets egna sympatisörer. I Sverige är det därför i hög grad dessa tidningar som blivit andra- eller tredjetidningar på sina utgivningsorter, vilket i sin tur inneburit mindre annonsintäkter. Trots särskilda statliga stödpengar från 1970-talet och framåt har många av dem tvingats till nedläggning eller övergång till veckoutgivning. Problemen ledde till att den socialdemokratiska A-presskoncernen gick i konkurs i februari 1992. Många av tidningarna återuppstod efter rekonstruktion, däribland flera som senare köpts upp av utgivningsortens dominerande borgerliga tidning.

Nyhetsförmedlingen allt mer oberoende

Om tidningarnas politiska linje slår igenom på nyhetsplats så sker det numera snarare genom att de ger mer spaltutrymme åt de politiska partier som står dem nära, än genom tydliga åsiktsyttringar från reportrarnas sida. I den tidiga partipressen var det däremot vanligt att partilinjen genomsyrade hela tidningens innehåll. Nyhetsrubrikerna i två tidningar i samband med en kris för den konservativa regeringens finansminister Nils Wohlin 1929 kan tjäna som exempel. Först den socialdemokratiska tidningen *Arbetet*:²²

”Storfinansens kupplaner mot Jordbrukarbanken en riksskandal av stora mått”
”Nils Wohlin en landsfara”

Rubrikerna i moderata Svenska Dagbladet tog finansministerns parti:

²¹ Hadenius & Weibull: Partipressens död? 1991:29f.

²² Monica Löfgren: Två statsråds fall i pressen. Avdelningen för masskommunikation, GU. 1989.

*”Finansministern anklagas och slår angreppen tillbaka”
”Finansministern får applåder från läktarna”*

Den sortens rubriker har senare försvunnit från nyhetssidorna, där den kvardröjande partiskheten successivt tagit sig andra uttryck. Ännu vid 1970-talets slut fanns dock en påtaglig skillnad mellan socialdemokratiska och borgerliga tidningars behandling av det politiska materialet. I en studie av lokala och regionala tidningars behandling av de politiska partierna inför valet 1979 visas relativt stark partiskhet för socialdemokraterna i A-prensens nyhetsmaterial, och en motsvarande partiskhet till förmån för de borgerliga partierna i den press som stod dem nära. Vid motsvarande undersökning inför 1991 års val kvarstod viss partiskhet, men den var betydligt mindre uttalad.²³

Det som hänt under mellanperioden var att tidningarnas nyhetsredaktioner krävt större självständighet och oberoende i förhållande till dess politiska redaktioner. Tidigare hade ofta den politiska chefredaktören varit tidningens ansvariga utgivare, och ännu i 1979 års valrörelse var kopplingen påtaglig mellan hur tidningar behandlade de politiska partierna på ledarplats och på nyhetsplats.²⁴

I analysen av denna förändring har Weibull fört in ytterligare en förklaringsfaktor: de redaktionella medarbetarna. Att denna faktor utelämnats i tidigare analyser förklarar han med att journalister tidigare i hög grad arbetade på tidningar vars linje de sympatiserade med. Men som en följd av tilltagande professionalisering framträdde under 1970- och 80-talen redaktionerna med krav på självständighet och oberoende även i förhållande till tidningens politiska ledning, vilket bland annat tog sig uttryck i att det blev vanligare med organisationer där chefen för allmänna redaktionen också fick rollen som ansvarig utgivare.²⁵

En utveckling liknande den svenska har påvisats i en norsk studie av en konservativ och en socialdemokratisk tidnings politiska journalistik 1981 och 2005. Båda tidningarna har under perioden utvecklats i riktning mot minskad partipolitisk hänsyn på nyhetsplats, men den har inte helt försvunnit. Fortfarande 2005 hade både den socialdemokratiska och den konservativa tidningen drag av partipress även på nyhetssidorna.²⁶

I en undersökning av svenska mediers bild av de lokala valrörelserna 2006 visas också på skillnader mellan borgerliga och socialdemokratiska tidningar. Resultaten visar att de borgerliga tidningarna gav en balanserad bild av de två huvudalternativen ”vänsterblocket” och ”alliansen” medan de socialdemokratiska tidningarna gav en mer positiv bild av vänsterblocket.²⁷

Dessa undersökningar visar således att det fortfarande, trots bodelningen mellan tidningarnas politiska och allmänna avdelningar, finns skillnader mellan hur borgerliga och socialdemokratiska tidningar behandlar respektive partier eller partigrupperingar. En förklaring kan ligga i åsiktsinriktningar hos tidningarnas journalister, en annan att tidningarna anpassar sig till den linje som en majoritet av läsarna föredrar. Den senare förklaringen har visst stöd i en undersökning av bevakningen av den svenska kärnkraftsomröstningen 1980, som visar på stora likheter mellan tendensen i medieinnehållet och åsikterna hos läsekretsen.²⁸

En tredje förklaring kan vara att medieinnehållet fortfarande påverkas av ägandet, exempelvis på så sätt att det ligger närmare till hands för ägarorganisationernas företrädare att lämna nyhetstips till den egna tidningen.

²³ Helene Svedberg: Massmediernas partiskhet. I Ronny Severinsson (red): Studier i medielandskapet. Ett urval av analyser utförda på uppdrag av Pressutredningen –94. JMG, Göteborgs Universitet, 1995.

²⁴ Kent Asp: Väljarna och massmediernas partiskhet. I Väljare, partier, massmedia. 1982.

²⁵ Lennart Weibull: Konkurrerande traditioner. A-pressen och den svenska journalistikens professionalisering. I Arbetarhistoria nr 3, 2004:46.

²⁶ Sigurd Allern: From Party Press to Independent Observers. Nordicom Review, 2007. Vol 28:63-79.

²⁷ Lars Nord och Gunnar Nygren: Mediernas bild av lokala valrörelser 2006. Demokratiinstitutet, 2007:55ff.

²⁸ Kent Asp: Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning. 1986:297.

Partiloyaliteten kvar i ledarna

I det tidiga 1900-talets partipress var det självklart att ledarartiklarna på något sätt speglade åsikterna hos det parti som tidningen företrädde, även om det kunde förekomma nyansskillnader och varierande åsikter i detaljerna. För de socialdemokratiska tidningarna var vid den tiden själva syftet med ledarna att stödja det egna partiet.²⁹

Men det gällde inte bara i den uttryckliga partipressen. Även på borgerliga tidningar förekom det i anställningskontrakten formuleringar där redaktörer förband sig att redigera tidningen i enlighet med ett visst partis idéer. Ett exempel var Sundsvalls Tidning 1914 där det i den första punkten i redaktören Olof Alströms kontrakt fastställdes att han förband sig ”att redigera tidningen i frisinnad anda i huvudsaklig överensstämmelse med Frisinnade landsföreningens program”.³⁰

Till följsamheten bidrog givetvis att många redaktörer, både socialdemokrater och borgerliga, också hade politiska uppdrag i riksdag och kommuner, vilket ju innebar att de själva var med och formade partiernas politik. Ledarmaterialet kom vid mitten av 1900-talet därför allt mer att få drag av partiargumentation.³¹

Denna typ av självskriven partiloyalitet i ledarmaterialet har senare avtagit. Något av en milstolpe var det när den liberala tidningen Dagens Nyheters chefredaktör Herbert Tingsten inför ATP-omröstningen 1957 uppmanade sina väljare att rösta på det socialdemokratiska förslaget. Förväntningarna på redaktörerna om viss politisk följsamhet finns dock kvar.

I en studie av 21 dagstidningars ledare under perioden 1981- 2000 har Lars Nord konstaterat att partiloyaliteten fortsätter att minska. Han identifierar starkast partiloyalitet hos de moderata tidningarna, följt av de socialdemokratiska, medan den hos de liberala tidningarna är betydligt mindre. I samtliga grupper är det dock fortfarande så att ledarna i normalfallet oftare stödjer än kritiserar det parti som tidningen står nära. Denna lojalitet är särskilt tydlig inför politiska val, vilket förklarar att det fortfarande 2002 väckte stor uppmärksamhet då politiske chefredaktören för liberala Sydsvenska Dagbladet skrev mycket uppskattande om socialdemokraterna och dess partiledare Göran Persson.³²

I Nords studie uppvisas inga skillnader mellan tidningar med olika slags ägande. Partiloyaliteten i ledarmaterialet är lika stark, eller svag, hos tidningar oberoende av om de ägs av partiorganisationer, stiftelser eller privata ägare.³³ Inte heller i den norska studien signaleras att ägarformen påverkar partiloyaliteten. Både den privatägda borgerliga tidningen och den socialdemokratiska ägd av LO-dominerade bolaget A-pressen uppvisar stark partiloyalitet i ledarmaterialet, även om den förefaller något starkare i A-presstidningen.³⁴

---

²⁹ Lars Nord: Vår tids ledare. 2001:82.

³⁰ Birgit Petersson: Sundsvalls Tidning 150 år. 1990:297.

³¹ Lars Nord: Vår tids ledare. 2001:84.

³² Per T. Ohlsson: Sista varvet. Sydsvenska Dagbladet, 2002-09-08, Landet i mitten. Sydsvenska Dagbladet 2002-09-15.

³³ Lars Nord: Vår tids ledare. 2001:162, 187.

³⁴ Sigurd Allern: From Party Press to Independent Observers. Nordicom Review, 2007. Vol 28:63-79.

4. Valbevakningen på nyhetsplats

De åtta tidningar som undersöks i denna studie publicerade således tillsammans något över 2 000 nyhetsartiklar om valen i var och en av de tre valrörelserna 1998, 2002 och 2006. Totalt publicerade de något över 6 000 artiklar, eller noga räknat 6 274 stycken. Fördelningen på de tre valrörelserna är:

1998: 2 016 artiklar

2002: 2 226 artiklar

2006: 2 032 artiklar

Totalt: 6 274 artiklar

Minst antal publicerades i Dagbladet med totalt 442 artiklar om de tre valen, flest i Barometern med 1 129 artiklar.

Den följande analysen görs på materialet från alla tre valrörelserna, även om särskild vikt läggs vid den första och den sista. Anledningen till detta är att ägandet 2002 hade en mellanform för en av tidningskonstellationerna. Vid den första valrörelsen, 1998, var alla fyra socialdemokratiska tidningar självständiga tidningsföretag, med ägare som stod partiet nära. I valrörelsen 2002 hade Västerbottens-Kuriren köpt 50 procent av Västerbottens Folkblad, och i valrörelsen 2006 var de socialdemokratiska tidningarna Dagbladet och Västerbottens Folkblad i praktiken helägda dotterbolag i de två liberala tidningskoncernerna Sundsvalls Tidning respektive Västerbottens-Kuriren. De två andra socialdemokratiska tidningarna, Värmlands Folkblad och Östran, var i alla tre valrörelserna fristående företag, och konkurrerade på sina orter med de moderata tidningarna Nya Wermlands-Tidningen respektive Barometern.

Eftersom undersökningens grundläggande fråga är om ägarförändringen påverkat tidningarnas innehåll läggs därför särskild vikt vid valrörelserna 1998 och 2006.

Valnyheter på förstasidan ökar i fria s-tidningar

För de åtta tidningarna tillsammans var antalet artiklar om valrörelserna alltså ganska konstant de undersökta valen, med en liten topp 2002. Den finns i alla gruppernas valbevakning utom i de fristående s-tidningarnas.

Även i övrigt ser utvecklingen något olika ut i de undersökta tidningsgrupperna. I de båda borgerliga tidningsgrupperna var antalet artiklar något större 2006 än 1998. Detsamma gäller för de samägda s-tidningarna, medan antalet artiklar om valet i de fristående s-tidningarna var nästan tio procent lägre 2006 än i valet åtta år tidigare (tabell 4.1).

Tabell 4.1: Artiklar på nyhetssidorna om valen 1998, 2002 och 2006 i de fyra tidningsgrupperna. Antal artiklar.

År	B-samägda			B-fristående			S-samägda			S-fristående			Totalt		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006	1998	2002	2006	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Förstasidan	79	111	73	67	87	63	38	42	24	26	45	45	210	285	205
In- och utrikes	85	97	70	94	58	77	86	68	77	173	80	89	438	303	313
Övriga insidor	357	441	423	454	530	480	247	285	272	310	382	333	1368	1638	1514
Totalt	521	649	572	615	675	620	371	395	373	509	507	467	2016	2226	2032

En närmare analys av siffermaterialet visar att det som minskade hos de fristående s-tidningarna var antalet artiklar på in- och utrikessidorna. Det lokala materialet om valet ökade i de fristående s-tidningarna, liksom i de tre andra tidningsgrupperna.

På in- och utrikessidorna var det inte bara de fristående s-tidningarna som minskade på valmaterialet. Samma tendens finns i alla tidningsgrupper. Det är dock stor skillnad på minskningens omfattning. Medan minskningen i de andra tidningsgrupperna var i storleksordningen 15 procent var det hos de fristående s-tidningarna fråga om en halvering.

De fristående s-tidningarna skiljer ut sig också i hanteringen av valrörelsematerialet på förstasidan. Detta är intressant, eftersom placering av material på förstasidan kan ses som en indikator på hur tidningarna ser på valrörelseartiklarnas nyhetsvärde.³⁵

En jämförelse av antalet förstasidesartiklar över tid visar att de fristående s-tidningarna som enda tidningsgrupp ökar antalet valrörelseartiklar på förstasidan, från 26 stycken 1998 till 45 stycken de båda valrörelserna på 2000-talet, en ökning med 73 procent. I de tre andra tidningsgrupperna sker under motsvarande period en minskning av antalet valartiklar på förstasidorna med i genomsnitt 13 procent. Störst var minskningen i de samägda s-tidningarna med drygt 30 procent.

Skillnaderna kan tolkas som att valrörelsematerialet kommit att värderas högre i de fristående socialdemokratiska tidningarna i valrörelserna på 2000-talet än 1998. I de socialdemokratiska tidningar som köpts upp av liberala tidningskoncerner har valrörelsematerialet kommit att värderas lägre, medan de borgerliga tidningarnas värdering av materialet är tämligen konstant. Dock skedde i dessa tidningar en viss ökning mellan 1998 och 2002.

En sak som påverkat förstasidesstatistiken är de formatbyten som fem av de undersökta tidningarna, i likhet med många andra, genomförde åren kring millennieskiftet.³⁶

Mellan åren 2001 och 2005 genomförde samtliga borgerliga tidningar i undersökningen formatbyte, från 8-spaltigt fullformat till 5-spaltigt tabloidformat. Även en av de socialdemokratiska tidningarna, Västerbottens Folkblad, krympte format från 6-spaltigt berlinerformat till tabloid under perioden (tabell 4.2).

Tabell 4.2: Tidningarnas format

	Format 1998	Format 2006	Tidpunkt för formatbyte
Västerbottens-Kuriren	Fullformat	Tabloid	Mars 2005
Sundsvalls Tidning	Fullformat	Tabloid	Februari 2005
Nya Wermlands-Tidningen	Fullformat	Tabloid	Maj 2005
Barometern	Fullformat	Tabloid	April 2001
Västerbottens Folkblad	Berliner	Tabloid	April 2002
Dagbladet Nya Samhället	Tabloid	Tabloid	
Västerbottens Folkblad	Tabloid	Tabloid	
Östra Småland/Östern	Berliner	Berliner	

I det perspektivet är de borgerliga tidningarnas minskningar av valmaterial på förstasidorna knappast förvånande. Mindre sidformat innebär i genomsnitt färre artiklar på förstasidorna, vilket betyder att de borgerliga tidningarnas minskning av valmaterialet närmast bör ses som att värderingen av materialet varit ganska konstant.

³⁵ Håkan Hvitfelt: På första sidan: en studie i nyhetsvärdering. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, 1985.

³⁶ Josefine Sternvik: I krympt kostym. JMG, 2008.

De fristående socialdemokratiska tidningarna ändrade inte format under perioden. Ökningen där är alltså verkligen en uppgradering av nyheterna. Minskningen hos de samägda socialdemokratiska tidningarna måste också betraktas som en reell nedvärdering av nyhetsvärdet, även om den i någon mån förklaras av Västerbottens Folkblads ändrade format. Men dels gäller krympningen bara från berliner till tabloid, dels sker den bara i en av de två tidningarna. Och dessutom är minskningen betydligt större än för de borgerliga tidningarna.

Referenser till lokalkonkurrenten

En av undersökningens frågeställningar gällde om uppköpen av de lokala konkurrenterna skulle innebära att tidningarna oftare, eller eventuellt mera sällan, skulle referera till varandra. För nyhetstexterna är svaret att de i princip aldrig nämner varandra i nyhetstexter, varken före eller efter uppköpen.

Av de totalt 6 274 undersökta artiklarna på nyhetssidorna 1998, 2002 och 2006 förekom omnämmande av lokalkonkurrenten bara i 15 artiklar. Tolv av dessa publicerades i de tidningar som i slutet av undersökningsperioden var samägda, och publiceringarna skedde i samtliga fall före det fullständiga samgåendet, det vill säga 1998 eller 2002.³⁷ De tre andra omnämningarna förekom i de fristående tidningarna (tabell 4.3).

I ett enda fall 1998 refererar en av de socialdemokratiska tidningarna till sin borgerliga ortskollega på ett negativt sätt. Vid alla andra tillfällen har omnämmandet av konkurrenttidningen gjort i neutral ton.

Tabell 4.3. Tidningarnas omnämmanden av lokal konkurrenttidning i nyhetstexterna. Antal tillfällen.

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Ja, omnämnd	3	3	0	1	0	0
Nej, inte omnämnd	518	646	572	614	675	620
År	S-samägda			S-fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Ja, omnämnd	3	3	0	0	0	2
Nej, inte omnämnd	368	392	373	509	507	465

När antalet fall är så litet som här måste slutsatserna givetvis dras med stor försiktighet. Den säkra slutsats som kan dras är att tidningarna ytterst sällan refererar till varandra i nyhetstexterna om politik inför allmänna val, oberoende av om de är självständiga företag eller har gemensamma ägare.

Noteras kan också att det inte sker någon ökning av antalet referenser efter uppköpen. Resultaten visar snarare på en minskning.

Man kan också konstatera att de tidningar som i slutet av undersökningsperioden var samägda refererade mer till varandra än de fristående före samgåendet. Möjligen skulle det kunna tolkas som något slags erkännande av den andra tidningens existens och betydelse.

Allt mera lokalt i Kalmar

I alla tre undersökta valrörelser var det företrädesvis de lokala och regionala frågorna som togs upp i tidningarnas valbevakning. Trenden är också att de dominerar allt mer. 1998 var

³⁷ Vid valet 2002 ägdes Västerbottens Folkblad till 50 procent av Västerbottens-Kuriren, som senare samma år ökade ägarandelen till 91 procent. Dagbladet var fortfarande helt fristående.

det i huvudsak lokala/regionala frågor i 53 procent av artiklarna, 2002 i 60 procent och 2008 i 62 procent.

Lokaltidningarnas allt större betoning av de lokala och regionala frågorna ingår i en längre trend. I en analys av nio lokala tidningars valbevakning har Bengt Johansson noterat hur andelen riksmaterial sjunkit från nivåer kring 60 procent 1979 till cirka 50 procent 1998, samtidigt som andelen lokalt och regionalt material ökat i motsvarande grad.³⁸

Det är i de fristående tidningarna – både borgerliga och socialdemokratiska – som andelen artiklar om lokala frågor ökar under perioden (med lokala frågor menas här både lokala och regionala frågor – till skillnad från frågor av rikskaraktär). I båda grupperna svarar de lokala texterna för cirka två tredjedelar av allt valmaterial på nyhetsidorna under valrörelsen 2006, från att 1998 ha legat kring 50 procent.

I de samägda tidningarna sker däremot ingen motsvarande utveckling mot det lokala. De samägda borgerliga tidningarna har 60 procent lokalt politiskt material 1998, och återgår till den nivån 2006 efter en ganska kraftig nedgång 2002. De samägda s-tidningarna har ganska konstant cirka 45 procent lokalt material i alla valrörelserna (tabell 4.4).

Tabell 4.4. Fördelning mellan lokala och nationella frågor de tre valrörelserna. Samtliga nyhetsartiklar (procent).

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2006	Förändr	1998	2006	Förändr
Lokal fråga	60	60	0	55	67	+12
Nationell fråga	40	40	0	45	33	12
Summa %	100	100		100	100	
N = antal artiklar	521	572	+51	615	620	+5
År	S-samägda			S-fristående		
	1998	2006	Förändr	1998	2006	Förändr
Lokal fråga	55	52	3	44	64	+20
Nationell fråga	45	48	+3	56	36	20
Summa %	100	100		100	100	
N = antal artiklar	371	373	+2	509	467	42

En närmare analys av bevakningen hos var och en av de åtta tidningarna visar att fördelningen mellan lokalt och nationellt material hållit sig ganska konstant hos samtliga tidningar, med undantag för de två fristående Kalmartidningarna Barometern och Östra Småland, i vilka det lokala nyhetsmaterialet under perioden ökat från cirka 50 procent 1998 till 70 procent eller strax däröver 2006.

Den ökning av det lokala materialet som uppmätts i denna undersökning är alltså i första hand ett lokalt fenomen, och kan förklaras antingen med att den lokala politiken i Kalmar varit särskilt intressant 2006, eller med att konkurrensen om det lokala politiska nyhetsmaterialet hårdnat mellan de båda tidningarna i Kalmar.

Sakområden i valbevakningen

Var tredje artikel i var och en av de tre valrörelserna behandlar politiken på något av områdena vård, utbildning/familj eller näringsliv/arbetsmarknad. Dessa sakområden är bland de största ämnena i samtliga tidningsgrupper alla tre valrörelserna. Ett annat stort ämne är

³⁸ Bengt Johansson: Finns den kommunala medievalrörelsen? I Henrik Oskarsson(red) Skilda valdagar och valval? SOU 2001:65.

ekonomi och skatter, som dock var klart mer omdiskuterat 1998 än i de senare valrörelserna. I valrörelsen 2006 förekom ämnet nästan inte alls i tidningarnas nyhetsrapportering

Den inbördes ordningen mellan dessa fyra områden varierar således från val till val. 1998 var ekonomi och skatter den största enskilda sakfrågan. I valen efter millennieskiftet dominerade frågor om vård, utbildning och familjepolitik.

Dessa förändringar sker i samtliga tidningsgrupper, och kan därför inte knytas till tidningarnas ägandeförhållanden. De är snarare att betrakta som förändringar i politikernas prioriteringar, eller möjligen väljarnas.

I nästan hälften av tidningsartiklarna i alla tre valen behandlas inget speciellt sakområde alls, utan betoningen ligger på valrörelsen som sådan. Artiklarna kan handla om kampanjarbetet, om personer som delar ut valmaterial, om rösträkningen eller om hur mandaten ska fördelas. Andelen sådana artiklar är något större 2006 än i de två föregående valen. Ökningen finns i alla tidningsgrupper, men är marginell i de fristående tidningsgrupperna (tabell 4.5).

Generellt har de samägda tidningarna, både de socialdemokratiska och de borgerliga, en större andel sådana artiklar än de fristående. Skillnaden är ungefär tio procentenheter. De samägda tidningarna betonar alltså, både före och efter samgåendet, själva valet mer än de fristående, medan dessa ger större uppmärksamhet åt de konkreta valfrågorna.

Tabell 4.5. Sakområden i tidningarnas nyhetsartiklar valen 1998 och 2006. (Procent).

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2006	Förändr.	1998	2006	Förändr.
Integration/jämställdhet	1	2	+ 1	2	5	+ 3
Infrastruktur/bostad/miljö	10	10	0	9	8	1
Utbildning/familj	11	13	+ 2	9	13	+ 4
Näringsliv, arbetsmarkn.	9	7	2	9	9	0
Vård, omsorg	7	9	+ 2	12	15	+ 3
Ekonomi, skatter	7	3	4	14	3	11
Valrörelsen	50	53	+ 3	39	40	+ 1
Annat	5	2	3	5	6	+ 1
Totalt %	100	99		99	99	
N= antal artiklar	521	572	+ 51	615	620	+ 5
	S-samägda			S-fristående		
Integration/jämställdhet	1	2	+ 1	5	4	1
Infrastruktur/bostad/miljö	12	7	5	9	8	1
Utbildning/familj	8	13	+ 5	11	12	+ 1
Näringsliv, arbetsmarkn.	8	11	+ 3	9	8	1
Vård, omsorg	9	11	+ 2	10	18	+ 8
Ekonomi, skatter	11	2	9	11	3	8
Valrörelsen	45	49	+ 4	37	40	+ 3
Annat	6	5	1	6	6	0
Totalt %	100	100		98	99	
N= antal artiklar	371	373	+ 2	509	467	42

I behandlingen av de olika sakområdena finns ett par skillnader i de fyra tidningsgruppernas prioriteringar:

- Hos de fristående s-tidningarna ökar andelen artiklar om vård och omsorg påtagligt 2006. Förändringen finns i alla tidningsgrupperna, men den är större hos de fristående

socialdemokratiska tidningarna, som ägnar betydligt fler artiklar åt dessa frågor än åt något annat sakområde i valrörelsen 2006.

- I alla tidningsgrupperna ökar andelen artiklar om utbildning och familjefrågor. Ökningen är betydligt större i de samägda s-tidningarna och de fristående borgerliga.

Mer skandalartiklar

I ungefär hälften av artiklarna om valen berörs alltså något politiskt sakområde, och om man begränsar sig specifikt till reportage, nyhetstexter och notiser publicerade på tidningarnas insidor stiger andelen till något över 60 procent. Ett skäl till att begränsa analysen på detta sätt är att undvika dubbelräkning av särskilt uppseendeväckande händelser, som ju ofta både publiceras inne i tidningen och på dess förstasida. Totalt omfattar underlaget då 4 788 artiklar, jämt fördelade på de tre åren.

Andelen artiklar som är inriktade och vinklade³⁹ på politiska sakfrågor är konstant under perioden. Det gäller också för kategorin där vinkeln ej gått att urskilja. Dit har exempelvis förts sådana artiklar som redogör för hur valet går till, indelningen i valkretsar och liknande, liksom artiklar som snarare handlar om politiken som tjänsteutövning och administration. 27 procent av nyhetsartiklarna har förts till den kategorin.⁴⁰

I ungefär 10 procent av artiklarna betonades politiken som spel, som kamp om makten eller som en tävling där det handlar om att bygga rätt allianser för att nå fördelar. Denna typ av journalistik är vanlig i artiklar om opinionsmätningar, men förekommer också i andra sammanhang. Det är heller inte alla artiklar om opinionsmätningar som är inriktade på det politiska spelet. Totalt minskade andelen spelinriktade nyhetsartiklar något under mätperioden, från 11 procent 1998 till 8 procent i de två senare valrörelserna.⁴¹

Tabell 4.6: Typ av vinkel i nyheter och reportage 1998-2006. (Procent)

	1998	2002	2006	N= antal artiklar
Sakfråga	61	63	60	2942
Spel	11	8	8	423
Skandal	1	2	6	143
Övriga/ej urskiljbart	27	27	27	1280
Antal artiklar	1624	1645	1519	4788

Däremot ökade andelen artiklar inriktade på skandal påtagligt. Totalt under perioden är 3 procent av artiklarna inriktade och vinklade på skandaler, men andelen är betydligt större i 2006 års valrörelse än 1998. Ökningen förklaras till stor del av journalistiken om det folkpartistiska dataintrånget i slutet av valrörelsen 2006. Man kan konstatera att det fick ett betydligt större genomslag i de undersökta tidningarna än den så kallade valstugeskandalen i valrörelsen 2002. Den resulterade i en liten ökning av andelen skandalinriktade artiklar, men hade långt ifrån samma massiva genomslag som dataintrånget fyra år senare. En viktig

³⁹ Företeelsen som i engelsk litteratur kallas ”framing” har på svenska ibland också benämnts ”gestaltning”.

⁴⁰ I en liknande undersökning av mediebevakningen av valet 2002 i Mora, Sundsvall och Uppsala har en något mindre andel förts till denna restkategori, vilket lett till något högre siffror för sakfrågor och spel. Se Hedman, 2004.

⁴¹ Enligt en parallellt genomförd undersökning halverades andelen artiklar om opinionsundersökningar i de undersökta tidningarna mellan 1998 och 2006. Johannes Bjerling, Jenny Wiik: Opinionsmätningar i lokalpressen. (opubl.)

förklaring är att valstugefrågan kom upp tätt inpå valet, medan dataintranget blev en fråga i debatten ett par veckor före valdagen, och därmed hann generera betydligt fler artiklar.

Ökningen av de skandalinriktade texterna finns i alla tidningsgrupperna och skillnaden mellan dem är ganska liten. Andelen 2006 är dock aningen större i de socialdemokratiska tidningarna. Minst andel skandalinriktade nyhetsartiklar finns i de fristående borgerliga tidningarna.

Nyhetsjournalistiken som är inriktad på spel är ungefär lika stor i alla tidningsgrupperna, men minskar 2006 i alla grupper utom de samägda borgerliga, där den ligger kvar på 10 procent av nyhetsartiklarna. Hos övriga tidningar minskar den sortens journalistik till nivåer kring 6-7 procent av de publicerade nyhetsartiklarna.

Generellt är andelen artiklar inriktade på politikens sakfrågor större i de fristående tidningarna än i de samägda, ett förhållande som gäller både före och efter uppköpsaffärerna.

Tabell 4.7. Typ av vinkel i nyheter och reportage i de fyra tidningsgrupperna. (Procent och procentandelar)

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2006	Förändr.	1998	2006	Förändr.
Sakfråga	55	55	0	62	65	+ 3
Spel	10	10	0	13	7	- 6
Skandal	2	6	+ 4	0	5	+ 5
Övriga/ej urskiljbart	32	28	- 4	25	23	- 2
Totalt %	99	99		100	100	
N= Antal artiklar	372	355	17	503	472	31
År	S-samägda			S-fristående		
	1998	2006	Förändr.	1998	2006	Förändr.
Sakfråga	58	57	- 1	68	60	- 8
Spel	11	6	- 5	9	7	- 2
Skandal	2	7	+ 5	0	7	+ 7
Övriga/ej urskiljbart	29	30	+ 1	23	27	+ 4
Totalt %	100	100		100	101	
N = Antal artiklar	311	296	15	438	396	42

Politiker dominerar i varannan artikel

I nästan tre fjärdedelar av de undersökta artiklarna finns någon person eller grupp av personer som har huvudrollen. De kan agera på något sätt, exempelvis demonstrera eller dela ut valmaterial, eller de kan göra ett uttalande av något slag. Endast i något mer än var fjärde artikel saknas den typen av huvudaktör.

Den helt dominerande typen av huvudaktör i artiklarna är politikern. Kategorin politiker är dominerande aktör i något mer än 50 procent av alla undersökta artiklar, och det är också den i särklass vanligaste aktörstypen i alla fyra tidningsgrupperna (tabell 4.8).

Näst vanligaste huvudaktören är en privatperson, eller allmänheten som grupp. Exempel på det sistnämnda är enkäter där en handfull personer ger uttryck för åsikter i någon fråga inför valet. Privatpersoner är huvudaktörer i något över sju procent av artiklarna.

Tabell 4.8: Dominerande aktör i de undersökta artiklarna 1998 och 2006. (Procent av samtliga artiklar)

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2006	Förändr.	1998	2006	Förändr.
Politiker	53	45	8	61	58	3
Fack/intressegrupp	2	3	+ 1	4	1	3
Näringsliv/medier	2	1	1	2	2	0
Myndigheter	2	3	+ 1	3	5	+ 2
Forskare/expert	1	2	+ 1	1	1	0
Privatpers/allmänhet	6	11	+ 5	7	5	- 2
Aktör saknas	33	36	+ 3	23	27	+ 4
Summa %	99	101		101	99	
N=antal artiklar	521	572	+ 51	615	620	+ 5
År	S-samägda			S-fristående		
	1998	2006	Förändr.	1998	2006	Förändr.
Politiker	46	52	+ 6	55	57	+ 2
Fack/Intressegrupp	4	3	1	4	4	0
Näringsliv/medier	2	2	0	3	1	2
Myndigheter	4	3	1	3	7	+ 4
Forskare/expert	1	4	+ 3	1	1	0
Privatpers/allmänhet	7	11	+ 4	6	6	0
Aktör saknas	37	24	13	28	23	5
Summa %	101	99		100	99	
N=antal artiklar	371	373	+ 2	509	467	42

Det finns två påtagliga skillnader mellan de undersökta tidningsgrupperna:

- Politikerna är vanligare som huvudaktörer i de fristående tidningarna än i de samägda. Tendensen finns både i de socialdemokratiska tidningarna och i de borgerliga, och den är påtaglig i alla tre undersökta val.
- Andelen artiklar med representanter för allmänheten som aktör ökar hos de samägda tidningarna från 6-7 procent 1998 till 11 procent 2006. I de fristående tidningarna är andelen ganska konstant omkring 6 procent.

Med undantag för personer från myndigheter och andra offentliga institutioner, som särskilt 2002 var ganska vanliga huvudaktörer, så förekommer övriga grupper betydligt mera sällan som huvudpersoner i artiklarna. Ytterligare ett litet undantag är att forskare och experter förekommer relativt ofta som huvudpersoner i de samägda s-tidningarnas valrörelseartiklar 2006.

Men den helt dominerande gruppen huvudpersoner är således politiker. Det gäller alla tidningsgrupper och samtliga undersökta val. Frågan om vilka politiker som dominerar i de olika tidningsgruppernas artiklar är så grundläggande för denna undersökning att den analyseras separat i nästa kapitel.

Sammanfattning av den översiktliga nyhetsanalysen

Den översiktliga analysen av nyhetsmaterialet visar att det finns en del skillnader mellan de fyra tidningsgrupperna, varav en del, men inte allt, kan relateras till ägarförhållandena. Några skillnader kan snarare utgöra förklaringar till att just Västerbottens-Kuriren och Västerbottens Folkblad samt Sundsvalls Tidning och Dagbladet numera ingår i samma koncerner och inte

Nya Wermlands-Tidningen och Värmlands Folkblad respektive Barometern och Östra Småland.

En sådan faktor är de samägda tidningarnas likheter i uppmärksammandet av valrörelserna som sådana snarare än de konkreta valfrågorna. Hela perioden har de samägda tidningarna mer material än de fristående som inte behandlar något särskilt sakområde utan betonar valrörelsen som sådan. Det framkommer både i analysen av uppmärksammandet av de olika sakfrågorna och i analysen av artikeltyper, där sakinriktade artiklar ställs i relation till artiklar om spel och skandaler. I samma riktning pekar den mera sparsamma förekomsten av politiker som huvudaktörer i de samägda tidningarnas politiska nyhetsjournalistik. Allt detta kan signalera att tidningarna vill tona ner partipolitiken snarare än att söka konfrontation. Det något flitigare refererandet till varandra är också en sådan faktor, som naturligtvis inte ska överdrivas eftersom det totala antalet är så litet.

Även en förändring i valrörelsebevakningen 1998 och 2006 pekar på en nedtoning av den politiska konfrontationen i journalistiken i de samägda tidningarna. Det är ökningen av kategorin privatperson/allmänhet bland aktörerna i de samägda tidningarna 2006. Någon sådan ökning kunde inte noteras i de fristående tidningarna. Återigen ska påpekas att skillnaden inte ska överdrivas, eftersom den är liten, men den pekar ändå i samma riktning.

En utveckling som understryker skillnaden mellan tidningsgrupperna är den påtagliga ökningen av antalet förstasidesartiklar om valet 2006 i de fristående socialdemokratiska tidningarna. Hos övriga tidningsgrupper skedde tvärtom en minskning – mest av allt hos de samägda s-tidningarna. Fenomenet kan tolkas som att de fristående s-tidningarna, som de nästan enda kvarvarande tidningarna under socialdemokratisk kontroll, ville ge extra betoning åt sitt valrörelsematerial. På motsvarande sätt kan de samägda tidningarna i båda lägren ha velat tona ner betydelsen av motsättningarna i politiken.

Ett resultat som visar på viss skillnad mellan de borgerliga tidningarna och de socialdemokratiska, oavsett ägandet, är att s-tidningarna hade något större andel skandalinriktade artiklar än de borgerliga 2006, året då det folkpartistiska dataintränet blev en av valrörelsens viktigaste frågor. Skillnaden finns där, även om den är liten, och signalerar att tidningarnas politiska linje i vissa fall kan ha större betydelse än ägandet för nyhetsjournalistikens utformning. Eftersom resultatet bara bygger på ett enstaka fall, måste detta dock anses vara en hypotes snarare än en slutsats.

5. Behandling av partierna i nyhetstexterna

I ungefär hälften av valrörelseartiklarna är det alltså en politiker som agerar, vanligen genom att göra något slags uttalande. I valrörelsen 1998 noterades totalt 1 104 artiklar där en politiker eller flera tillsammans var dominerande aktör, i valrörelsen 2002 var de 1 178 och i valrörelsen 2006 noterades 1 083. Analysen av hur tidningarna behandlat dessa aktörer bygger således på 3 365 artiklar med en eller flera agerande politiker.

I cirka tio procent av artiklarna agerar politiker från olika läger tillsammans, exempelvis för att gemensamt företräda kommunen, eller i andra sammanhang där partipolitiken är underordnad. Återstående cirka 1 000 artiklar per valrörelse är de där företrädare för ett enskilt parti eller ett regeringsalternativ agerar. Genom analys av hur ofta partierna lyfts fram, och på vilket sätt, kan man i dessa artiklar utläsa om tidningarna behandlar de politiska partierna likadant, eller om något eller några partier får en gynnsammare behandling än andra, exempelvis i form av mera positiv uppmärksamhet.

Totalt uppmärksammas politiska aktörer från socialdemokraterna mest. Det gäller för samtliga tidningsgrupper i alla de undersökta valen (tabell 5.1).

Tabell 5.1: Partitillhörighet hos artiklarnas dominerande aktör. (Procent av artiklar med aktör vars partitillhörighet framgår, samt förändring mellan 1998 och 2006)

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2006	Förändring	1998	2006	Förändring
Socialdemokraterna	45	37	8	40	29	11
Vänsterpartiet	10	3	7	8	6	2
Miljöpartiet	6	6	0	4	5	+1
Samarbetspartierna*		2	+2	0	1	+1
Moderaterna	12	12	0	13	12	1
Centern	12	8	4	15	22	+7
Folkpartiet	8	19	+11	5	11	+6
Kristdemokraterna	4	6	+2	7	6	1
Borgerliga alliansen**	1	4	+3	1	1	0
Annat parti	2	3	+1	5	7	+2
Summa %	100	100		98	100	
N=antal artiklar	238	187	51	313	297	+16
År	S-samägda			S-fristående		
	1998	2006	Förändring	1998	2006	Förändring
Socialdemokraterna	56	49	7	43	33	10
Vänsterpartiet	10	3	7	12	7	5
Miljöpartiet	4	5	+1	7	9	+2
Samarbetspartierna*			0	0	2	+2
Moderaterna	15	6	9	12	9	3
Centern	9	8	1	12	13	+1
Folkpartiet	4	21	+17	5	15	+10
Kristdemokraterna	1	4	+3	5	6	+1
Borgerliga alliansen**	1	3	+2	1	3	+2
Annat parti	1	2	+1	3	4	+1
Summa %	101	101		100	101	
N=antal artiklar	151	158	+7	264	220	44

* I valet 1998 endast s+v. **Begreppet, som partierna själva började använda sommaren 2004, används här och i tabell 6.3 som samlingsnamn för det organiserade samarbetet mellan borgerliga partier. I valet 1998 omfattade det endast m+fp+kd, i de två senare valen ingår även c.

Generellt gäller också att socialdemokratiska tidningar, både fristående och samägda, ger mer uppmärksamhet än de borgerliga tidningarna åt s-politiker. Som mest får socialdemokratiska partiföreträdare vara dominerande aktör i 56 procent av de samägda s-tidningarnas artiklar 1998. Lägsta noteringen, 29 procent, gäller de fristående borgerliga tidningarna valet 2006.

Socialdemokraternas dominans minskar under mätperioden. I valrörelsen 1998 var socialdemokrater dominerande aktörer i genomsnitt i 45 procent av artiklarna; inför valet 2006 var motsvarande siffra 35 procent. Vilket parti som är näst mest uppmärksammat varierar. 1998 var det moderaterna med i genomsnitt 13 procent av artiklarna, 2002 var det centern med 13 procent och 2006 var det folkpartiet med 15 procent.

Det finns ingenting som antyder att de förändrade ägarförhållandena skulle ha påverkat tidningarnas uppmärksammande av de olika partiernas företrädare. Förändringarna är likartade i alla fyra tidningsgrupperna.

I några få procent av artiklarna i samtliga valrörelser är den dominerande aktören en företrädare för något parti utanför riksdagen. Tidningarna som utges i Karlstad och Kalmar har något högre siffror för kategorin ”övriga partier”, vilket i första hand förklaras av att de uppmärksammat företrädare för lokala partier.

Ökad uppmärksamhet för de borgerliga

Inför alla de tre undersökta valen regerades Sverige av socialdemokratiska regeringar, med Göran Persson som statsminister. Under mandatperioden 1994 – 98 hade regeringen genomfört ett omfattande ekonomiskt åtstramningsprogram, i stor utsträckning med stöd av centern under ledning av Olof Johansson. Inför valet 1998 bytte centern partiledning. Johansson avgick och ersattes av Lennart Daléus, som markerade större distans till socialdemokratin. Formellt ingick inte partiet i någon valallians 1998.

Inte heller miljöpartiet kunde räknas in i något av blocken. För att få ut så mycket som möjligt i en eventuell förhandling om regeringssamverkan hade partiet länge betonat sitt oberoende i förhållande till både det socialistiska och det borgerliga blocket, och inte heller i valrörelsen 1998 ville partiet ta ställning i regeringsfrågan före valet.

Inför valet 2002 var alternativen något tydligare, främst genom att centerpartiet under nyvalda partiordföranden Maud Olofssons ledning tydligare än förut markerat samhörighet med det borgerliga blocket. Miljöpartiet hade under föregående mandatperiod haft visst samarbete med socialdemokraterna, men låste inte heller denna gång fast sig i regeringsfrågan. Efter valet förekom kontakter mellan fp-ledaren Lars Leijonborg och miljöpartiet om eventuell regeringssamverkan, dock utan resultat.

2006 var alternativen ännu klarare, särskilt på den borgerliga sidan. De fyra borgerliga partierna samverkade aktivt hela valrörelsen under beteckningen ”Allians för Sverige”, med det uttalade målet att efter valet bilda en gemensam fyrtipartiregering. Vänsteralternativet var något mera oklart, men under mandatperioden före valet hade socialdemokraterna regerat med stöd i riksdagen av miljöpartiet och vänsterpartiet, och partiet sade sig vilja fortsätta på ungefär samma sätt efter valet. Samtidigt försökte miljöpartiet och vänsterpartiet på olika sätt öka sitt inflytande, bland annat genom att kräva statsrådsposter. Det fanns en viss osäkerhet i regeringsfrågan, men tillsammans utgjorde ändå de tre partierna ett tydligare regeringsalternativ än de gjorde 1998.

Mellan valen 1998 och 2006 sker i de undersökta tidningarna tydliga förskjutningar i uppmärksamheten för de två regeringsalternativen. Inför valet 1998 var politiker från vänsterblocket dominerande aktör i så mycket som 55 procent av de undersökta artiklarna, och därutöver miljöpartiet i 5 procent. I valrörelsen 2006 var vänsterblockets politiker dominerande aktörer i 48 procent av artiklarna, miljöpartisterna inräknade (tabell 5.2).

På motsvarande sätt var politiker från det borgerliga alternativet dominerande aktörer i 25 procent av artiklarna 1998, och centerpolitiker i ytterligare 13 procent. I valrörelsen 2006 var siffran 48 procent, inklusive politikerna från centern. Totalt ökade alltså förekomsten av artiklar med borgerliga huvudaktörer påtagligt 2006, medan antalet artiklar med huvudaktörer från vänsterblocket minskade.

Tabell 5.2: Uppmärksamhet för politiker från de två regeringsalternativen i samtliga undersökta tidningars artiklar med politiker som huvudaktör, samt förändring mellan 1998 och 2006. Procent, resp. procentenheter.

	1998	2006	Förändring
Vänsteralternativet	55	48	7
Miljöpartiet	5		
Borgerliga alternativet	25	48	+23
Centern	13		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. Siffrorna för miljöpartiet och centern för 1998 är alltså inte inräknade. Värdena summerar inte till 100 procent, eftersom ett fåtal artiklar har politiker från andra partier som huvudaktör.

Vänsterblockets dominans i valrörelsen 1998 återfinns i alla de undersökta tidningarna. Störst är den i de socialdemokratiska tidningar som senare blir uppköpta, det vill säga i dem som här kallas samägda S-tidningar. Minst är vänsterblockets dominans i de fristående borgerliga tidningarna. Även i dessa dominerade vänsterblocket i uppmärksamhet 1998, men det övergick i borgerlig dominans 2002 och 2006 (tabell 5.3).

Förskjutningen i uppmärksamhet mellan valen 1998 och 2006 finns i samtliga tidningsgrupper, och skillnaderna är små mellan de fyra tidningsgrupperna. Om miljöpartiet respektive centern inte räknas in i talen för 1998 minskar andelen artiklar med huvudaktör från vänsteralternativet med 5 till 9 procentenheter i samtliga tidningsgrupper 2006. På motsvarande sätt ökar andelen artiklar med huvudaktör från de borgerliga med 20 till 25 procentenheter.

Tabell 5.3: Uppmärksamhet för politiker från de två regeringsalternativen, samt förändring i uppmärksamhet mellan 1998 och 2006. Procent, resp. procentenheter.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2006	Förändr.	1998	2006	Förändr.
Vänsteralternativet	55	48	7	49	41	8
Miljöpartiet	6			4		
Borgerliga alternativet	25	49	+24	27	52	+25
Centern	12			15		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	66	57	9	55	50	5
Miljöpartiet	4			7		
Borgerliga alternativet	21	41	+20	24	46	+22
Centern	9			12		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. Siffrorna för miljöpartiet och centern för 1998 är alltså inte inräknade.

Med ett undantag gäller att de socialdemokratiska tidningarna ger mer uppmärksamhet åt vänsterblocket och mindre åt det borgerliga blocket än de borgerliga tidningarna på samma

ort. Givetvis gäller då också det omvända, att de borgerliga tidningarna ger mer uppmärksamhet åt det borgerliga blocket och mindre åt vänsterblocket än sina lokala konkurrenter. Undantaget är de samägda borgerliga tidningarna som 2002 uppmärksammade vänsteralternativet mer än de socialdemokratiska tidningarna på samma ort (se tabell 5.3 i bilagan).

Mönstret, att borgerliga tidningar ger mer uppmärksamhet åt borgerliga partier och tvärtom, kan tolkas som att ett visst drag av partipress finns kvar i nyhetsmaterialet. Siffrorna i tabell 5.3 visar att tendensen att ge mer uppmärksamhet åt partier som står dem ideologiskt nära ännu 2006 finns kvar i åtminstone vissa tidningsgrupper. Tydligast framträder den i de nu uppköpta socialdemokratiska tidningarna, och i något mindre utsträckning finns den också i den fristående borgerliga tidningsgruppen.

Det tycks inte ske någon förändring på denna punkt som kan relateras till de förändrade ägarförhållandena. Den förskjutning som sker i uppmärksamhet mellan 1998 och 2006 ser väldigt lika ut i de fyra tidningsgrupperna.

Undersökningen av vilka partiets företrädare som förekommer som dominerande aktörer i de fyra tidningsgrupperna ger således resultaten:

- I samtliga tidningsgrupper dominerade socialdemokratiska aktörer 1998.
- Samtliga tidningsgrupper gav mer uppmärksamhet åt de borgerliga 2006 än 1998.
- I valen 1998 och 2006 gav de borgerliga tidningarna mer uppmärksamhet än sina socialdemokratiska konkurrenter åt de borgerliga politikerna, och tvärtom.
- De förändrade ägarförhållandena tycks inte ha påverkat tidningarna på denna punkt.

Värdering av partierna och regeringsalternativen

Förutom att själva agera kan partier förekomma i artiklar som omtalade, vilket innebär att någon annan talar om partiet eller dess företrädare. Sättet de omtalas på kan vara positivt, negativt eller neutralt.

Totalt omtalas något parti eller regeringsalternativ i 2 692 artiklar, vilket är 43 procent av de undersökta texterna. I något över hälften av dessa, 51 procent, är partierna omtalade på ett sätt som kan betecknas som ogynnsamt, i 41 procent av artiklarna omtalas partierna neutralt, och i återstående 8 procent omtalas de på ett sätt som kan betecknas som gynnsamt.

Artikelmaterialen där partierna eller regeringsalternativen omnämns kan sammanställas i form av ett index, beräknat som antalet positiva artiklar minus antalet negativa artiklar dividerat med samtliga artiklar där partiet eller regeringsalternativet omtalats:

$$I = \frac{\text{Positiva artiklar} - \text{negativa artiklar}}{\text{Positiva} + \text{negativa} + \text{neutrala artiklar}}$$

Beräkningssättet innebär att ett parti som enbart omtalas positivt får indexvärdet $I = +1,0$ och ett som enbart omtalas negativt får indexvärdet $I = -1,0$. Ett parti som lika ofta omtalas positivt som negativt får värdet $I = 0$.⁴²

Beräknat på detta sätt blir index för samtliga partier i 1998 års valrörelse $-0,40$, i 2002 års valrörelse $-0,46$ och i 2006 års valrörelse $-0,45$. Det lägre totala indexvärdet för omtalade partier i de två senare valrörelserna innebär alltså att det i dessa riktades mer kritik mot partierna än 1998.

Det lägre indexvärdena beror inte på behandlingen av partierna utanför riksdagen, som sverigedemokraterna eller feministiskt initiativ. Artiklarna om dessa var få, och inte mer

⁴² Modellen och teorin bakom den beskrivs i Kent Asp: *Mäktiga Massmedier*. 1986:114.

negativa än de om riksdagspartierna. Således får sverigedemokraterna indexvärdet $I = -0,48$ och feministiskt initiativ $I = +0,17$ i valet 2006 i de undersökta tidningarna.

Kritiken framfördes i stället framför allt i artiklar om de borgerliga partierna. Trots att det borgerliga alternativet vann valet 2006 var partierna i regeringsalternativet detta år i genomsnitt mycket negativt omtalade. Indexvärdena varierar från $-0,40$ i de samägda borgerliga tidningarna ända ner till $-0,72$ i de fristående socialdemokratiska (tabell 5.4).

De anmärkningsvärt negativa indextalen 2006 härrör i hög grad från artiklar med folkpartiet som omtalad aktör. Som tidigare nämnts anklagades partiet i slutfasen av valrörelsen för att med hjälp av lösenord till socialdemokratiska partiets datorer olovligt ha tagit del av och utnyttjat socialdemokraternas valplanering.

Tabell 5.4. Värdering av regeringsalternativen i texter där de eller de ingående partierna omtalas, samt förändring mellan 1998 och 2002. Index.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2006	Förändring	1998	2006	Förändring
Vänsteralternativet	0,48	0,24	+ 0,24	0,54	0,28	+ 0,26
Miljöpartiet	0,17			0,50		
Borgerliga alternativet	0,34	0,40	0,06	0,46	0,61	0,15
Centern	+ 0,08			0,28		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	0,30	0,31	0,01	0,33	0,21	+ 0,12
Miljöpartiet	0,25			0		
Borgerliga alternativet	0,36	0,65	0,29	0,37	0,72	0,35
Centern	0,14			0,35		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. Siffrorna för miljöpartiet och centern för 1998 är alltså inte inräknade.

Affären fick stort genomslag. I samtliga undersökta tidningsartiklar från valrörelsen 2006 omtalas folkpartiet positivt bara i 3 artiklar, negativt i 151 och neutralt i 38 artiklar, vilket ger ett index på $I = -0,77$. Eftersom folkpartiet också var det i särklass mest omtalade borgerliga partiet 2006 slår värderingen igenom i indexet för det borgerliga alternativet. Av totalt 461 artiklar där alliansen eller något borgerligt parti omtalas handlade 192 stycken om folkpartiet.

Kritiken mot partiet i valrörelsen 2006 kom intressant nog inte i första hand från vänsterblocket utan från folkpartister. Av totalt 104 undersökta artiklar där folkpartiet omnämns negativt av någon partiföreträdare är det 66 stycken som också har folkpartister som dominerande aktör. Bara i 26 är aktören socialdemokrat, och i ytterligare 4 någon annan från vänsterblocket. Åtminstone kvantitativt var alltså kritiken mot folkpartiet 2006 i första hand intern kritik, och först i andra hand kritik från vänsterblocket, även om också den var omfattande. Resultatet kan tolkas som att det blev mycket viktigt för de folkpartister som inte var direkt inblandade i affären att markera avståndstagande, för att inte riskera att drabbas själva.

I 47 av de artiklar där folkpartiet omnämns negativt saknas partiföreträdare som agerande aktör. Största delen av dessa artiklar är notiser eller korta förstasidestexter utan någon agerande aktör alls. Ett fåtal är artiklar med kritik från allmänheten (3 artiklar), någon expert (3) eller mediet självt i form av en kritisk krönika (2). En krönika i en av de samägda borgerliga tidningarna uttrycker sig positivt om folkpartiet, något som annars var mycket ovanligt de sista veckorna före valet 2006.

Om man ser till rapporteringen om de borgerliga partierna som helhet förekom fler kritiska artiklar i den socialdemokratiska pressen, både i de samägda och i de fristående tidningarna. Det tycks heller inte som om de ändrade ägarförhållandena påverkat tidningarna. Förändringen mellan 1998 och 2006 ser ungefär likadan ut i alla fyra tidningsgrupperna.

Värderingen av huvudmotståndarna

I alla tre valen betraktade flertalet väljare två partier, socialdemokraterna och moderaterna, som valets huvudmotståndare. Det fanns goda skäl: de var de två största partierna både i riksdagen och i opinionsmätningarna, och deras respektive partiledare var i praktiken ohotade som statsministerkandidater för var sitt block.⁴³

Den övergripande tendensen är att det riktats mindre kritik mot de båda huvudmotståndarna i valet 2006 än i det som ägde rum åtta år tidigare. För tidningsgruppen som helhet ändras indexet för socialdemokraterna, I_s , från $-0,45$ i valet 1998 till $-0,28$ i valet 2006. I_m ändras på motsvarande sätt från $-0,46$ till $-0,42$. Förändringen märks särskilt i värdena för de båda borgerliga tidningsgrupperna, där kritiken mildras både mot socialdemokrater och moderater 2006 (tabell 5.5).

Tabell 5.5: Värdering av socialdemokraterna och moderaterna i texter där partierna omtalas, samt förändring mellan 1998 och 2006. Index.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2006	Förändring	1998	2006	Förändring
Socialdemokraterna	0,50	0,32	+ 0,18	0,63	0,32	+ 0,31
Moderaterna	0,34	+ 0,08	+ 0,42	0,61	0,46	+ 0,15
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Socialdemokraterna	0,30	0,31	0,01	0,34	0,09	+ 0,25
Moderaterna	0,50	0,44	+ 0,06	0,40	0,60	0,20

I de socialdemokratiska tidningarna finns en påtaglig skillnad mellan tidningsgrupperna. Medan artiklarna i de samägda s-tidningarna inte alls ändras vad gäller kritik mot de två partierna blir artiklarna i de fristående s-tidningarna klart mer kritiska till moderaterna och positiva till socialdemokraterna 2006. Där sker en påtaglig polarisering, medan någon sådan inte kan avläsas hos de samägda s-tidningarna.

Det kan tolkas som att de fristående s-tidningarna vill betona sitt avstånd till moderaterna 2006, då de kan ha uppfattat sig som ganska ensamma på tidningsmarknaden om att ha den ambitionen. De ändrade ägarförhållandena påverkade alltså inte i första hand innehållet i de tidningar som köpts upp, utan i de s-tidningar som fortfarande ägdes av arbetarrörelsen.

Ytterligare en sak framstår tydligt i resultaten: de mycket låga värdena för moderaterna i samband med valrörelsen 2002 (se tabell 5.5 i bilagan). För de fristående socialdemokratiska tidningarna är värdet så lågt som $-0,86$, vilket innebär att moderaterna nästan enbart får framträda i negativa sammanhang. Värdet är inte mycket högre i den minst kritiska gruppen tidningar, de fristående borgerliga, där $I_m = -0,62$.

En stor del av de kritiska artiklarna förekommer i samband med två olika sakområden: skatter och invandring. Partiet hade själv valt att göra stora skattesänkningar till en viktig valfråga, men hade svårt att få positivt genomslag för detta. Invandringsfrågan blev aktuell

⁴³ Moderaternas dåliga valresultat 2002 lyfte fram folkpartiledaren Lars Leijonborg som en alternativ oppositionsledare en period efter valet. Efter omfattande internt förnyelsearbete återtog dock moderaterna initiativet, och stödet i opinionsmätningarna.

efter ett TV-program, Uppdrag: granskning, där programledaren ställde frågor om invandringen till partiföreträdare i valstugorna. Flera av svaren, inte bara från moderathåll, kom att uppfattas som invandrarfientliga, vilket gav upphov till åtskillig negativ publicitet dagarna närmast före valet. Den drabbade i första hand moderaterna eftersom det var dess partiföreträdare som figurerade mest i programmet.

Sammanfattning av den politiska nyhetsanalysen

Analysen av hur tidningarna behandlar de olika politiska partierna på nyhetsplats visar att socialdemokratiska tidningar generellt ger mer uppmärksamhet än borgerliga tidningar åt socialdemokratiska partiföreträdare, och att borgerliga tidningar på motsvarande sätt ger mer uppmärksamhet åt borgerliga politiker. Resultaten följer det mönster som kan förväntas i ett land med partipresstradition. De uppmätta skillnaderna är dock ganska små. Det finns heller inget som tyder på att de ändrade ägarförhållandena ska ha påverkat tidningarnas uppmärksamhetsmängd.

Vidare visar analysen att alla tidningsgrupperna gav mer uppmärksamhet åt de borgerliga partierna 2006 än de gjorde 1998, samtidigt som vänsteralternativet fick mindre uppmärksamhet. Eftersom alla tidningsgrupper uppvisar samma mönster tycks de förändrade ägarförhållandena för några av tidningarna inte heller slå igenom på den punkten.

Analysen av tidningarnas sätt att värdera de politiska huvudmotståndarna, socialdemokrater och moderater, visar att tre av de fyra grupperna mycket väl följer ett mönster att på nyhetsplats ha fler kritiska artiklar om de partier som man kritiserar på ledarplats, än om de partier som står tidningen nära. Både i 1998 och 2006 års valrörelser syns detta mönster i de båda samägda tidningsgrupperna, samt i gruppen fristående socialdemokratiska tidningar. Däremot följer de fristående borgerliga tidningarna i båda valen ett annat mönster. Där behandlas valens huvudmotståndare ungefär likvärdigt på nyhetsplats.

Analysen av hur tidningarna behandlat de två regeringsalternativen – de borgerliga respektive vänsterblocket – störs 2006 kraftigt av en massiv ansamling av artiklar som är kritiska till folkpartiet i samband med dataintränsaffären. Det leder till att samtliga tidningsgrupper har många fler kritiska artiklar om det borgerliga blocket än om vänsterblocket 2006. Genomslaget är dock ännu större i de socialdemokratiska tidningarna än i de borgerliga. På denna punkt finns en liten skillnad mellan fristående och samägda socialdemokratiska tidningar. De fristående är något mer kritiska än de samägda till de borgerliga 2006. De fristående är också något mindre kritiska till vänsterblocket.

Minst kritisk till den borgerliga alliansen var nyhetsjournalistiken i de borgerliga samägda tidningarna, som båda står folkpartiet nära.

Om man ser till utvecklingen mellan valrörelserna framstår det tydligt hur nyhetsjournalistiken i de fristående socialdemokratiska tidningarna förändrats 2006 jämfört med 1998, då de båda blocken – och huvudmotståndarna s och m – behandlades ungefär lika kritiskt. 2006 behandlades det borgerliga blocket, liksom moderaterna, mycket mera kritiskt än vänsterblocket respektive socialdemokraterna. Det kan tolkas som att de få socialdemokratiska tidningarna som 2006 fortfarande ägdes av arbetarrörelsen blivit mer polariserade i sin nyhetsjournalistik, efter att borgerliga koncerner köpt upp deras ideologiska systertidningar.

6. Ledarmaterialet

I föregående avsnitt behandlades nyheterna, ett material som i takt med journalistikens professionalisering successivt har avpolitiserats. Även om det fortfarande förekommer skillnader som kan knytas till partipresstraditionen, så är nyhetsförmedlingen på flertalet tidningar idag mer ett resultat av yrkesmässiga principer än av partipolitiska hänsynstaganden.

Ledarsidorna fungerar annorlunda. På dessa sidor kan tidningen öppet argumentera för eller emot ett visst parti eller förslag. Medan nyhetssidorna vanligen präglas av åtskillnad mellan åsikter och fakta finns inga sådana regler för ledarsidorna. På ledarplats används fakta ömsom för att stödja, ömsom för att ifrågasätta och kritisera.

De studerade ledartexterna

I de åtta undersökta tidningarna publicerades totalt 1 146 artiklar på ledarplats under de tre sista veckorna före valet de tre undersökta valrörelserna. Urvalet omfattar osignerade och signerade ledartexter, inklusive krönikor av ledarkaraktär som placerats på ledarsidorna, och fördelningen på de tre valrörelserna är:

1998: 376 artiklar

2002: 397 artiklar

2006: 373 artiklar

Totalt 1 146 artiklar.

Flest ledartexter, 177 stycken, publicerades i Sundsvalls Tidning. Minst antal, 118, publicerades i Nya Wermlands-Tidningen.

Som tidigare visats har flera av tidningarna ändrat format under perioden (se tabell 4.2). Samtliga borgerliga tidningar har krympt från fullformat till tabloidformat medan den socialdemokratiska Västerbottens Folkblad har krympt från mellanformatet berliner till tabloid. Övriga socialdemokratiska tidningar har haft samma format under hela mätperioden (tabloid för Dagbladet och Värmlands Folkblad; berlinerformat för Östra Småland/Östran).

Indirekt innebär formatförändringar att också tidningarnas innehåll förändras; exempelvis innebär en övergång till tabloidformat som regel att tidningsartiklarna blir både kortare och färre.⁴⁴

I undersökningsmaterialet har detta bara delvis slagit igenom i ledartexterna. För de samägda borgerliga tidningarna minskar antalet ledartexter visserligen från 132 stycken 1998 till 99 år 2006, men halva minskningen sker redan 2002, före formatbytet som äger rum 2005. Det relativt låga antalet ledare i dessa tidningar 2006 kan således bara delvis sättas i samband med det minskade formatet.

Rikspolitiken uppmärksammas mest

Mer än tre fjärdedelar av de publicerade ledarna tar upp nationella frågor och mindre än en fjärdedel behandlar lokala frågor. För tidningsmaterialet som helhet är variationen mellan de tre valrörelserna liten på denna punkt. Däremot finns en viss variation mellan de fyra tidningsgrupperna.

---

⁴⁴ Sternvik, 2008.

Under 1998 förekom lokala ledartexter främst i de borgerliga tidningarna, medan perspektivet i de socialdemokratiska tidningarna nästan uteslutande var nationellt. Åtta år senare har skillnaderna mellan de båda tidningsgrupperna försvunnit.

Förändringen är tydligast i de samägda borgerliga tidningarna, där var tredje ledare handlade om lokala ämnen 1998. Från denna relativt höga nivå sker sedan en successiv minskning. 2002 har bara var fjärde ledartext lokalt fokus och 2006 handlar bara var femte ledartext om lokala frågor. I de samägda borgerliga tidningarna går det alltså att tala om en parallell utveckling: samtidigt som ledartexterna blir färre minskar andelen texter med ett lokalt perspektiv.

I alla de andra tidningsgrupperna ökar andelen lokala ledare något, vilket leder till att alla tidningsgrupper har mellan 20 och 25 procent lokala ledare 2006 (tabell 6.1).

Tabell 6.1: Andelen lokala frågor. Procent.

	Borgerliga samägda				Borgerliga fristående			
	1998	2002	2006	Förändring 98-06	1998	2002	2006	Förändring 98-06
Lokal fråga	33	24	20	-13	19	39	24	+5
N=antal artiklar	132	115	99		81	90	104	
	S-samägda				S-fristående			
	1998	2002	2006	Förändring 98-06	1998	2002	2006	Förändring 98-06
Lokal fråga	15	15	22	+7	16	21	20	+4
N=antal artiklar	86	94	90		77	98	80	

En analys av de enskilda tidningarna visar att Västerbottens Folkblad är den tidning som har minst andel ledare om lokala frågor 1998, samtidigt som lokalkonkurrenten Västerbottens-Kuriren har störst andel. Åtta år senare är det Västerbottens Folkblad som har störst andel ledare om lokala frågor, medan andelen har minskat något i Västerbottens-Kuriren. Vad gäller andelen lokala ledartexter präglas de båda Umetidningarna alltså av tydlig konvergens.

Analysen visar också att andelen lokala ledare successivt minskar i de båda Sundsvallstidningarna, från cirka 25 procent 1998 till 10 procent 2006. Till skillnad från förhållandena i Umeå liknar Sundsvallstidningarna varandra redan före uppköpet.

En genomgående tendens är att variationen mellan tidningarna har blivit mindre. 1998 är andelen lokala ledare mellan 3 och 37 procent. 2006 är högsta andelen fortfarande 37 procent, men den lägsta 10 procent.

Valet som företeelse

Ledarsidan är inte bara en plats för argumentation kring sakfrågor, en stor del av materialet präglas av kommentarer om regeringsfrågan, de olika partiernas kampanjer och det rådande opinionsläget. Gemensamt för dessa texter är att det är valet som företeelse som står i fokus. Antingen genom att texterna framställer politik ur ett spelorienterat perspektiv (de olika partierna tävlar om makten, makten framställs som mål snarare än medel) eller genom att tyngdpunkten ligger på kampanjerna, strategierna och aktörerna bakom dessa.

För samtliga tidningsgrupper ökar andelen ledartexter där valet som företeelse är dominerande tema (tabell 6.2). Ökningen sker successivt – värdena för 2002 ligger i samliga fall mellan motsvarande värden för 1998 och 2006.

Att en allt större andel texter fokuserar på valet som företeelse innebär att andelen texter med fokus på de politiska sakfrågorna minskar. Istället för politiska sakförhållanden bygger tidningarnas argumentation då på partiernas samarbetsmöjligheter, kampanjer och medieframträdanden.

Tabell 6.2: Valet som företeelse i ledarmaterial. Procent.

	1998	2006	Fö rändring 98 - 06
Borgerliga samägda	41	49	+8
S-tidningar samägda	29	36	+7
Borgerliga fristående	37	50	+13
S-tidningar fristående	38	44	+6

Även om ökningen av ledartexter om valet som företeelse finns i samtliga tidningsgrupper är det i de borgerliga tidningarna som de förekommer mest. Det gäller särskilt 2006, då varannan ledare i de borgerliga tidningarna handlade om valet som företeelse snarare än om de politiska sakfrågorna.

Motståndarsidan uppmärksammas mest

Tidigare forskning om ledarsidornas partipolitiska förankring har visat att den kommer till starkare uttryck än vanligt i samband med val och valrörelser. Det närliggande partiet eller blocket uppmärksammas mera positivt samtidigt som meningsmotståndare uppmärksammas mera negativt.⁴⁵

I det här undersökta materialet uppmärksammas något parti eller politiskt block i totalt 322 ledartexter 1998, 334 år 2002 och 323 år 2006.

Det mest omtalade partiet under samtliga studerade valrörelser är socialdemokraterna. Partiet behandlas i nära 43 procent av ledarna i det samlade ledarmaterialet. Näst mest omtalade är moderaterna med 16 procent. Partiet omtalas dock betydligt mindre 2006, då folkpartiet är näst mest omtalade parti med drygt 15 procent. Ännu fler ledare handlar dock då om den borgerliga alliansen som helhet; i nästan 18 procent av texterna 2006 är alliansen dominerande aktör.

Under 1998 handlade påfallande många texter om vänsterpartiet, som låg bra till i opinionsmätningarna och senare också gjorde sitt bästa val någonsin.

När det gäller vilka partier som texterna behandlar finns det betydande skillnader mellan de olika tidningsgrupperna. Exempelvis handlar fler borgerliga än socialdemokratiska tidningsledare om det socialdemokratiska partiet och dess företrädare. Omvänt har betydligt fler socialdemokratiska tidningsledare moderaterna i huvudrollen. Ledartexterna handlar alltså påfallande ofta om de partier som respektive tidningar identifierar som sina ideologiska huvudmotståndare (tabell 6.3).

Endast ett fåtal ledare har något parti utanför riksdagen i huvudrollen. Totalt gäller det för cirka en procent av de undersökta ledarna, och skillnaden mellan tidningsgrupperna är mycket liten.

Svensk inrikespolitik är sedan många år tillbaka starkt präglad av blocktänkande. I valen 2002 och 2006 bestod det borgerliga blocket av moderaterna, folkpartiet, kristdemokraterna och centern, medan vänsterblocket utgjordes av socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet.

I valet 1998 var blocken inte lika väl definierade, eftersom både centern och miljöpartiet inte tydligt tagit ställning för vilket block de ville tillhöra. Som tidigare nämnts var det för miljöpartiet ett strategiskt val att stå vid sidan av blocken, medan det för centern snarare var ett steg från en position där partiet haft nära samarbete med socialdemokraterna till att i senare val ha tätare samarbete med de borgerliga partierna.

⁴⁵ Nord, 2001:127ff.

Tabell 6.3: Omtalat parti. Antal ledarartiklar som dominerande omtalad aktör.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2006	Förändring	1998	2006	Förändring
Socialdemokraterna	61	34	27	37	45	+ 8
Vänsterpartiet	15	1	14	10	2	8
Miljöpartiet	2	4	+ 2	5	3	2
Samarbetspartierna*	5	4	1	7	4	3
Moderaterna	5	5	0	6	6	0
Centern	7	3	4	1	2	+ 1
Folkpartiet	5	15	+ 10	3	10	+ 7
Kristdemokraterna	7	1	6	3	2	1
Borgerliga alliansen**	3	11	+ 8	1	13	+ 12
Annat parti	1	1	0	0	2	+ 2
Totalt antal artiklar	111	79	+ 32	73	89	+ 16
	S-samägda			S-fristående		
Socialdemokraterna	26	38	+ 12	24	17	7
Vänsterpartiet	4	0	4	6	1	5
Miljöpartiet	0	0	0	2	1	1
Samarbetspartierna*	1	1	0	1	2	+ 1
Moderaterna	31	8	23	18	17	1
Centern	1	3	+ 2	2	7	+ 5
Folkpartiet	7	12	+ 5	3	13	+ 10
Kristdemokraterna	3	0	3	2	0	2
Borgerliga alliansen**	5	22	+ 17	2	11	+ 9
Annat parti	0	1	+ 1	0	1	+ 1
Totalt antal artiklar	78	85	+ 7	60	70	+ 10

* I valet 1998 s+v, i valen 2002 & 2006 s+v+mp. ** I valet 1998 m+fp+kd, i valen 2002 & 2006 m+fp+kd+c (se not till tabell 5.1).

Under den studerade perioden sker i ledarmaterialet som helhet en tydlig förskjutning i uppmärksamheten från vänsterblocket till det borgerliga blocket. I valrörelsen 1998 var vänsterblocket i fokus i nästan dubbelt så många ledare som det borgerliga blocket. I valrörelsen 2006 är de två alternativen lika uppmärksammade (tabell 6.4).

I sammanhanget är det värt att notera att det handlar om en successiv förändring. Redan 2002 uppmärksammades de borgerliga partierna avsevärt mer än 1998. Borgerligheten som politisk enhet hade alltså gjort sitt intåg på ledarsidorna redan före det formella alliansbildandet.⁴⁶

Tabell 6.4: Andel av ledarartiklarna i samtliga tidningar som uppmärksammar de två regeringsalternativen, samt förändring mellan 1998 och 2006. Procent respektive procentenheter.

	1998	2006	Förändring
Vänsteralternativet	61	49	12
Miljöpartiet	3		
Borgerliga alternativet	32	50	+18
Centern	3		
N= antal artiklar	322	323	+1

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. 1998 redovisas värdena för miljöpartiet och centern separat.

Även om den generella tendensen i materialet är att borgerligheten allt oftare står i fokus för uppmärksamheten finns det påtagliga skillnader mellan de borgerliga och de socialdemokratiska tidningarnas ledarmaterial. Båda grupperna av borgerliga tidningar har 2006 vänsteralternativet som mest omtalat block, medan båda grupperna av

⁴⁶ Redan under 2002 års valrörelse stod samtliga de borgerliga partierna bakom ett gemensamt program ("Tillsammans för en ny regering"). I detta betonade man bland annat vikten av sänkt skatt på arbetsinkomster och införandet av en nationell vårdgaranti.

socialdemokratiska tidningar har det borgerliga alternativet som mest omtalat block (tabell 6.5).

Tabell 6.5: Andel av ledarartiklarna i de olika tidningsgrupperna som uppmärksammar de två regeringsalternativen, samt förändring mellan 1998 och 2006. Procent respektive procentenheter.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2006	Förändring	1998	2006	Förändring
Vänsteralternativet	73	55	-18	74	61	-13
Miljöpartiet	2			7		
Borgerliga alternativet	18	44	+26	18	37	+19
Centern	6			1		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	40	46	+6	52	30	-22
Miljöpartiet	-			3		
Borgerliga alternativet	59	53	-6	42	69	+27
Centern	1			3		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. 1998 redovisas värdena för miljöpartiet och centern separat. För N-värden se tabell 6.3.

Utvecklingen i tidningsgrupperna skiljer sig dock en del mellan valen. Medan de samägda tidningarna blir mer lika varandra i uppmärksamheten av de politiska blocken består skillnaden i de fristående tidningsgrupperna.

För de samägda tidningarna sker konvergensen genom att båda tidningsgrupperna närmar sig varandra. De samägda borgerliga tidningarna går från en position där de 1998 varit mycket lika de fristående borgerliga tidningarna till en situation som något mer liknar de socialdemokratiska 2006. De samägda socialdemokratiska rör sig i motsatt riktning och uppmärksammar 2006 de båda blocken på ett sätt som, utan att för den skull vara identiskt, ligger närmare de borgerliga tidningarnas.

Ledarartiklarnas värdering av partier och block

Stor uppmärksamhet innebär dock inte automatiskt stor uppskattning. Att uppmärksammas i ledare kan lika gärna innebära att man utsätts för kritik. Det gäller naturligtvis särskilt partier och politiker som tidningen uppfattar som politiska motståndare.

Relationen mellan beröm och kritik i ledarna kan på samma sätt som för nyhetsmaterialet åskådliggöras med hjälp av ett index.

$$I = \frac{\text{Positiva artiklar} - \text{negativa artiklar}}{\text{Positiva} + \text{negativa} + \text{neutrala artiklar}}$$

Positivt I-värde innebär alltså att en gynnsam behandling av partiet (blocket) är vanligare än en ogynnsam. Negativt I-värde innebär att kritiken överväger. Om $I = 0$ är behandlingen positiv och negativ i lika många ledare.

Om man ser till ledarmaterialet som helhet så överväger kritiken. 1998 var indexvärdet för samtliga partier i de åtta undersökta tidningarna $I = -0,5$; motsvarande värde för 2006 är $-0,4$.

I värderingen av de två politiska blocken finns stora skillnader mellan tidningsgrupperna, och som väntat är skillnaderna störst mellan de socialdemokratiska och de borgerliga tidningarna. De borgerliga tidningarna är tämligen genomgående positiva till det borgerliga regeringsalternativet och kritiska till vänsteralternativet, och de socialdemokratiska

tidningarna är i stort sett positiva till vänsteralternativet och kritiska till det borgerliga (tabell 6.6).

Tabell 6.6. Värdering av regeringsalternativen i texter där de eller de ingående partierna förekommer som dominerande aktör. Index.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2006	Förändring	1998	2006	Förändring
Vänsteralternativet	0,8	0,8	0	0,9	1,0	0,1
Miljöpartiet	1,0			1,0		
Borgerliga alternativet	+ 0,5	+ 0,2	0,3	+ 0,7	+ 0,5	0,2
Centern	0,6			0		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	+ 0,4	+ 0,8	+ 0,4	+ 0,5	+ 0,1	0,4
Miljöpartiet				1,0		
Borgerliga alternativet	1,0	1,0	0	0,8	1,0	0,2
Centern				+ 0,5		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. 1998 redovisas värdena för miljöpartiet och centern separat. För N-värden se tabell 6.3.

Genomgående är den kritiska hållningen till motståndarlägret mer uttalad än stödet för det egna lägret, och det finns också en tendens till minskat positiva omdömen om det egna blocket över tid. I ledarna 2006 sjunker indexvärdena för de egna blocken i alla tidningsgrupperna utom de samägda s-tidningarna.

En förklaring är att många ledare om det egna politiska lägret i huvudsak är neutrala. Det är huvudanledningen till att indexet för de socialdemokratiska s-tidningarnas ledare om det egna regeringsalternativet 2006 är så lågt som $I = +0,1$. Förklaringen är alltså inte att tidningarna har ungefär lika många positiva och negativa ledare om det politiska vänsteralternativet, utan just på att flertalet ledare om det egna blocket är neutralt hållna.

De borgerliga tidningarnas sjunkande värden om det borgerliga regeringsalternativet förklaras dock delvis av ledare som uttalar kritik mot det egna lägret. Förklaringen är ett antal ledare som uttalar kritik mot det folkpartistiska dataintranget hos socialdemokraterna.

När det gäller omdömena om motståndarsidan sker ingen sådan nedtoning. Omdömena fortsätter att vara kritiska i så gott som samtliga ledarartiklar, vilket innebär att indexvärdena endast varierar mellan $I = -0,8$ och $I = -1,0$. Den kritiska inställningen till motståndarsidan är så uttalad i alla valrörelserna att endast små variationer är möjliga.

De två partier som agerade mer självständigt inför valet 1998 förekom inte i särskilt många ledare, men när de förekom fick de oftast negativ behandling. Miljöpartiet behandlades genomgående negativt i alla tidningsgrupper, och även centern fick i huvudsak negativa omdömen, utom i ett par ledare i de fristående s-tidningarna, som var neutrala till positiva. De borgerliga tidningarna var betydligt mer negativa till centern 1998, då partiet inte ingick i den borgerliga alliansen.

Sammanfattning av den kvantitativa ledaranalysen

Sammantaget visar analysen av ledarmaterialet i de fyra tidningsgrupperna dels på några förändringar som ägt rum mellan 1998 och 2006, dels på ett antal hållningar som förblivit konstanta.

Ett förhållande som förblivit konstant är hållningen till den politiska motståndarsidan, som i alla tidningsgrupper är mycket uttalat kritisk. I alla fyra tidningsgrupperna uttalas kritik i nästan alla ledare om de politiska motståndarna i samtliga val.

Konstant är också de fristående borgerliga tidningarnas positiva inställning till det borgerliga alternativet. Trots att de släppte fram viss kritik på ledarsidorna 2006 fortsatte de att vara klart mer positiva än de samägda borgerliga tidningarna till det borgerliga alternativet.

Bland förändringarna märks en ökning av andelen lokala ledare i tre av tidningsgrupperna, dels hos de båda socialdemokratiska, dels hos de borgerliga fristående. Samtidigt minskade andelen något i de borgerliga samägda som 1998 hade störst andel lokala ledare. Förändringarna ledde till att det 2006 var ungefär 20 procent lokala ledare i alla fyra tidningsgrupperna.

Förändringen innebär att de samägda tidningarna blivit mer lika varandra vad gäller andelen lokala ledare. Detsamma gäller för mängden uppmärksamhet som de ger de två blocken på ledarplats. Hos de fristående består skillnaden, som innebär att de borgerliga tidningarna uppmärksammar vänsteralternativet betydligt mer än de socialdemokratiska, och omvänt att de socialdemokratiska tidningarna ger betydligt mer uppmärksamhet åt det borgerliga regeringsalternativet.

I värderingen av regeringsalternativen har ledarna i de samägda socialdemokratiska tidningarna blivit mer positiva till vänsterblocket som helhet efter att de köpts upp av de borgerliga konkurrenterna. Någon motsvarande förändring finns inte i de fristående socialdemokratiska tidningarna, som snarare uttalade sig mer kritiskt om vänsteralternativet 2006 än 1998.

Ytterligare en förändring är att de borgerliga tidningarna i båda grupperna var något mer kritiska till det egna blocket 2006 än de var 1998. Indexvärdet för de samägda borgerliga tidningarna sjunker med 0,3 enheter, och indexvärdet för de fristående med 0,2. Här är det återigen kritiken mot det folkpartistiska datainrånget som slår igenom i siffrorna.

7. Perspektiv och retorik på ledarsidorna

I den kvantitativa innehållsanalysen är det uteslutande materialets uttryckliga, explicita egenskaper som kunnat mätas. För ledarmaterialet innebär det att endast sådana åsiktsyttringar som framgår i svart på vitt har noterats.

När åsiktsyttringarna istället framgår genom perspektiv och retorik talar man istället om texternas, i det här fallet ledarnas, implicita tendens. Verklighetsbeskrivningarna utgår då från ett i grunden ideologiskt resonemang och den sfärgemenskap som läsaren förväntas dela markeras med en politiskt färgad retorik. Som regel förekommer explicit tendens sida vid sida med implicit tendens; tidningens partipolitiska förankring tydliggörs både genom uttryckliga ställningstaganden och val av perspektiv.

Ett exempel: i texter kring arbetsmarknadsfrågor går det att se två dominerande perspektiv, frågorna diskuteras antingen utifrån ett arbetstagar- eller arbetsgivarperspektiv. Om förslag kring arbetsrätten kopplas till arbetstagarernas anställningstrygghet domineras texterna av ett arbetstagarperspektiv. Om samma förslag istället kopplas till arbetsgivarnas möjligheter att anställa domineras texten av ett arbetsgivarperspektiv. Medan ett tydligt arbetstagarperspektiv traditionellt kan ses som en indikator på en socialdemokratisk sfärtillhörighet kan ett tydligt arbetsgivarperspektiv tvärtom ses som en indikator på en borgerlig sfärtillhörighet. I de fall där argumentationen dessutom bygger på en politiskt färgad retorik ("arbetarklassen", "kommunisterna") markeras sfärtillhörigheten ytterligare; tidningen bekänner färg genom både perspektiv och retorik.

I den följande studien, som bygger på en kvalitativt inriktad analys har hänsyn tagits både till det uttalade explicita innehållet, och det som uttrycks i valet av perspektiv.

Efter en kortare genomgång av förändringar som är mer eller mindre gemensamma för samtliga studerade tidningar läggs tyngdpunkten på Västerbottens Folkblad och Dagbladet, de båda socialdemokratiska tidningar som har köpts upp av lokalkonkurrenten.

Därefter görs en jämförelse med motsvarande material i de ännu fristående socialdemokratiska tidningarna Östra Småland/Östran och Värmlands Folkblad.

Den kvalitativa undersökningen har gjorts på ledarmaterialet under valrörelsens två sista veckor.

Övergripande förändringar i samtliga tidningar

Tre övergripande förändringar kan konstateras i samtliga undersökta tidningar under perioden 1998 – 2006:

1) De borgerliga partierna framträder i de senare valen i allt högre utsträckning med en egen – och gemensam – agenda.

Redan tidigare i texten har det framgått att de borgerliga aktörerna allt oftare förekommer som texternas dominerande aktör. Detta innebär en förskjutning också med avseende på hur deras förslag kommenteras: från att ha ställts i relief mot den socialdemokratiska politiken lyfts den borgerliga politiken i allt högre utsträckning fram på egna meriter. Från att ha förekommit i socialdemokraternas skugga förekommer de borgerliga partierna i allt högre utsträckning som egna aktörer.

2) Negativ tendens dominerar, men andelen texter där det förekommer positiv tendens ökar.

Att argumentationen i hög grad bygger på kritik av meningsmotståndare har framgått i den tidigare redovisade kvantitativa analysen, där siffrorna för meningsmotståndarna som regel var mer negativa än vad talen för det egna partiet eller blocket var positiva.⁴⁷

Eftersom måttet endast är ett resultat av tendensen gentemot texternas dominerande aktör ger det emellertid ingen bild av hur *andra* aktörer gestaltas och omtalas. I en text som starkt kritiserar socialdemokraterna kan det till exempel också förekomma positiv tendens gentemot ett borgerligt parti. Texten präglas av negativ tendens gentemot textens dominerande aktör – samtidigt som det förekommer positiv tendens gentemot ett borgerligt parti.

En närmare genomgång av texterna visar att andelen texter där det på detta sätt *förekommer* positiv tendens har ökat kontinuerligt. Bakom ökningen ligger en ökad andel positiv tendens i de borgerliga tidningarna. Under 1998 förekommer positiv tendens i runt 15 procent av de borgerliga ledartexterna. För 2002 är motsvarande andel 30 procent och för 2006 är den hela 43 procent. Andelen borgerliga ledartexter som ger uttryck för positiv tendens har alltså nästan trefaldigats.

I de socialdemokratiska tidningarna är motsvarande värden 38 procent (1998), 35 procent (2002) och 29 procent (2006). I motsats till de borgerliga tidningarna har alltså andelen texter som ger uttryck för positiv tendens minskat i de socialdemokratiska tidningarna.⁴⁸

3) Kommentarer kring sakförslag har i ökad utsträckning ersatts av kommentarer kring regeringsfrågan och aktörsframträdanden – främst partiledarnas framträdanden i de TV-sända utfrågningarna.

Från att ha varit forum för kommentarer kring sakpolitiska förslag har ledarsidorna i ökad utsträckning kommit att vara ett forum där fokus ligger på regeringsalternativen, på personliga egenskaper hos partiledarna, samt på enstaka uttalanden och olika medieframträdanden.

Sundsvalls Tidning, den tidning där utvecklingen för övrigt är tydligast, kommenterar tendensen själv mot ökad personifiering och medialisering i huvudledaren den 10 september 2006. Texten inleds med ett citat av medieforskaren Lars Nord.

”– Partiet spelar en allt mindre roll, allt större fokus sätts på partiledarna. Vem vet idag vilka som är vice ordförande i landets största partier, säger professor Lars Nord, medie- och demokratiforskare vid Mittuniversitet i en TT-intervju idag. Lars Nord gör en intressant reflektion över var partipolitiken tog vägen i valrörelsen. I dag handlar politik mer om personer än om politikens praktiska innehåll i en jämförelse med situationen för 30 år sedan, tycker Nord. Dessvärre är det korrekt. [...] Politikens innehåll kommer sannerligen inte i fokus av att medierna i tilltagande utsträckning styr denna och tidigare valrörelser.”

I sammanhanget bör det sägas att under valrörelsens två sista veckor behandlar 13 av de i Sundsvalls Tidning publicerade ledartexterna huvudsakligen eller till stor del medieutfrågningar och debatter med de olika partiledarna. 10 av bilderna föreställer en eller flera partiledare i en TV-studio. Att beklaga utvecklingen är en sak – att själv gå emot den är uppenbarligen något annat.

Så långt den gemensamma utvecklingen i alla de undersökta tidningarna. I fortsättningen koncentreras analysen på ledarmaterialet i de socialdemokratiska tidningar som köpts upp av sina borgerliga konkurrenter, det vill säga Västerbottens Folkblad och Dagbladet, och därefter på de fristående Östra Småland/Östran och Värmlands Folkblad.

---

⁴⁷ Jämför även med Nord 2001:134f. Av tabell 6.1 och 6.2 (s 134 och s 135) framgår det att ledartexterna främst berör politiska meningsmotståndare och att andelen texter som ger uttryck för kritik därmed också är klart större än den andel som ger uttryck för stöd.

⁴⁸ N-värdena är lägre än de som tidigare har presenterats eftersom kodningen i det här fallet endast omfattar valrörelsens två sista veckor. N-värdena för de socialdemokratiska tidningarna är 127 (1998), 144 (2002) och 109 (2006). N-värdena för de borgerliga tidningarna är 162 (1998), 161 (2002) och 127 (2006).

Perspektiv och retorik i samägda s-tidningar under 1998 års valrörelse

Västerbottens Folkblad och Dagbladet utmärker sig under valrörelsen 1998 genom att politiken i ledarmaterialet ofta skildras ur ett konfliktperspektiv. Detta kommer tydligast fram när texterna behandlar arbetsmarknadsfrågor. Det följande citatet ur Västerbottens Folkblad den 9 september kan illustrera tidningarnas hållning:

”Moderaterna har föreslagit att arbetsgivarna ska få rätt att träffa avtal med sina anställda om sämre lön och anställningsvillkor än vad som gäller enligt kollektivavtal. Moderaterna vill att arbetsgivarna ska få rätt att träffa avtal med enskilda arbetstagare om att inte tillämpa de viktigaste reglerna i anställningsskyddslagen, semesterlagen och arbetstidslagen. [...] Moderaterna anser att den arbetsrättslagstiftning vi har i dag är otidsenlig och inte hör hemma i en modern ekonomi. Moderaterna vill ha en mer flexibel arbetsmarknad. Och det ska det bli genom att företagen får större makt. Du som vill slå vakt om dina rättigheter som löntagare, kan göra det genom att rösta den 20 september.”

Två dagar senare, den 11 september, förekommer en liknande argumentation. Tidningen raljerar kring ett moderat förslag där ersättningsnivån för arbetslöshet sänks från 80 till 75 procent. Tidningen skriver att ”Moderaterna anser [...] att om ersättningsnivån blir lägre så kommer de arbetslösa att bli mer angelägna om att skapa jobb och simsalabim så minskar arbetslösheten, som Madicken skulle säga.”

Att det är gruppen av LO-medlemmar som tidningarna främst vänder sig till är tydligt i flera av texterna, i synnerhet i Västerbottens Folkblad. Arbetsmarknadsfrågor är visserligen vanliga också i Dagbladet, men där är det dominerande konfliktperspektivet av delvis annan karaktär: kampen står inte enbart mellan arbetstagare och arbetsgivare, i Dagbladet handlar det också om en kamp mellan två klasser. Huvudledaren den 19 september har rubriken ”Överklassen röstar alltid” och i texten kan man läsa:

”Klasskampen är inte bara kvar, utan klyftorna ökar dessutom. Trots att en av grunderna för klassamhället har förändrats. Enligt klassisk marxistisk teori är det kapitalägandets fördelning som är grunden för klassernas uppkomst. Men trots att löntagarna i dag äger halva börsvärdet, så frodas klassamhället. Bland annat för att löntagarna snällt överlåtit förvaltningen av sina pengar till de gamla kapitalisterna. Klassklyftan är inte bara ekonomisk. Den är framförallt en fråga om kunskap. Det är därför helt logiskt att moderaterna och deras systerpartier går emot kunskapslyftet och kallar det för ’terapi’. I deras ögon finns det ingen anledning att försöka höja arbetarklassens kunskapsnivå. Det kan bli ett hot mot deras intressen.

Även om man inte ska överbetona skillnaderna – det grundläggande konfliktperspektivet förekommer i båda tidningarna – gäller Dagbladets argumentation alltså i högre grad allmänna välfärdsfrågor. ”Arbetare, förenen eder” har i Dagbladet ersatts av ”Sjuka, arbetslösa och pensionärer, förenen eder”.

Kritiken av politiska meningsmotståndare gäller inte oväntat först och främst moderaterna. I exemplen ovan rör den vad moderaterna sägs vilja genomföra, perspektivet är alltså framåtblickande. I sin argumentation använder sig tidningarna förhållandevis ofta också av ett tillbakablickande perspektiv: moderaterna kritiseras för hur de har regerat.

I Västerbottens Folkblads huvudledare den 16 september inleds texten med en kort kommentar kring en duell mellan Bildt och Persson. Därefter övergår argumentationen till att behandla det ekonomiska resultat som Bildt-regeringen påstås ha lämnat efter sig:

”Carl Bildt pekade i sin tv-duell med Göran Persson i måndags på att ’köerna i sjukvården har växt, trots att regeringen har höjt skatterna’. Göran Persson replikerade att socialdemokraterna under den gångna mandatperioden faktiskt varit tvungna att betala för den skuldsättning som Carl Bildt åstadkom under sin tid vid makten. [...] Faktum är att vare sig borgarna haft ett, två, tre eller sex år på sig så har de lyckats åstadkomma ett överskott i statens finanser.”

Att tidningarna är socialdemokratiska framgår också mycket tydligt genom den relation till partiet som texterna ger uttryck för: 1998 kommenteras valrörelsen från ett

socialdemokratiskt inifrånperspektiv, tidningarnas ledartexter är en del av den socialdemokratiska valrörelsen. Detta lyser tydligast igenom i de texter där tidningen intar en mobiliserande funktion.

I Västerbottens Folkblads huvudledare den 8 september kommenteras till exempel inledningsvis socialdemokraternas låga opinionssiffror: ”Otack är världens lön, kan kanske Göran Persson konstatera, då han ser dagens opinionssiffror.” Därefter redogörs det för vad tidningen menar att socialdemokraterna har åstadkommit: ”Visst kan man vara stolt över vad som utträttats. Men samtidigt måste socialdemokraterna visa lite större ödmjukhet och vara lite självkritiska. Alla åtgärder som genomförts har inte alltid varit de bästa.” Och mot textens slut kommer så svaret på hur socialdemokraterna kan få vinden att vända:

”Problemet med att nå fram till dagens väljare hänger samman med att socialdemokraterna i dag slår sig för mycket för bröstet över vad som utträttats. Socialdemokraterna vinner inte tillbaka några väljare vare sig från vänsterpartiet eller sofflocket genom en meningslös polemik, om hur snabbt statsskulden ska amorteras i framtiden. Socialdemokraterna måste i stället visa att man är det parti som förmår minska de ökade klyftor vi fått under det senaste årtiondet i Sverige. Först då kan man få opinionsvinden att vända.”

Även om den citerade texten ger uttryck för kritik är den ett exempel på hur valrörelsen kommenteras från ett socialdemokratiskt perspektiv; tidningen för fram en åsikt kring hur partiet bör agera för att stödet ska öka. Snarare än att uppfattas som kritik från en utomstående aktör bör kritiken ses som självkritik: Visst kan vi vara stolta, men samtidigt måste vi visa större ödmjukhet och vara lite självkritiska.

Den 9 september publicerar tidningen en huvudledare med rubriken ”S måste vinna LO-grupperna”. Inledningsvis kommenteras partiets låga stöd bland LO:s medlemmar; därefter förklaras varför stödet är lågt och avslutningsvis uppmanas man som läsare, och löntagare, att agera:

”En av de allra viktigaste uppgifterna för de löntagare som tagit ställning inför valet är att övertyga sina arbetskamrater om att dessa också måste ta ställning. Annars kan Carl Bildt än en gång få chansen att bilda regering. Och då kommer högern att försöka genomföra allt som de inte hann med förra gången. De som ännu inte tagit ställning måste inse, att det är nu de kan stoppa högerkrafterna. Efter den 20 september kan det vara för sent.”

Att de båda tidningarna bedriver en snarlik argumentation illustreras av den huvudledare som publiceras i Dagbladet samma dag. I det här fallet är argumentationsmönstret i det närmaste identiskt: inledningsvis kommenteras partiets svaga stöd bland LO:s medlemmar, därefter förklaras det låga stödet och i slutraderna uppmanas man som läsare, löntagare, att ta sitt ansvar och hjälpa till att mobilisera:

”När förslaget om sänkt a-kassa kom -95, gick luften ur många socialdemokratiska aktivister. Det är dessa som i dag (ännu) inte mobiliserar sina arbetskamrater. Men åtgärderna då borde vara lättare att acceptera nu, eftersom kuren gav resultat, och socialdemokraterna tydligt visar att man värnar om vanligt folk. Lägg därtill det moderata alternativet, som direkt slår mot löntagarna. Det handlar nu om att få folk till valurnorna.”

I flera av citaten ovan förekommer det en politiskt färgad retorik i uttryck som ”ökade klyftor”, och ”högerkrafterna”. Texterna ger uttryck för en bild där en borgerlig (moderat) politik ställer grupp mot grupp, arbetstagare mot arbetsgivare, fattig mot rik.

Ett ord som återkommer i olika former är ”nyliberal” (se exempelvis Västerbottens Folkblad den 7/9, 9/9, 14/9 och 18/9; Dagbladet den 8/9, 11/9, 12/9, 14/9, 15/9). När ordet används är det synonymt med en hänsynslös och vinstmaximerande kapitalism, ett hot mot en generell välfärdsmodell, och genom exempel från Thatchers Storbritannien och USA pekar tidningarna på vad genomförandet av en nyliberal ideologi får för konsekvenser både på arbetsmarknaden och socialt. Nyliberalismens företrädare i Sverige är moderaterna och SAF. I Västerbottens Folkblads huvudledare den 18 september kan man läsa:

”Nyliberalismen, högerpolitiken, står nu vid vägs ände. Det är dags att sluta bedriva antiinflationspolitik i en värld med massarbetslöshet. [...] Våra svenska nyliberaler, moderaterna och deras allierade, vägrar dock inse vart deras politik leder utan strävar efter att åter få chansen att leda Sverige ner i moraset.”

I ett ledarstick i Dagbladet den 15 september heter det att ”Alf Svenssons parti [har] mutat in en nisch på högerkanten på sidan om de nyliberala moderater för vilka skattesänkningar är det enda som gör livet värt att leva”. Den politiska retorik som används – här illustrerad av begreppet nyliberal – består alltså främst av negativa konnotationer. Snarare än att väcka positiva associationer till socialdemokraterna handlar det om att väcka negativa associationer till motståndarsidan.

Sammanfattningsvis kan konstateras att tidningarnas partipolitiska färg i de samägda s-tidningar 1998 dels framträder i den skarpa kritiken av moderaterna, dels i tidningarnas val av perspektiv och retorik. Konfliktlinjerna finns framförallt inom arbetsmarknadsfrågor, skattefrågor och allmänna välfärdsfrågor. Båda tidningarna fyller en mobiliserande funktion, flera av texterna vänder sig tydligt främst till gruppen av LO-medlemmar.

Perspektiv och retorik i samägda s-tidningar under 2002 års valrörelse

Under 2002 präglas många av ledartexterna fortfarande av ett konfliktperspektiv och precis som 1998 är argumentationen riktad främst mot moderaterna. Jämfört med 1998 finns det emellertid en viss skillnad: från att ha drivit en argumentation där moderaterna sågs som ett hot i samband med arbetsmarknadsfrågor framställs moderaterna 2002 som ett hot mot en generell välfärdspolitik. Från att ha vänt sig främst till LO-kollektivet vänder sig tidningen därmed till en vidare grupp av människor. Citatet nedan är hämtat från huvudledaren i Västerbottens Folkblad den 4 september:

”Ska socialdemokraterna vinna valet så tror jag inte att det räcker med att utlova reformer, vi måste också tala om varför vi vill genomföra reformer och vilka som ska tjäna på dem. Det är bra om alla får det bättre, men vi får inte glömma att vårt uppdrag är att se till att de som har det sämst ska få det bättre. [...] Det är givetvis bra att vi är bättre på att sköta landets ekonomi än vad borgarna är, men viktigast för oss är att vi kan visa att de med tunga och slitsamma jobb, de som är arbetslösa, de som är sjuka eller har olika handikapp och andra svaga grupper verkligen kan lita på oss. [...] Det får inte råda någon tvekan om att vi i alla lägen står på de svagas sida.”

Att argumentationen i ökad utsträckning gäller hela spektrumet av välfärdsfrågor innebär att förändringen är något tydligare i Västerbottens Folkblad än Dagbladet. I Dagbladets fall bygger argumentationen i mångt och mycket på samma grundtema som under föregående valrörelse: socialdemokraterna är en garant för den generella välfärdsmodell som de borgerliga – ledda av moderaterna – hotar. I en huvudledare som den 3 september publiceras i både Västerbottens Folkblad och Dagbladet är det ”den svenska modellen” som står i fokus:⁴⁹

”Socialdemokraterna behöver inte alls känna sig visionslösa när de framhärdar i att politikens uppgift är att minska de klyftor som marknadsekonomin skapar. Den tillväxt som samma marknadsekonomi skapar är nödvändig för välfärden. En nyliberal borgerlighet hävdar gärna att denna politiskt styrda utjämning skadar samma tillväxt. Men erfarenheten av det som tidigare kallades blandekonomi, där politiken används till att utjämna de klyftor som skapas med tillväxten, är att denna välfärdspolitik rätt konstruerad inte alls måste skada tillväxten. [...] Denna utjämning förutsätter höga skatter (även om de bör vara så låga som möjligt). Dessa skatter ska ge en trygghet för medborgarna i de ständiga omställningar som är nödvändiga för tillväxten. De senaste åren har visat att den svenska modellen håller.”

---

⁴⁹ I genomgången av 1998 års material har det framgått att de båda tidningarna ofta bedrev en snarlik argumentation. Under 2002 har man tagit ännu ett steg, 11 av texterna är *gemensamma*. I samtliga fall handlar det om texter som har skrivits av Svante Säwén, Dagbladets politiske redaktör.

Citatet visar varför moderaterna framställs som ett hot mot socialdemokratiska värden: moderaterna hade föreslagit skattesänkningar på 130 miljarder kronor. För de socialdemokratiska tidningarna var det tacksamt att ställa det moderata förslaget mot socialdemokratiska satsningar på vården, skolan och omsorgen. Den 5 september skriver Dagbladet att ”de 130 miljarder som moderaterna vill sänka skatten med motsvarar hela kostnaden för grundskola, gymnasium och högskola, inklusive forskning. Det är inte småpotatis även om moderatledaren Bo Lundgren försöker få det att låta så”.

Under 2002 års valrörelse är det välfärdens finansiering som görs till huvudfråga. Den välfärdsmodell som tidningarna, och socialdemokraterna, står bakom förutsätter höga skatter; genom att peka på moderata skatteförslag framställs den borgerliga politiken som osammanhängande och svårförenlig.

Precis som 1998 präglas flera av 2002 års ledartexter också av ett tydligt inifrånperspektiv. I ett av exemplen ovan illustreras detta av att ”socialdemokraterna” ersätts av ett ”vi”: ”Ska socialdemokraterna vinna valet så tror jag inte att det räcker med att utlova reformer, vi måste också tala om varför vi vill genomföra reformer och vilka som ska tjäna på dem. Det är bra om alla får det bättre, men vi får inte glömma att vårt uppdrag är att se till att de som har det sämst ska få det bättre.”

Den självkritik som tidningen ger uttryck för handlar främst om bristen på tydlighet: ”Vi måste tydligare än vi gjort hittills under valrörelsen tala om varför vi inte är nöjda. Vi måste tydligare klargöra skillnaden mellan vår politik och borgarnas politik, inte mätt i kronor och ören, utan ideologiskt.” Kritiken gäller alltså inte den socialdemokratiska politiken – felet är hur denna har kommunicerats.

Flera av texterna har också ett tydligt mobiliseringssyfte. En för de båda tidningarna gemensam ledarkrönika den 3 september har rubriken ”Nu gäller det att mobilisera”; en gemensam huvudledare den 9 september har rubriken ”Valdeltagandet avgör. Gå och rösta om du vill slippa en borgerlig regering”.

Retoriskt har argumentationen emellertid delvis förändrat karaktär. Den negativa retoriken med anspelningar på nyliberalism, Thatcher och USA har övergått till att oftare betona vad socialdemokraterna sägs stå för: den svenska modellen, det trygga folkhemmet och en generell välfärdspolitik. Snarare än att framställa socialdemokraterna som visionära förnyare syftar argumentationen till att framställa partiet som en garant för ett folkhem där alla får plats.

Sammanfattningsvis bygger de samägda s-tidningarnas retorik 2002 till stor del på traditionella socialdemokratiska symbolord. Karaktäristisk är ledarkrönikan den 5 september där den offentliga sektorn beskrivs som ”ett instrument för att skapa trygghet och rättvisa åt alla medborgare”; genom skattesänkningar på 130 miljarder kronor hotar moderaterna det samhälle som socialdemokraterna har till uppgift att försvara.

Perspektiv och retorik i samägda s-tidningar under 2006 års valrörelse

Med valet 2006 har ledarsidan i Västerbottens Folkblad definitivt övergått från att vara en arena för nationell politik till att också omfatta lokalpolitiska frågor. I Dagbladets fall gäller det omvända; de lokala frågorna har förlorat till förmån för de nationella.

Överlag är texterna mer varierade och den tidigare konfliktorienteringen har tonats ned. Samtidigt som man pekar på vad en moderatledd regering skulle komma att innebära för landets arbetslösa och sjuka bygger en stor del av argumentationen på att övertyga läsarna om hur verkligheten ser ut. Hur mår den svenska ekonomin? Hur ser utvecklingen på arbetsmarknaden ut? Eller enkelt uttryckt: går Sverige bra eller dåligt?

Eftersom 2006 kom att bli ett sysselsättningsval⁵⁰ gäller verklighetsbeskrivningarna i hög grad sysselsättningsfrågor. Ett tydligt exempel ges av huvudledaren i Västerbottens Folkblad den 4 september. Efter en inledning där tidningen ställer den borgerliga politiken mot den socialdemokratiska övergår argumentationen till att handla om hur verkligheten bör beskrivas.

”För att kunna argumentera för sin sak måste de borgerliga partierna sprida en falsk bild av Sverige, som ett land med svag ekonomisk utveckling där arbetslösheten är väldigt hög och sysselsättningen mycket låg. I själva verket är det tvärtom. Sverige har en stabil ekonomi med hög tillväxt och har klarat den internationella konkurrensen bra. Visserligen har vi nu en öppen arbetslöshet på drygt fem procent. Men vid en internationell jämförelse är detta inte högt. Sverige har en större andel av människor i yrkesverksam ålder.”

I ett ledarstick i Dagbladet den 12 september följer argumentationen samma mönster. I stället för ett ideologiskt resonemang handlar det om att ifrågasätta den borgerliga verklighetsbeskrivningen.

”I söndagskvällens duell fick debattörerna frågan hur stor arbetslösheten var. I TT-telegrammet som publicerades i går kan alla läsa resultatet. Reinfeldt trodde att arbetslösheten var 400 000. Persson trodde på 225 000, varpå programmet avgjorde att den rätta siffran var 288 000. [...] Fast Ams statistik från förra veckan visade just 225 000. I går kom färskare siffror där den öppna arbetslösheten gått ner till 214 000, en minskning med 11 000 på en vecka. Det går åt rätt håll kan vi säga. Och Persson var uppenbarligen bättre påläst än Reinfeldt, även om det inte framgick av TT-texten.”

Att argumentationen till stor del bygger på verklighetsbeskrivningar innebär också att retoriken har blivit mindre polemisk. Nationalekonomiska beräkningar har ersatt det perspektiv som tydligt indelade samhället i olika grupper; arbetstagare mot arbetsgivare, fattiga mot rika. Även om tidningarna fortfarande menar att borgerligheten står för ett systemskifte har slagordsretoriken ersatts av ett lägre tonfall, hotet består inte av nyliberaler utan av Reinfeldts nya moderater.

För tidningarna gäller det att visa att de nya moderaterna i grund och botten är de samma som de gamla – och att skillnaderna gentemot socialdemokraterna består. I Västerbottens Folkblads huvudledare den 14 september kan man läsa:

”Moderatledaren har skickligt härmat socialdemokraterna och får det att låta som om alla i alliansen älskar den svenska modellen. Tyvärr har de samlade effekterna av alliansens politik inte avslöjats. Istället sprids bilden av att ’alla partier är så lika’. [...] Självklart har det betydelse om det är höger eller vänster som styr landet.”

Den tydligaste skillnaden gentemot tidigare år är emellertid inte att retoriken har svalnat. Den tydligaste skillnaden jämfört med 1998 och 2002 är istället att inifrånperspektivet har försvunnit: tidningens röst är inte längre densamma som partiets röst, ”socialdemokraterna” kan inte längre ersättas med ”vi”.

Detta innebär att texternas mobiliserande roll är betydligt mindre uttalad, till skillnad från föregående år avlutas inte texterna lika ofta med uppmaningar om att gå och rösta; jämfört med både 1998 och 2002 fyller tidningarna en mera kommenterande funktion, läsartilltalet är mindre riktat till gruppen av LO-medlemmar.

Sammanfattningsvis har det tidigare inifrånperspektivet försvunnit ur de samägda s-tidningar 2006. Tidningarna intar en mer kommenterande hållning. Samtidigt som de betonar att de ideologiska skiljelinjerna finns kvar bygger argumentationen i hög grad på hur verkligheten beskrivs: Det går bra för Sverige – varför äventyra detta med förändringar?

För att de innehållsliga förändringarna i de samägda s-tidningarna ska kunna förklaras av ägarmässiga förändringar får inte de fristående s-tidningarna präglas av samma eller likartade

---

⁵⁰ Kent Asp, 2007

tendenser som de samägda s-tidningarna. Här nedan jämförs därför de argumentationsmönster som har beskrivits ovan med argumentationsmönstren i de båda fristående socialdemokratiska tidningarna Värmlands Folkblad och Östra Småland. Jämförelserna bygger på förekomsten av konfliktorientering, perspektiv och politisk retorik.

Konfliktorientering i Värmlands Folkblad och Östra Småland, 1998–2006

Om Västerbottens Folkblad och Dagbladet var snarlika är skillnaderna mellan Värmlands Folkblad och Östra Småland under 1998 års valrörelse desto större. Till skillnad från de andra ledarsidorna domineras till exempel bildmaterialet i Värmlands Folkblad av politiska satirteckningar, och jämfört med andra tidningar är också tonen något annorlunda, i såväl ledarstick som krönikor förekommer närmast apolitiska tongångar. Ett illustrerande exempel är hämtat från en krönika den 17 september.

”Tar en time out och åker till Västkusten för att slippa valrörelsen och det politiska käbblat för ett par dagar. På torget håller Strömstads socialdemokrater valmöte. Lyssnar inte på vad de säger utan skyndar förbi in i fiskaffären. Väljer mellan hälleflundra och rödspätta. [...] På eftermiddagen, vi packar in våra pinaler i bilen och åker mot Värmland. I radion får vi höra att någon finansanalytiker, vars namn vi aldrig hört förut, skrivit på DN Debatt att det vore en olycka om borgarna vann valet. Vi får också veta att finansminister Erik Åsbrink och moderaternas ekonomiske talesman Bo Lundgren underkänner varandras argument, att Carl Bildt inte längre är väljarnas favorit, att Mona Sahlin varnar för vänsterpartiet. Mona Sahlin? Time-outen är över och allt är precis som vanligt.”

Även om utdraget inte är representativt för ledarsidan som helhet visar det på en tydlig skillnad gentemot Västerbottens Folkblad och Dagbladet: precis som dessa gör också Värmlands Folkblad utfall mot den moderata skatte- och arbetsmarknadspolitiken, men där Västerbottens Folkblad och Dagbladet angriper moderaterna från ett socialdemokratiskt partiperspektiv är angreppen i Värmlands Folkblad snarare från ett socialdemokratiskt väljarperspektiv. Varken de socialdemokratiska politikerna eller den socialdemokratiska politiken möts av några reservationslösa hyllningar, den politiska misstron gäller hela det politiska etablissemanget.

Östra Småland är en annan sorts tidning. Under de två sista veckorna av 1998 års valrörelse skrivs alla inrikespolitiska av tidningens chefredaktör, Jan G Andersson. Tonen är stundtals mycket personlig; Alf Svensson får till exempel den 19 september finna sig att liknas vid ”en politisk grosshandlare typ Bullen Berglund” och den 14 september vid ”en slags Bismarck-figur i 2000-talet”.

Eftersom Jan G Andersson fullständigt dominerar ledarsidan är det personligt färgade rallarsvingar som delas ut. I en kommentar till opinionsläget den 14 september kan man till exempel läsa att ”[d]e moderata teknokraterna som allihop ser ut att kunna ta pensionen från sin egen mor för att få sänkt skatt skrämmer slag på väljarna och Carl Bildts högbrynta intellektualism framstår som mera kylig än briljant”.

Detta innebär att konfliktorienteringen i både Värmlands Folkblad och Östra Småland skiljer sig från Västerbottens Folkblad och Dagbladet – om än på olika sätt: Värmlands Folkblad för den vanliga, socialdemokratiska väljarens talan och kritiken gäller hela det politiska etablissemanget; i Östra Småland är det Jan G Anderssons personliga antipatier som ventileras.

Ett sätt att ändå möjliggöra en jämförelse är att försöka kvantifiera kritiken. Även om utgångsnivåerna är olika blir det med en kvantifiering möjligt att jämföra tendensen för de olika tidningarna. Tabell 7.1 redovisar andelen texter som på något sätt ger uttryck för kritik mot någon politiker eller politisk organisation, oavsett vilken.

Tabell 7.1 Andelen texter som ger uttryck för kritik. Procent.

	1998	2002	2006
Dagbladet	71	74	79
Västerbottens Folkblad	73	69	80
Värmlands Folkblad	48	74	79
Östra Småland	64	68	84

Kommentarer: Värdena bygger på de olika valrörelsernas två sista veckor.

Av tabellen framgår att kritiken har blivit klart vanligare i de fristående tidningarna Värmlands Folkblad och Östra Småland, medan förändringen i de uppköpta tidningarna är mera marginell. Eftersom utgångsvärdena var högre i de uppköpta tidningarna har tidningarna kommit att bli mer lika varandra. De båda grupperna, samägda respektive fristående tidningar, präglas av samma tendens – även om tendensen mot en större andel texter med kritik är tydligast i de fristående tidningarna.

Perspektiv i Värmlands Folkblad och Östra Småland, 1998–2006

Ovan har det framgått att perspektiven i Västerbottens Folkblad och Dagbladet har förändrats under undersökningsperioden: från att ha fyllt en för partiet tydligt mobiliserande funktion är tidningarna 2006 närmast att betrakta som utomstående aktörer. Inifrånperspektivet har ersatts av ett utifrånperspektiv.

Under 1998 års valrörelse ger också Östra Småland uttryck för ett inifrånperspektiv. Jämfört med Västerbottens Folkblad och Dagbladet är emellertid tonen väsentligt annorlunda, i fokus finns ofta människor i den lokala, socialdemokratiska valrörelsen. Exemplet nedan är hämtat från tidningens ledarkrönika den 10 september 1998.

”Klockan är strax efter åtta på morgonen och det är knappt två veckor kvar till valet när den lokala valledningen i Kalmar precis som varje annan morgon samlas för att stämma av läget. Det är morgonkaffe på partiombudsmannen Anders Henrikssons tjänsterum på två trappor i gamla Skanskahuset vid Kaggensgatan i Kalmar. Utsikten mot parkeringsplatsen på Strömgatan är dystrast möjliga och det glåmiga morgondiset är lika trist som dagens sifosiffra, knappt 37 procent.”

I Värmlands Folkblad förekommer det, precis som i de andra socialdemokratiska tidningarna, tydliga mobiliseringstexter, men helhetsintrycket påverkas av den trötthet som flera av krönikorna ger uttryck för. Jämfört med andra s-tidningar är inifrånperspektivet därför mindre tydligt i Värmlands Folkblad.

Under 2002 års valrörelse är ledarsidan i Östra Småland mindre personlig i sin karaktär, det närmast familjära tonfall som präglade tidningen under 1998 års valrörelse har försvunnit och de omtalade politikerna nämns inte längre med enbart förnamn. Den socialdemokratiska valrörelsen beskrivs inte längre inifrån, valrörelsen kommenteras utifrån. En förklaring är att det inte längre är bara Jan G Andersson som gör sin stämma hörd, ledarsidan har fler skribenter.

Värmlands Folkblad utmärker sig precis som 1998 genom att förhållandevis ofta ge uttryck för politisk misstro, ett illustrerande exempel kan hämtas från den 3 september:

”I går morse hade chefredaktören ställt upp sin dörr i korridoren på jobbet med Göran Persson uppklistrad på insidan. Jag höll på att störta – han liknade en gigantisk hushållsost och hade ett leende som jag bara sett maken till en gång i livet, nämligen på ett foto i min historiebok av Stalin klappande ett litet barn.”

Det inifrån-perspektiv som försvunnit både ur Västerbottens Folkblad och Dagbladet försvinner alltså även ur Östra Småland. 2006 tydliggörs tidningens partipolitiska förankring då snarare av *vad* som sägs än *hur* det sägs. Den tidigare närheten till personer inom

socialdemokratin är borta, sidan har fått ett bredare tilltal och tidningens mobiliserande roll har tonats ned.

Under perioden 1998-2006 innebär detta att såväl Västerbottens Folkblad och Dagbladet som Östra Småland präglas av likartade tendenser. Från att – om än på olika sätt – ha fungerat som socialdemokratiska språkrör präglas deras roll under 2006 av en mera självständig hållning. Tidningarna sympatiserar med socialdemokraterna utan att vara en del av partiet.

Värmlands Folkblad har hela undersökningsperioden ett annat tilltal, som innebär att inifrånperspektivet inte vid någon tidpunkt är lika tydligt som i de andra tidningarna.

Retorik i Värmlands Folkblad och Östra Småland, 1998–2006

När det gäller såväl konfliktorientering som perspektiv har det alltså framgått att de fyra socialdemokratiska tidningarna har kommit att bli alltmer lika varandra. Detsamma kan också sägas om tidningarnas retorik: samtidigt som texterna allt oftare handlar om olika medieframträdanden, jippon och debatter har retoriken kommit att avideologiseras. Snarare än att mobilisera de trogna försöker ledartexterna att övertyga de tveksamma; väljarna vinnas genom verklighetsbeskrivningar snarare än slagord.

Av Värmlands Folkblad och Östra Småland är det tveklöst den senare som har genomgått den största förändringen. Under 1998 års valrörelse, då statsminister Göran Persson kort och gott omtalades som Göran, var rallarsvingarna många; ledarsidan präglades av en ”de-uppkavlade-skjortärmarnarnas-journalistik” och i retoriken dundrades det på om såväl ”flinande finansvalpar” som ”extremistgrupper i den kristna vulgärhögen”.

2006 låter Östra Småland oftast som de andra socialdemokratiska tidningarna. De borgerliga partierna kritiseras, den socialdemokratiska världsbilden försvaras.

Sammanfattning av den kvalitativa ledaranalysen

Den kvalitativa analysen visar att de fyra socialdemokratiska tidningarnas ledarmaterial har kommit att bli alltmer lika varandra, tidigare skillnader i argumentation och retorik har successivt försvunnit.

Vidare har ledartexternas konfliktperspektiv försvagats. Medan texterna 1998 kunde betona intressekonflikter mellan olika samhällsgrupper eller aktörer som fack och arbetstagare ställde mot företag och arbetsgivare, eller lågavlönade ställde mot högavlönade, har konfliktperspektivet tonats ned 2006. I högre grad än tidigare står kampen nu om hur verkligheten bör beskrivas.

Utvecklingen innebär också en förändrad retorik. Medan tidningarna 1998 använde ett språk som syftade till att väcka negativa konnotationer har den negativt laddade retoriken senare delvis försvunnit. Den politiskt färgade argumentationen bygger istället till stor del på socialdemokratiska symboler som folkhemmet eller den svenska modellen.

Slutligen har textens utgångspunkt förändrats. 1998 var tidningarna, så som de framträder i ledarna, i hög grad en del av den socialdemokratiska valkampanjen. Texterna präglades av ett inifrånperspektiv, banden till partiet var starka; ofta kunde till exempel begreppet socialdemokraterna ersättas med ett vi. Det närmast symbiosliknande förhållandet till partiet försvagas emellertid och 2006 har inifrånperspektivet nästan helt försvunnit. Tidningarna argumenterar fortfarande för en socialdemokratisk politik, men med något större distans och utan ett tydligt mobiliseringssyfte.

8. Slutsatser

En huvudfråga i denna analys av tidningarnas nyheter och ledare före valen 1998 – 2006 har gällt förekomsten av skillnader mellan borgerliga och socialdemokratiska tidningar, som kan visa på kvardröjande drag av partipress, eller om man så vill skillnader som bidrar till en mångfald i tidningsutbudet. En annan huvudfråga har gällt förekomsten av förändringar som kan hänföras till att socialdemokratiska tidningar köpts upp av sina lokala borgerliga konkurrenter.

I analysen har särskilt undersökts i vilken utsträckning som politiker från olika partier/politiska läger har fått komma till tals som tidningsartiklarnas huvudaktörer, samt hur politiker från de olika partierna/politiska lägren behandlas. Men även andra egenskaper har noterats. En sådan gäller andelen av nyhetstexterna som varit inriktade på sakfrågor respektive på skandaler eller på politiken som spel. En annan gäller i vilken utsträckning tidningarna valt att uppmärksamma den politiska journalistiken på sina förstasidor.

I den kvalitativa analysen har undersökts på vilket sätt de socialdemokratiska tidningarna förhållit sig dels till det egna partiet, dels till borgerligheten.

Analysen visar att antalet artiklar om politik har varit ganska konstant i de tre valrörelserna, något som gäller både nyhetsartiklarna och ledarna. Den visar också att andelen skandalinriktade artiklar ökat medan artiklarna som betonar politiken som spel har gått ner.

Vidare visar analysen att alla tidningsgrupperna gav mer uppmärksamhet åt de borgerliga partierna 2006 än de gjorde 1998, samtidigt som vänsteralternativet fick mindre uppmärksamhet.

Det finns även andra saker som är genomgående för alla de undersökta tidningarna. En sådan är den uppmärksamhet för folkpartiet som blev följden av avslöjandet av ett dataintrång 2006. En uppmärksamhet som i alla tidningarna nästan uteslutande var kritisk till partiets agerande.

Den kvalitativa analysen visar att de socialdemokratiska tidningarna, oavsett ägandet, har en större distans till det socialdemokratiska partiet i slutet av den undersökta perioden än de hade 1998.

Skillnader mellan socialdemokratiska och borgerliga tidningars politiska journalistik

Att den kvantitativa analysen skulle visa på skillnader mellan socialdemokratiska och borgerliga tidningars ledarmaterial var givetvis förväntat. De socialdemokratiska tidningarna är naturligtvis mer positiva till socialdemokratien än de borgerliga, och tvärtom. Tidningarna är därmed också lika i den meningen att alla tidningsgrupper, både de socialdemokratiska och de borgerliga, har ledare som är kritiska till den politiska motståndarsidan. I det undersökta ledarmaterialet förekommer nästan inte alls att tidningarna har ledare som är positiva eller ens neutrala till det politiska motsatta lägret. Förhållandet gäller samtliga tidningsgrupper i alla undersökta val.

Vanligen uttalar sig också ledarna relativt positivt om den egna politiska sidans politiker och partier, men där förekommer större variation. Genomgående är dock att det finns fler ledare med beröm än kritik när det gäller den egna politiska sidan.

Analysen av nyhetsmaterialet visar att socialdemokratiska tidningar också på nyhetsplats generellt ger mer uppmärksamhet än borgerliga tidningar åt socialdemokratiska partiföreträdare, samt att borgerliga tidningar på motsvarande sätt ger mer uppmärksamhet åt borgerliga politiker. Även om skillnaderna i uppmärksamhet är ganska små kan man inte bortse från att resultaten följer det mönster som kan förväntas i ett land med

partipresstradition. Det finns heller inget som tyder på att de ändrade ägarförhållandena ska ha påverkat den uppmärksamhet som tidningarna ger de olika politiska partierna.

Tre av de fyra tidningsgrupperna följer också mycket väl ett mönster att på nyhetsplats ha fler kritiska artiklar om de partier som man kritiserar på ledarplats, än om de partier som står tidningen nära. Både i 1998 och 2006 års valrörelser syns detta mönster tydligt i de båda samägda tidningsgrupperna, samt i gruppen fristående socialdemokratiska tidningar. Däremot följer de fristående borgerliga tidningarna i båda valen ett annat mönster. Där behandlas valens huvudmotståndare ungefär likvärdigt på nyhetsplats.

I valrörelsen 2006 förekom mycket negativ journalistik i samtliga tidningar om det folkpartistiska dataintränet i socialdemokraternas valplanering. Uppmärksamheten ledde till att samtliga tidningsgrupper hade många fler kritiska nyhetsartiklar om det borgerliga blocket än om vänsterblocket 2006. Genomslaget var dock ännu större i de socialdemokratiska tidningarna än i de borgerliga, vilket också – hos båda tidningsgrupperna – signalerar en tendens till journalistik i partipresstraditionen.

Uppmärksamheten kring dataintränet slår också igenom i undersökningen av artiklarnas typ av vinkel genom en klart ökad förekomst av artiklar inriktade på skandal i 2006 års valrörelse. Förekomsten är något större i de socialdemokratiska tidningarna än i de borgerliga, oavsett ägande.

Förändringar som kan ha samband med ägarskiftena

De förändringar som på något sätt kan sättas i samband med ägarskiftena visar sig kunna vara av två grundläggande slag: dels kan de yttra sig som ökande likhet mellan samägda tidningar, dels kan de indirekt yttra sig som ökande olikhet mellan de fristående. Båda formerna förekommer i materialet.

Två förändringar i nyhetsjournalistiken mellan 1998 och 2006 pekar på en nedtoning av den politiska konfrontationen i journalistiken i de samägda tidningarna. Den ena förändringen är minskningen av antalet förstasidesartiklar om valet i de samägda tidningarna. Den största minskningen noterades i de uppköpta socialdemokratiska tidningarna, men det förekom även en minskning i de borgerliga tidningarna som agerade uppköpare. Förändringen kan tolkas som att båda tidningsgrupperna efter uppköpen tonar ner betydelsen av valet och motsättningarna i politiken.

Den andra är en ökning av kategorin privatperson/allmänhet bland aktörerna i nyhetsjournalistiken om valet i de samägda tidningarna 2006. Någon sådan ökning kunde inte noteras i de fristående tidningarna. Skillnaden ska inte överdrivas, den är liten, och det är kanske heller inte självklart att den ska tolkas som en nedtoning av det partipolitiska innehållet, men det är i alla fall en tänkbar tolkningsmöjlighet som pekar i samma riktning.

En förändring i opinionsmaterialet är en ökad likhet i andelen lokala ledare om valet i de samägda tidningarna. Likheten åstadkoms genom att andelen lokala ledare ökade i de uppköpta socialdemokratiska tidningarna, samtidigt som de minskade i de borgerliga köpartidningarna. Förändringarna ledde till att det 2006 var ungefär 20 procent lokala ledare i båda grupperna.

Det finns också en ökad likhet i mängden uppmärksamhet som ges de två politiska blocken på ledarplats i de samägda tidningarna. Hos de fristående består skillnaden, som innebär att de borgerliga tidningarna uppmärksammar vänsteralternativet betydligt mer än de socialdemokratiska, och omvänt att de socialdemokratiska tidningarna ger betydligt mer uppmärksamhet åt det borgerliga regeringsalternativet.

Som antytts ovan har också i materialet noterats ökade skillnader mellan de fristående tidningarna på ett sätt som inte förekommer hos de samägda. En sådan ökad skillnad består i att de fristående socialdemokratiska tidningarna 2006 behandlade moderaterna och det

borgerliga blocket mycket mera kritiskt än socialdemokraterna och vänsterblocket på nyhetsplats. Skillnaden är påtaglig vid en jämförelse med valrörelsen 1998, då de båda blocken – och huvudmotståndarna s och m – behandlades ungefär lika kritiskt.

Förändringen kan tolkas som att de få socialdemokratiska tidningarna som 2006 fortfarande ägdes av arbetarrörelsen blivit mer polariserade i sin nyhetsjournalistik, efter att borgerliga koncerner köpt upp deras ideologiska systertidningar.

Utvecklingen understryks av att antalet förstasidesartiklar om valet 2006 ökade starkt i de fristående socialdemokratiska tidningarna, medan de tvärtom minskade i övriga tidningsgrupper, framför allt i de socialdemokratiska tidningarna som köpts upp. Även detta signalerar att de fristående s-tidningarna, som de nästan enda kvarvarande tidningarna under socialdemokratisk kontroll, ville ge extra betoning åt sitt valrörelsematerial.

Skillnader som fanns redan före uppköpen

Analysen av materialet i samband med valrörelserna 1998 – 2006 visar inte bara på likheter och skillnader som kan relateras till tidningarnas politiska hemvist respektive till de förändrade ägarförhållandena. Det finns några likheter respektive skillnader mellan tidningsgrupperna som existerade redan 1996 och som därmed inte kan vara en effekt av ägarförändringarna. Däremot skulle de möjligen kunna utgöra förklaringar till att ägarförändringarna kom till stånd just mellan Västerbottens-Kuriren och Västerbottens Folkblad samt Sundsvalls Tidning och Dagbladet, och inte mellan Nya Wermlands-Tidningen och Värmlands Folkblad respektive Barometern och Östra Småland. Det handlar alltså om sådana företeelser som antyder att de numera samägda tidningarna kan ha haft lättare att acceptera uppköpen respektive tanken på att ge ut tidningar med annan politisk inriktning än den man sedan länge varit van att arbeta för.

En sådan faktor är de samägda tidningarnas likheter i uppmärksamheten av valrörelserna som sådana snarare än de konkreta valfrågorna. De samägda tidningarna har hela perioden, alltså även före uppköpen, haft mer material än de fristående som inte behandlar något särskilt sakområde utan betonar valrörelsen som sådan. Det framkommer både i analysen av tidningarnas uppmärksammande av de olika sakfrågorna och i analysen av artiklarnas inriktning och vinkling, där sakinriktade artiklar ställs i relation till artiklar om spel och skandaler. Det kan signalera att tidningarna värdesätter dialog och vill tona ner partipolitiken snarare än att söka konfrontation. Det flitigare refererandet till varandra är också en sådan faktor.

Detta ska inte tolkas som att redaktionerna på något sätt aktivt förberett någon sammanslagning. Dels är skillnaderna i förhållande till de andra tidningsgrupperna ganska små, dels fattas besluten om uppköp på helt andra ställen än på redaktionsgolven. Företeelserna ska alltså inte tolkas som förklaringar till att uppköpen ägt rum, däremot tyder de på inställningar hos redaktionerna på de inblandade tidningarna som kan ha underlättat affärerna när de väl kom till stånd.

Skärpt åsiktsskillnad på ledarplats

Slutligen kan konstateras att de ökade likheter som noterades mellan de samägda tidningarnas nyhetsförmedling inte kan spåras i ställningstagandena på ledarplats. Där är det i stället så att ledarna i de samägda socialdemokratiska tidningarna blivit mer positiva till vänsterblocket som helhet efter att de köpts upp av de borgerliga konkurrenterna. Någon motsvarande förändring finns inte i de fristående socialdemokratiska tidningarna, som snarare uttalade sig mer kritiskt om vänsteralternativet 2006 än 1998. Och den finns inte heller i de borgerliga tidningarnas ledare.

Den nedtoning av skillnaderna på nyhetsplats som noterats i de lokala tidningarna på orter där de har samma ägare har alltså inte slagit igenom på ledarplats. Där är det snarare skillnaderna som betonats efter att det ekonomiska samarbetet har inletts.

Som visats i den kvalitativa analysen har ledarmaterialet i de samägda socialdemokratiska tidningarna snarare blivit mera lika dem som finns i de fristående. I de socialdemokratiska tidningarna finns tydliga markörer som skiljer dem från de borgerliga tidningarnas ledarsidor, samtidigt som de alla i valrörelserna efter millennieskiftet betonar sin självständighet i förhållande till det socialdemokratiska partiet.

* * *

Sammanfattningsvis har undersökningen visat att det i innehållet i de undersökta tidningarna från Sundsvall och Umeå redan 1998 fanns signaler om nedtoning av partipolitiken på nyhetsplats på ett sätt som inte förekom lika tydligt i tidningarna i Kalmar och Karlstad. Nedtoningen fanns alltså i de tidningar som sedan agerade uppköpare respektive uppköpsobjekt, och kan ha bidragit till att underlätta de samgåenden som skedde de närmast följande åren. Undersökningen visar också på en fortsatt svag nedtoning av de politiska skillnaderna på nyhetsplats.

Samtidigt visar både den kvantitativa och den kvalitativa analysen av ledarmaterialet att de socialdemokratiska tidningarna snarast har betonat sin politiska tillhörighet på ledarplats efter uppköpen.

Ännu så länge är förändringen av nyhetsjournalistiken i de samägda tidningarna i Umeå och Sundsvall liten. Men om den fortsätter i samma riktning kan den med tiden öppna för utökat samarbete mellan tidningarna med gemensamma ägare. Sådant utökat samarbete förekommer redan idag mellan tidningar med olika partifärg, exempelvis i Gävle.

Den skärpta åsiktsskillnaden på ledarplats behöver inte vara något hinder för ett samarbete kring nyhetsjournalistiken. Ju mera lika tidningarna blir på nyhetsplats, desto viktigare blir skillnaden på ledarplats som motivering till de socialdemokratiska tidningarnas fortsatta existens som separata utgåvor, framför allt för tidningsläsarna men därigenom indirekt också för deras nuvarande borgerliga ägare.

Referenser

- Allern Sigurd: From Party Press to Independent Observers. *Nordicom Review*, 2007. Vol 28.
- Andersson Odén Tomas: Den bortglömda partipressen. *Frikyrkliga dagstidningar i Västsverige 1850-1950*. I *Presshistorisk årsbok* 2002.
- Asp Kent: Mäktiga massmedier. *Studier i politisk opinionsbildning*. 1986.
- Asp Kent: Politisk journalistik. *Studier i mediernas partiskhet och makt*. *Nordicom-Nytt, Sverige* 4, 1988.
- Asp Kent: Väljarna och massmediernas partiskhet. I *Väljare, partier, massmedia*. 1982.
- Asp Kent: Alliansen har gynnats av mediernas valrapportering. *DN*, 2007-09-17.
- Bjerling Johannes och Jenny Wiik: *Opinionsmätningar i lokalpressen*. (opubl.)
- Den Svenska pressens historia, IV*. 2002.
- Groth Otto: *Die Zeitung*, 1929.
- Hadenius Stig & Lennart Weibull: *Partipressens död?* 1991.
- Hadenius Stig och Lennart Weibull: Bonniers bästa alternativet för SvD. *Dagens Nyheter* 980703.
- Hadenius Stig, Jan-Olof Seveborg, Lennart Weibull: *Partipress*. 1970.
- Hedman Lowe: *Den regionala valbevakningen*. *Granskningsnämndens rapportserie nr 14*, 2004.
- Hvitfelt Håkan: På första sidan: en studie i nyhetsvärdering. *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar*, 1985.
- Johansson Bengt: Finns den kommunala medievalrörelsen? I Henrik Oskarsson (red): *Skilda valdagar och vårval?* *SOU* 2001.
- Kronwall Kai: *Partipressen idag*. 1971.
- Löfgren Monica: *Två statsråds fall i pressen*. *Avdelningen för masskommunikation, GU*. 1989.
- Münster Hans: *Zeitung und Politik*, 1933.
- Nord Lars och Gunnar Nygren: *Mediernas bild av lokala valrörelser* 2006. *Demokratiinstitutet*, 2007.
- Nord Lars: *Vår tids ledare. En studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning*. 2001.
- Ohlsson Jonas: *Partiernas press*. *JMG, Göteborgs Universitet*, 2006.
- Ohlsson Per T.: Sista varvet. *Sydsvenska Dagbladet*, 2002-09-08, *Landet i mitten*. *Sydsvenska Dagbladet* 2002-09-15.
- Oskarsson Henrik (red): *Skilda valdagar och vårval?* *SOU* 2001.
- Petersson Birgit: *Sundsvalls Tidning 150 år*. 1990.
- Severinsson Ronny (red): *Studier i medielandskapet. Ett urval av analyser utförda på uppdrag av Pressutredningen -94*. *JMG, Göteborgs Universitet*, 1995.
- Sternvik Josefine: *I krympt kostym*. *JMG*, 2008.
- Svedberg Helene: *Massmediernas partiskhet*. I Ronny Severinsson (red): *Studier i medielandskapet*. *JMG, Göteborgs Universitet*, 1995.
- Weibull Lennart: *Konkurrerande traditioner. A-pressen och den svenska journalistikens professionalisering*. I *Arbetshistoria* nr 3, 2004.

Tabellbilaga

Tabell 4.5. Sakområden i tidningarnas nyhetsartiklar valen 1998 och 2006. (Procent)

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Integration/jämställdhet	1	5	2	2	4	5
Infrastruktur/bostad/miljö	10	9	10	9	9	8
Utbildning/familj	11	11	13	9	14	13
Näringsliv, arbetsmarkn.	9	3	7	9	5	9
Vård, omsorg	7	10	9	12	12	15
Ekonomi, skatter	7	8	3	14	7	3
Valrörelsen	50	48	53	39	40	40
Annat	5	6	2	5	8	6
Totalt %	100	100	99	99	99	99
N= antal artiklar	521	649	572	615	675	620
	S-samägda			S-fristående		
Integration/jämställdhet	1	6	2	5	6	4
Infrastruktur/bostad/miljö	12	14	7	9	11	8
Utbildning/familj	8	13	13	11	12	12
Näringsliv, arbetsmarkn.	8	6	11	9	7	8
Vård, omsorg	9	9	11	10	14	18
Ekonomi, skatter	11	4	2	11	7	3
Valrörelsen	45	41	49	37	37	40
Annat	6	8	5	6	7	6
Totalt %	100	101	100	98	101	99
N= antal artiklar	371	395	373	509	507	467

Tabell 4.7 Gestaltning i nyheter och reportage i de fyra tidningsgrupperna (procent)

År	B-samägda			B-fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Sakfråga	55	60	55	62	66	65
Spel	10	11	10	13	8	7
Skandal	2	2	6	0	2	5
Övriga/ej urskiljbart	32	27	28	25	24	23
Totalt %	99	100	99	100	100	100
N= Antal artiklar	372	424	355	503	512	472
	S-samägda			S-fristående		
Sakfråga	58	64	57	68	63	60
Spel	11	7	6	9	6	7
Skandal	2	2	7	0	1	7
Övriga/ej urskiljbart	29	27	30	23	30	27
Totalt %	100	100	100	100	100	101
N = Antal artiklar	311	276	296	438	433	396

Tabell 5.3: Uppmärksamhet för politiker från de två regeringsalternativen, samt förändring i uppmärksamhet mellan 1998 och 2006. Procent, resp. procentenheter.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Vänsteralternativet	55	62	48	49	45	41
Miljöpartiet	6			4		
Borgerliga alternativet	25	34	49	27	52	52
Centern	12			15		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	66	58	57	55	54	50
Miljöpartiet	4			7		
Borgerliga alternativet	21	37	41	24	43	46
Centern	9			12		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. Siffrorna för miljöpartiet och centern för 1998 är alltså inte inräknade.

Tabell 5.5: Värdering av socialdemokraterna och moderaterna i texter där partierna omtalas, samt förändring mellan 1998 och 2006. Index.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Socialdemokraterna	0,50	0,43	0,32	0,63	0,51	0,32
Moderaterna	0,34	0,70	+ 0,08	0,61	0,62	0,46
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Socialdemokraterna	0,30	0,36	0,31	0,34	0,41	0,09
Moderaterna	0,50	0,64	0,44	0,40	0,86	0,60

Tabell 6.2: Omtalat parti. Antal ledarartiklar som dominerande omtalad aktör.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Socialdemokraterna	61	49	34	37	38	45
Vänsterpartiet	15	6	1	10	2	2
Miljöpartiet	2	4	4	5	1	3
Samarbetspartierna*	5	8	4	7	7	4
Moderaterna	5	5	5	6	9	6
Centern	7	1	3	1	4	2
Folkpartiet	5	11	15	3	2	10
Kristdemokraterna	7	3	1	3	3	2
Borgerliga alliansen**	3	5	11	1	7	13
Annat parti	1	1	1	0	4	2
Totalt antal artiklar	111	93	79	73	77	89
	S-samägda			S-fristående		
Socialdemokraterna	26	37	38	24	12	17
Vänsterpartiet	4	1	0	6	2	1
Miljöpartiet	0	1	0	2	6	1
Samarbetspartierna*	1	0	1	1	2	2
Moderaterna	31	22	8	18	26	17
Centern	1	4	3	2	1	7
Folkpartiet	7	3	12	3	13	13
Kristdemokraterna	3	3	0	2	5	0
Borgerliga alliansen**	5	11	22	2	12	11
Annat parti	0	0	1	0	3	1
Totalt antal artiklar	78	82	85	60	82	70

* I valet 1998 s+v, i valen 2002 & 2006 s+v+mp. ** I valet 1998 m+fp+kd, i valen 2002 & 2006 m+fp+kd+c.

Tabell 6.3: Uppmärksamhet för politiker från de två regeringsalternativen. Procent av artiklar om dominerande omtalad aktör i samtliga undersökta tidningar.

	1998	2002	2006
Vänsteralternativet	61	53	49
Miljöpartiet	3		
Borgerliga alternativet	32	45	50
Centern	3		
N= antal artiklar	322	334	323

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. 1998 redovisas värdena för miljöpartiet och centern separat. För N-värden se tabell 6.2.

Tabell 6.4: Uppmärksamhet för politiker från de två regeringsalternativen. Procent av artiklar som omtalad aktör i de olika tidningsgrupperna.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Vänsteralternativet	73	72	55	74	62	61
Miljöpartiet	2			7		
Borgerliga alternativet	18	27	44	18	32	37
Centern	6			1		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	40	48	46	52	27	30
Miljöpartiet	-			3		
Borgerliga alternativet	59	52	53	42	70	69
Centern	1			3		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. 1998 redovisas värdena för miljöpartiet och centern separat.

Tabell 6.5. Värdering av regeringsalternativen i texter där de eller de ingående partierna förekommer som dominerande aktör. Balansmått.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Vänsteralternativet	-68	-60	-35	-50	-43	-42
Miljöpartiet	-2			-5		
Borgerliga alternativet	+9	+7	+7	+9	+11	+19
Centern	-4			0		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	+11	+25	+31	+14	0	+3
Miljöpartiet	-			-2		
Borgerliga alternativet	-45	-37	-42	-20	-51	-40
Centern	0			+1		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. 1998 redovisas värdena för miljöpartiet och centern separat.

Tabell 6.6. Värdering av regeringsalternativen i texter där de eller de ingående partierna förekommer som dominerande aktör. Index.

	Borgerliga samägda			Borgerliga fristående		
	1998	2002	2006	1998	2002	2006
Vänsteralternativet	-0,8	-0,9	0,8	-0,9	-0,9	-1,0
Miljöpartiet	-1,0			-1,0		
Borgerliga alternativet	+0,5	+0,3	+0,2	+0,7	+0,5	+0,5
Centern	0,6			0		
	S-tidningar samägda			S-tidningar fristående		
Vänsteralternativet	+0,4	+0,6	+0,8	+0,5	0	+0,1
Miljöpartiet	-			-1,0		
Borgerliga alternativet	-1,0	-0,9	-1,0	-0,8	-0,9	-1,0
Centern	-			+0,5		

Siffran för förändring baseras på regeringsalternativen. 1998 redovisas värdena för miljöpartiet och centern separat. För N-värden se tabell 6.2.

PUBLIKATIONER UTGIVNA AV INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK OCH MASSKOMMUNIKATION (JMG)

Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG) har två publikationsserier:

- **JMG:s bokserie: Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation**

- **JMG:s arbetsrapportserie: Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation**

Redaktörer för JMG:s bokserie och arbetsrapportserie är professorerna Kent Asp och Lennart Weibull. Publikationer i de två serierna säljs genom institutionens försorg. Beställningar kan ske på den talong som finns efter publikationsförteckningen.

Mellan 1991 och 1994 utgavs även en särskild rapportserie. Titlarna i den finns förtecknade separat.

JMG:s bokserie Göteborgsstudier i masskommunikation (1980 — 1990)

1. Lennart Weibull (1983) *Tidningsläsning i Sverige*. Stockholm, Liber. 521 sid.
2. Anders Ohlsson (1989) *Politiska nyheter till nytta och nöje*. Almqvist & Wiksell International, Stockholm. 350 sid.
3. Lennart Weibull, Karin Björkqvist (1989) *Dagspressen och dess läsare*. Stockholm, Almqvist & Wiksell International. (slut)

Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation (1990 — (Pris: 200 kr plus moms och porto)

1. Robert Burnett (1990) *Concentration and Diversity in the International Phonogram Industry*. (slut)
2. Roger Wallis (1991) *Internationalisation, Localisation & Integration*. 281 sid.
3. Ronny Severinsson (1994) *Tidningar i konkurrens. Dagstidningarnas agerande på lokala läsarmarknader i Västergötland 1950 - 1985*.
4. Bo Reimer (1994) *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity*. Almqvist & Wiksell International. Stockholm. (slut)
5. Ulf Wallin (1995) *Vad fick vi veta? En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen om EU*.
6. Lennart Weibull och Charlotta Kratz (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*.
7. William Borden (1995) *Power Plays. A Comparison Between Swedish and American Press Policies*.
8. Admassu Tassew (1995) *Reporting a Pandemic. A Comparative Study of AIDS News Coverage in African and European Dailies*.
9. Monika Djerf Pierre (1996) *Gröna nyheter. Miljöjournalistiken i televisionens nyhetssändningar 1961 - 1994*.

10. Tomas Andersson Odén (1996) *Principer på pränt. En studie av redaktionella mål inom den svenska dagspressen*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
11. Margareta Melin-Higgins (1996) *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
12. Maria Elliot (1997) *Förtorendet för medierna. TV, radio och dagspress i allmänhetens ögon*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.
13. Kent Asp, Bengt Johansson och Larsåke Larsson (1997) *Nära nyheter. Studier om kommunaljournalistik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.
14. Carlsson, Ulla (1998) *Frågan om en ny internationell informationsordning. En studie i internationell mediepolitik*. Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
15. Johansson, Bengt (1998) *Nyheter mitt ibland oss. Kommunala nyheter, personlig erfarenhet och lokal opinionsbildning*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.
16. Wallin, Ulf (1998) *Sporten i spalterna. Sportjournalistikens utveckling i svensk dagspress under 100 år*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.
17. Larsson, Larsåke (1998) *Nyheter i samspel. Studier i kommunaljournalistik. Institutionen för journalistik och masskommunikation*. Göteborgs universitet.
18. Weibull, Lennart och Ingela Wadbring /red/ (1998) *Publik och medier 1996/1997. Särtryck av artiklar om medier ur SOM-rapporterna nr 18 och 19*. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.
19. Lindstedt, Inger (1998) "Till de unga, till dem som ämna bliva tidningsmän". *Handböcker i journalistik*. Göteborgs universitet.
20. Dahlén, Peter (1999) *Från Vasaloppet till Sportextra. Radiosportens etablering och förgrening 1925 - 1995*. Stockholm: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
21. Löfgren Nilsson, Monica (1999) *På Bladet, Kuriren och Allehanda. Om ideal och organiseringsprinciper i den redaktionella vardagen*. Göteborgs universitet.
22. Wadbring, Ingela och Weibull, Lennart /red/ (2000) *Tryckt. 20 kapitel om dagstidningar i början av 2000-talet*.
23. Andersson Odén, Tomas (2000) *Skaraborgar'n och Spionen. Tidningar i Västra Götaland genom 250 år*.
23. Ghersetti, Marina (2000) *Sensationella berättelser. En studie av nyheter från Angola 1987 och om Prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV*.

JMG:s rapportserie (avslutad 1994)

Rapporter från Avdelningen för masskommunikation

1. Lennart Weibull (1984) *Dagspress och etermedier i Sverige 1979-1983*. (slut)
2. Jan Strid och Lennart Weibull (1984) *Läsvanor och Läsinntresen. 1979-1983*. (slut)
3. Ingela Strid och Lennart Weibull (1984) *Annonsbladsläsning i Sverige*.
4. Ronny Severinsson (1985) *Publiken möter kabel-TV*. (slut)
5. Lennart Weibull (1985) *Närradiolyssnandet i Stockholm 1984*. (slut)
6. Bo Reimer och Lennart Weibull (1985) *Dagspress på arbetsplatsen*.
7. Informatörer i Sverige: Arbetsmarknad Framtidsutsikter (1986) Utdrag ur utredningen om informationsutbildning i Sverige (*UHÄ-rapport 985:13*)
8. Ingela Strid och Lennart Weibull (1986) *Mediesverige 1986*.
9. Bo Reimer (1986) *Läsaren och tidningen*.
10. Rutger Lindahl (1986) *Nyheten om mordet på Olof Palme*.
11. Monika Djerf (1986) *Funktioner hos kabel-TV*.
12. Anders Ohlsson (1986) *Att svara eller inte svara - det är frågan*.
13. Ronny Severinsson (1987) *Den nya medieframtid - TV via satellit och kabel*.
14. Ingela Strid och Lennart Weibull (1988) *Mediesverige 1988*.
15. Ronny Severinsson (1989) *Agerande och utveckling inom dagspressen i Västergötland*.

Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation (avslutad 1994)

1. Emanuelsson, Eva & Karlsson, Kristina (1991) *Informatörer inför 90-talet*. Pris: 90 kronor.
2. Wallin, Ulf (1991) *Bilden av EG*. Pris: 120 kronor.
3. Wallin, Ulf (1992) *EG - Hot eller löfte? Argument i dagspress, radio och TV för och emot svenskt EG-medlemskap*. Pris: 100 kronor.
4. Flodin, Bertil (1993) *Sambällskommunikation under 80-talet. En kunskapsöversikt*. Pris: 150 kronor.
5. Severinsson, Ronny (red), (1995) - *Studier i medielandskapet. Ett urval av analyser genomförda på uppdrag av Pressutredningen -94*. Pris: 200 kronor.

Arbetsrapporter

Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation (1980 - 1990) (Pris: 60 kr + moms och porto)

1. Lennart Weibull (1984) *Trender i massmedieanvändningen*.
2. Bo Reimer (1985) *Tidningsläsning i södra Halland*.
3. Lennart Weibull (1985) *Läsvanor för svensk morgonpress 1979-1984*.
4. Ingela Strid, Lennart Weibull (1985) *Sport i medierna*.
5. Lennart Weibull (1985) *Masskommunikationen i Sverige. Några*

reflektioner om läget 1985.

6. Karl Erik Rosengren, Bo Reimer (1985) *Internaliserad kultur. Ett forskningsprogram om värden, individer och massmedier*.
7. Robert Burnett, Peter Esaiasson, Bo Reimer (1985) *Milestones in Mass Communication Research: Media Effects. A Review Essay*.
8. Bo Reimer (1985) *Values and the Choice of Measurement Technique. The Rating and Ranking of Postmaterialism*.
9. Lennart Weibull (1986) *Press, radio, TV och nya medier i Japan*.
10. *Nyhets-spridningen om mordet på statsminister Olof Palme. En sammanställning av Statistiska Centralbyråns intervjuundersökning 2-4 mars 1986*.
11. Rune Hedberg och Lennart Weibull (1986) *Kassettidningsläsning på Gotland*.
12. Lennart Weibull (1986) *Massmediernas framtida utveckling*.
13. Ronny Severinsson (1986) *Tidningsläsning i Södermanland*.
14. Maria Elliot, Bo Reimer och Lennart Weibull (1986) *Tidningsläsning i Kalmar län*.
15. Lennart Weibull, Dagspresskollegiet (1986). *Läsvanor 1986*.
16. Bo Reimer och Karl Erik Rosengren (1986). *Maps of Culture: Macro and Micro*.
17. Maria Elliot (1986). *Allmänhetens syn på massmediernas trovärdighet*.
18. Lennart Weibull (1986) *Tendenser i svensk dagstidningsläsning*.
19. Bo Reimer (1986) *Social Space and the Structuring of Communication Processes*.
20. Lennart Weibull och Ronny Severinsson (1987) *Actions and Reactions - the Nordic Countries in Age of Satellite Broadcasting*.
21. Lennart Weibull (1987) *Massmediernas räckvidd 1985/86*.
22. Ronny Severinsson (1987) *Dagspressutvecklingen i Västergötland*.
23. Keith Roe (1987) *The Swedish Moral Panic over Video 1980-84*.
24. Bo Reimer (1987) *Dagens Nyheter i västra Sverige*.
25. Ann-Marie Hellerström (1987) *Lokal-TV- ett reellt alternativ till satellit-TV*.
26. Ronny Severinsson (1987) *Skarborgspressens innehåll 1950-1985*.
27. Ronny Severinsson (1987) *Tidningsläsning i Essunga, Götene och Vara*.
28. Karin Björkqvist (1988) *Tidningsläsning i Gästrikland - presentation av en läsundersökning*.
29. Bo Reimer (1988) *Reading Postmaterialism*.
30. Lennart Weibull (1988) *Publicistisk sed. Ett forskningsprogram om ett regelsystem och dess betydelse för svensk journalistik*.

31. Magnus Anshelm och Lennart Weibull (1988) *Läsvanestudien 1986. Huvudresultat och metodjämförelse.*
32. Magnus Anshelm (1988) *Sverige - nu - SOM 86 - en jämförelse av två undersökningar.*
33. Rutger Lindahl och Lennart Weibull (1988) *Palme i amerikanska ögon. En studie av den amerikanska pressens behandling av nyheten om mordet på statsminister Olof Palme 1986.*
34. Magnus Anshelm (1988) *Massmediernas räckvidd 1986/87 - en analys av Mediebarometern.*
35. Ingela Strid (1988) *Svenska folkets intressen 1973-1982. En sekundärbearbetning av Testologens mätningar av intressen.*
36. Anders Ohlsson och Keith Roe (1988) *Mått på mätning - En förundersökning av fördelningsegenskaper och stabilitet hos linje- och kategoribaserade mått.*
37. Britt Börjesson (1988) *Brott och publicitet. Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet.*
38. Lennart Weibull (1988) *Rapport från kontaktresa till Uruguay 10-22 april 1988.*
39. Gunilla Jarlbro (1988) *En kvalitativ studie av hur människor upplever tidningsinnehåll.*
40. Monica Löfgren (1988) *Kabel-TV i Göteborg.*
41. Lennart Weibull (1988) *Lokal-TV via kabel. Synen på en ny kanal bland andra medier.*
42. Karin Björkqvist (1988) *Tidningsläsning i Värmland. Presentation av en läsundersökning från våren 1977.*
43. Keith Roe (1988) *Adolescents' VCR Use: How and Why.*
44. Monika Djerf (1989) *Finns det funktionsdimensioner i medieanvändningen? En faktoranalys.*
45. Karin Björkqvist (1989) *Det politiska tidningsvalet.*
46. Magnus Anshelm och Jan Strid (1989) *Läsningar och läsintressen.*
47. Monika Djerf (1989) *Massmedier och beslutsfattare: en litteraturstudie.*
48. Britt Börjesson (1989) *Pressens självanering. Ett regelsystems framväxt.*
49. Magnus Anshelm (1989) *Mediebarometern resultat från 1988/99.*
50. Lennart Weibull (1989) *Rapport från en andra kontaktresa till Uruguay. Om massmedier, utbildning och forskning i social kommunikation samt Instituto Comunicacion y Desarrollo.*
52. Monica Löfgren (1989) *Nyhetstidningen 8 sidor - innehåll, spridning och läsning.*
53. Keith Roe (1989) *Notes on the Concept of Aggression and its (Mis) Use in Media Research.*
54. Charlotta Kratz (1989) *Tidningsläsning i Kalmar och på Öland.*
55. Catharina Kisch och Mikael Stoltz (1989) *City 103 och dess lyssnare - en undersökning om lyssnandet på svenska arbetsgivarreföreningens närradiostation i Göteborg.*
56. Karin Björkqvist (1990) *Mediebarometern under åttiotalet.*
57. Roger Wallis (1990) *Music, music everywhere, and so much of it the same.*
58. Charlotta Lekvall och Patrik Vult von Steyern (1990) *City 103 och tre livsstilar.*
59. Margareta Melin (1990) *Kommunaktuellt - studier av tidningens spridning och abonnenternas läsningar.*
60. Maria Elliot (1990) *Förtroendet för medierna.*
61. Keith Roe (1990) *Never Has so Much Been Written by so Many about so Few, or, Why Youth Research?*
- Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation (1990 - (Pris: 80 kr + moms och porto)**
1. Ronny Severinsson (1990) *Massmedier, allmänhet och flyktingfrågor i Sverige och Sjöbo. En fallstudie på Sjöbo.*
2. Ronny Severinsson (1990) *Tidningsläsning i Nordvästra Skåne.*
3. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i sydöstra Skåne. En presentation av en läsundersökning.*
4. Bo Reimer (1990) *Kulturdiskussioner - Inlägg i tre eviga debatter.*
5. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i Jönköping. En presentation av en läsundersökning.*
6. Charlotta Kratz (1991) *Verklighetsval och kapital. En studie av det ekonomiska och det kulturella kapitalets betydelse för läsningen av stockholmsstidningar utanför Stockholm.*
7. Deanna Huthman (1991) *Dynamisk public relations. En explorativ studie av Public Relations i fyra företag.*
8. Admassu Tassew (1991) *Public service broadcasting concept and practice: a preliminary overview of the ideals and some swedish experience.*
9. Ronny Severinsson (1991) *Tidningsvanor i Gästrikland 1989. Presentation av en läsundersökning.*
10. Lennart Weibull (1991) *Publik och medier i samspel. En analys gjord för MedieSverige 1991.*
11. Monica Löfgren (1991) *Massmediernas räckvidd 1979 - 1990.*
12. Lennart Weibull (1991) *Masskommunikation som ämnesområde. Ett försök till empirisk bestämning.*
13. Charlotta Kratz (1991) *Tidningsläsning i Södra Halland 1990, jämförelser med situationen 1984.*
14. Margareta Melin (1991) *Från kulturteori till journalistkultur. En litteraturoversikt över diskussionerna kring kulturbegreppet.*

15. Charlotta Kratz (1991) *Från icke-läsare till allätare. Fyra läsartyper i Stockholm och i landsorten.*
16. Kent Asp (1992) *Partiskheten i Sveriges Radios och TV4:s nyhetsprogram under 1991 års valrörelse.*
17. Ronny Severinsson (1992) *Med eller utan prenumeration i Eskilstuna och Katrineholm. Presentation av en läsa rundersökning från hösten 1990.*
18. Karin Björkqvist Hellingwerf (1992) *Mediebarometern 1979-1991.*
19. Karin Björkqvist Hellingwerf (1992) *Dagspress och medievanor. En analys av läsvanestudien 1991.*
20. Lennart Weibull och Karl Erik Rosengren (1992) *Swedes' view of the world. A Descriptive Report from the First Two BALTICOM Surveys.*
21. Monica Löfgren Nilsson (1992) *Kvinnligt, manligt, journalistiskt - journalisters syn på nyhetsvärdering.*
22. Monika Djerf-Pierre (1992) *A Toaster With Pictures. The Evolution of American Broadcasting 1921-1991.*
23. Charlotta Kratz (1992) *En fråga om smak. Om stabila och rörliga grupperns kulturella preferenser.*
24. Thomas Östberg (1992) *Sportjournalistik - en analys av fyra dagstidningar 1961 - 1991.*
25. Karin Björkqvist Hellingwerf (1993) *Mediebarometern 1979 - 1992.*
26. Carin Nilsson, Åsa Widgren (1993) *Videotex - massmedium eller ej? En litteraturstudie och begreppsanalys.*
27. Margareta Melin (1993) *Var finns kvinnorna? En analys av manligt och kvinnligt i kurslitteraturen vid Journalisthögskolan i Göteborg.*
28. Karin Björkqvist Hellingwerf (1993) *Läsvanestudiens mått på läsvanor. En analys av två mått på läsvanor.*
29. Gunilla Jarlbro (1993) *HIV-aktuellt - En läsundersökning.*
30. Monica Löfgren Nilsson (1993) *Klimat och kön - Journalisters bedömningar av arbetsmiljön på nyhetsredaktioner.*
31. Bengt Carlsson, Inger Lindstedt, Lennart Weibull (1993) *Studieresa till amerikanska högskoleutbildningar i journalistik, medier och kommunikation - En personlig reserapport.*
32. Håkan Hvitfelt, Lennart Weibull (1993) *Pendeln har svängt - En reserapport från Kina.*
33. Ulf Wallin (1993) *Den franska folkomröstningen - En analys av rapporteringen om den franska folkomröstningen om Maastrichtfördraget i svensk press, radio och TV samt i övriga nordiska länders press.*
34. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) *Tidningsläsning i Luleå och Kiruna*
35. Tomas Andersson (1994) *Jönköpings-Posten och Smålandsposten - två småländska tidningsstrategier.*
36. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) *Mediebarometern 1979 - 1993.*
37. Bengt Johansson (1994) *Att studera massmediernas innehåll. En genomgång av innehållsstudier inom svensk forskning om journalistik, medier & kommunikation.*
38. Maria Edström, Maria Jacobson (1994) *Massmediernas enfaldiga typer. Kvinnor och män i mediebruset den 17 mars 1994.*
39. Ingela Wadbring, Lennart Weibull (1994) *På konsumenternas sida. En analys av hur konsumentfrågorna speglas i göteborgspresen.*
40. Bo Reimer (1994) *Kulturell identitet och massmedieanvändning på Åland.*
41. Olof Hultén, Carin Nilsson (1994) *Det svenska TV-utbudet 1987 och 1993. Undersökning av sändningstid och programkategorier.*
42. Kent Asp (1994) *Medieval 94'. Anförande vid Folkrorelsernas Medieforum torsdagen den 20 oktober 1994 (framfört i urval). Forskningsprogrammet Journalistik och demokrati - studier kring medie-kvalitet.*
43. Margareta Melin (1995) *Can Women Become Cowboys? The Importance of Journalist Education for the Professional Ideal Among Swedish Journalists.*
44. Margareta Melin (1995) *Female Educators and Male Craftsmen? The Professional Ideals Among Swedish Journalists.*
45. Ingela Wadbring (1995) *Sista ordet är inte sagt än! - en analys av lärarnas syn på jämställdhet vid journalistutbildningen i Göteborg.*
46. Karin Björkqvist Hellingwerf (1995) *Tidningsläsning i Gästrikland.*
47. Gunilla Jarlbro (1995) *Barn, ungdom och reklam.*
48. Karin Björkqvist Hellingwerf (1995) *Mediebarometern 1979 - 1994.*
49. Lennart Weibull (1995) *Journalister om Journalisten. Redovisning av en läsundersökning från hösten 1994.*
50. Kent Asp (1995) *Kommersialiserade TV-nyheter - på gott och ont. En jämförande undersökning av Rapport TV2 och Nyheterna TV4.*
51. Monica Löfgren Nilsson (1995). "Pennskaften" *Female Journalists in Sweden.*
52. Gunilla Jarlbro (1995) *Våldsbrott i svensk press. En jämförelse mellan åren 1983 och 1993.*
53. Jakob Bjur och Jörgen Thörnqvist (1995) *Samma röster med nya ansikten. En studie av Rapportens innehålls-, form- och presentationsmässiga förändring över en tioårsperiod med tyngdpunkt på begriplighet.*
54. Dino Viscovi (1995) *Med Loket mot framtiden. Om unga arbetarklassmän, invandrare, EU och massmedier.*
55. Ingela Wadbring (1995) *Tidningsläsaren - vem är det? En analys av olika grupperns tidnings- användning.*
56. Marina Ghersetti (1996) *Jakten på den försvinnande publiken. Om besök och besökare på svenska biografier.*
57. Kent Asp (1996) *Sverigebilden i TV-nyheterna. En undersökning av Stockholmsdominansen i Rapport (1986 - 1995) och Nyheterna (1991 - 1995).*
58. Lennart Weibull (1996) *Bio, film och samhälle 1995. En analys av svenskarnas biobesök, filmpreferenser och syn på film och samhälle*
59. Birgitte Christiansen (1996) *IT-brug - en litteraturoversigt ud fra*

et humanistisk-samfundsvetenskapligt perspektiv.

60. Ylva Brune (1996) *Vålberg i nyheterna - en kamp mellan tolkningsmönster.*
61. Karin Björkqvist Hellingwerf (1996) *Mediebarometern 1979 - 1995.*
62. Ingela Wadbring (1996) *Den journalistiska vägen - vadan och varthän? En studie om kvinnliga och manliga journaliststudenter i Göteborg.*
63. Ylva Brune (1996) *Svenskar, invandrare och flyktingar i rubrikerna.*
64. André Jansson (1996) *TV-tittarna och det sociala rummet - En studie av den sociala positionens betydelse för kanalpreferenser och självuppfattning.*
65. Bo Reimer (1996) *Inte utan relevans - Om ungdomars användning av massmedier.*
66. Birgitte Christiansen (1996) *IT-brug i hverdagslivet - en kvalitativ interview-undersøgelse om ti menneskers computer- og Internetbrug i privatsfären.*
67. Ebba Sundin (1997) *Barn och massmedier - En forskningsöversikt.*
68. Monica Löfgren Nilsson (1997) *Hon och han i journalistutbildningen - Ett pedagogiskt projekt.*
69. Bertil Flodin (1997) *Medborgarna och EU-informationen - En studie av inställning, aktivitet och kunskap hos svenska folket inför folkomröstningen 1994*
70. Maria Edström (1997) *Kön och journalistik - att utvidga medieverkligheten. En litteraturöversikt*
71. Larsåke Larsson (1997) *Forskningsöversikt - Kommunjournalistik.*
72. Torsten Malmström och Lennart Weibull (1997) *Snöstormen den 17 november 1995.*
73. Anna Maria Andersson (1997) *Vem är den svenske journalisten? - En studie av journalistikåren i yrkesliv och vardagsliv 1994 - 1995.*
74. André Jansson (1997) *Svensk dagstidningsläsning i förändring. Resultat från Riks-SOM-studien 1996.*
75. Britt-Marie Leivik Knowles (1997) *Inter-organisatorisk kommunikation mellan myndigheter och medier. Forskningsöversikt över myndigheters och mediers interaktion i samband med allvarliga samhällstörningar.*
76. André Jansson (1997) *Sätt att se på TV. En kvantitativ problematisering av den selektiva TV-publiken.*
77. Sigurd Høst och Ronny Severinsson (1997) *Avisstrukturen i Norge og Sverige - 1960 til 1995. Arbeidsrapport nr. 1 fra prosjektet Norsk-svensk dagspresseutvikling.*
78. Anders Lithner och Ingela Wadbring (1997) *Ungdomars dagstidningsläsning.*
79. André Jansson (1997) *Tidningsvärden i morgon- och kvällspress.*
80. Tomas Andersson Odén (1997) *Pressen i Skaraborg. Tidningar och redaktörer från 1793 och framåt.*
81. Magnus Andersson (1997) *Populärmusik: såväl Wu-Tang Clan som Pat Bone.*
82. Birgitte Christiansen och Annika Bergström (1998) *Tidningars symbol- & bruksvärde. Kvalitativa intervjuer med några av Göteborgs-Postens & Hallands Nyheteras läsare.*
83. Erik Fjellman och Jan Sjögren (1998) *Nyhetsläsning på Internet - Svenska CNN från ett användarperspektiv.*
84. Ronny Severinsson /red/ (1998) *Lokalt innehåll i norska och svenska tidningar. Fyra redaktörer läser varandras tidningar.*
85. Anna Maria Andersson, Birgitte Christiansen & Karin Fogelberg (1998) *Vad tycker tittarna? En publikstudie av två underhållningsprogram.*
86. André Jansson (1998) *Dagstidningsläsning 1997. En tabellrapport från Dagspresskollegiet.*
87. Kent Asp (1988) *Medierna och giftutsläppet i Hallandsåsen.*
88. Ronny Severinsson (1988) *Marjasin i medierna. En innehållsanalys på uppdrag av Medieakademin.*
89. Annika Bergström (1988) *Tidningar, radio och TV i västra Småland.*
90. Annika Bergström (1999) *Internet i svenska hushåll hösten 1997.*
91. Lennart Weibull och Ingela Wadbring (1999) *De nya svenskarna möter svenska massmedier.*
92. Liselotte Englund (1999) *Katastroffjournalistikens dilemman. En forskningsöversikt med etiska och psykologiska perspektiv.*
93. Josefine Sternvik (1999) *Dagspressens ungdomssatsning.*
94. Maria Domellöf (1999) *Mycket nöje! Nöjesjournalistik i förändring.*
95. Annika Bergström (1999) *Internet i medielandskapet.*
96. Anna Maria Jönsson (2000) *Radio och TV i allmänhetens tjänst? Allmänhetens syn på public service-verksamheten.*
97. Liselotte Englund (2000) *Kvalitetseffektivitet i Public Service-radiion. En kunskaps- och forskningsöversikt med förslag till indikatorer på radiokvalitet.*
98. Kent Asp, Bengt Johansson och Åsa Nilsson (2000) *Medievalsundersökningen 1998. Teknisk rapport.*
99. Magnus Fredrikson (2000) *Var skall jag kryssa? - En studie av RSV:s och dagspressens personvals information inför valet 1998.*
100. Stina Bengtsson (2000) *Personvalet och journalisterna - 16 svenska journalister om det första svenska personvalet 1998.*

Arbetsrapporter från Institutionen för Journalistik och Masskommunikation (2001- (Pris: 80kr + moms och porto)

1. Annika Bergström & Ingela Wadbring (2001) *Medierna i vardagslivet. En metodologisk skiss över hur det är möjligt att använda dagböcker som insamlingsmetod i medieforskningen.*
2. Kent Asp & Magnus Fredriksson (2001) *Bilavgaserna och den allmänna opinionen. Åsikter och handlingsberedskap.*
3. Tomas Andersson Odén (2002) *2001 års publicistiska bokslut. En rapport om 36 tidningars bokstäver - i siffror.*
4. Gabriella Sandstig (2002) *Organisation och kön. En strategisk litteraturöversikt av ämnesområdena organisation och kön applicerat på forskningsprojektet "Kvinnorna i journalistkulturen".*
5. Therese Eriksson (2002) *Gratistidningsmarknaden i Sverige 2001.*
6. Rudolf Antoni (2002) *Publikens publik. Aktuell forskning kring användning och värdering av medier.*
7. Rudolf Antoni & Therese Eriksson (2002) *Läsvanestudien. En tabellrapport.*
8. Gabriella Sandstig (2003) *Orons platser. En granskning av människors upplevelser av rädsla och otrygghet.*
9. Tomas Andersson Odén (2003) *2002 års Publicistiska bokslut. Del 1 Om tidningars redaktioner och innehåll.*
10. Ingela Wadbring (2003) *2002 års Publicistiska bokslut. Del 2 Om läsares och medarbetares syn på tidningar.*
11. Tomas Andersson Odén & Ingela Wadbring (2003) *Teknisk rapport för publicistiska bokslut.*
12. Mariann Björkemarken (2003) *Jönköpings Lokal-TV Förening. Utvecklingen av en lokal TV-verksamhet.*
13. Kent Asp (2003) *Medieval 2002 - partiskheten och valutgången. En studie av valrörelsens medialisering.*
14. Petra Sintorn (2003) *Publicistiska bokslut - hyllvärmare eller redskap för förändring?*
15. Oscar Westlund (2003) *Betala för nyheter på internet?*
16. Bengt Johansson, Lisa Henricsson & Annelie Karlsson (2003) *Hur farligt är Göteborg? Risker i GP:s lokalnyheter.*
17. Gabriella Sandstig (2004) *Att undersöka otrygghet - en metodstudie.*
18. Tomas Andersson Odén (2004) *2003 års Publicistiska bokslut. Del 1 Om tidningars redaktioner och innehåll.*
19. Ulrika Andersson (2004) *2003 års Publicistiska bokslut. Del 2 Sportens olika sidor: männens och de manliga sporternas revir.*
20. Josefine Sternvik (2004) *Ögonrörelser och dagstidningsläsning - en forskningsöversikt.*
21. Valpuri Mäkinen (2004) *En tidning för alla? Om invandrares användning av och attityder till medier i allmänhet och dagstidningar i synnerhet.*
22. Eva Berglie (2004) *Jakten på lycka. En teoriutvecklande studie av tredjepersonseffekten.*
23. Åsa Nilsson (2004) *Mediers räckvidd. En jämförelse av mätmetoder och undersökningar.*
24. Oscar Westlund (2004) *www.lokaltidning.se . Prenumeranterns attityder till sin lokaltidning och nättidningsläsning.*
25. Karin Fogelberg (2005) *Media Literacy. En diskussion om medieundervisning.*
26. Mira Öhlin (2005) *Fågel, fisk eller... Om klassresenärers medievanor.*
27. Tomas Andersson Odén (2005) *2004 års publicistiska bokslut. Om tidningars redaktioner och innehåll.*
28. Anna Maria Jönsson (2005) *Mångfalden i journalistkåren - studier av social sammansättning, samhällssyn och nyhets syn i den svenska journalistkåren.*
29. Tomas Andersson Odén (2005) *President Chavez i press, radio och TV. Mediebevakningen av folkomröstningskampanjen i Venezuela, augusti 2004.*
30. Ulrika Andersson (2005) *Journalister och deras läsare. En studie av tidningsjournalisters syn på läsare och läsarundersökningar.*
31. Ulrika Andersson, Ingela Wadbring (2005) *I gratistidningsland.*
32. Carl Bergholtz, Johan Olsson (2005) *Unga dagstidningsläsare i ny mediesituation.*
33. Åsa Nilsson, Lennart Weibull, Annette Hill (2005) *Synen på icke-fiktio i TV. Resultatredovisning.*
34. Ulrika Andersson (2005) *Nya svenskar och svenska medier.*
35. Ulf Wallin, Johannes Bjerling, Christoffer Lärkner (2006) *Barnen i nyheterna om tsunamin. En studie av mediernas rapportering under första månaden.*
36. Oscar Westlund (2006) *Media and Communication studies in Sweden. Disciplinary Boundary Construction - a theoretical contribution to Theory of Science.*

37. Oscar Westlund (2006) *Känslor av medieförtroende.*
38. Kent Asp (2006) *Journalistkårens partisympatier.*
39. Jonas Ohlsson (2006) *Partiernas press*
40. Ulrika Hedman (2006) *Har ni nåt webbigt? En fallstudie av Göteborgs-Postens flerkanalpublicering: Redaktionell organisering och arbetsrutiner, nyhetsvärde samt medielogik*
41. Anna Bolin (2006) *In whose interest? A journalists' view of their responsibilities and possibilities within the mainstream press in Sri Lanka*
42. Kent Asp (2006) *Rättvisa nyhetsmedier. Partiskheten under 2006 års medievalsval*
43. Marina Ghersetti (2007) *Bilden av funktionshinder. En studie av nyheter i Sveriges Television*
44. Malin Dellgran (2007) *Konsten att förhandla. Om journalister i en kommersiell tv-kultur*
45. Johannes Bjerling (2007) *Partiledarutfrågningarna i SVT 2006*
46. Ulrika Andersson (2007) *Fokus på unga vuxna. Sociala förändringar och växande medieutbud skapar nya medievanor bland unga*
47. Oscar Westlund (2007) *Mobiltelefonianvändning. En forskningsöversikt*
48. Jonas Ohlsson (2007) *Göteborgsakademiker 2006. Medieinnehav och medieanvändning bland unga högutbildade*
49. Ingela Wadbring (2007) *Från annonsblad till tidningar. Decenniers utveckling av lokala gratistidningar.*
50. Oscar Westlund (2007) *Mobiltelefonen som multimediet och nyhetsmedium. Ett användarperspektiv.*
51. Gabriella Sandstig (2007) *Förtroendet för polisen. En analys av medborgarnas syn på polisen och dess roll i samhället 1986 - 2006.*
52. Sandra Byström, Björn Danielsson, Bengt Johansson (2007) *Regionala TV-nyheter i medielogikens tid. En studie av Västnyttens bevakning av Västra Götalandsregionen.*
53. Mathias A Färdigh (2008) *Mediesystem i Europa. En studie av de europeiska ländernas mediesystem utifrån ett användarperspektiv.*
54. Tomas Andersson Odén, Johannes Bjerling (2008) *A-press med borgerliga ägare.*

Under våren 2009 kommer alla arbetsrapporterna i den sista serien att finnas tillgängliga på
JMGs hemsida. www.jmg.gu.se

**Institutionen för
Journalistik och Masskommunikation**

Box 710
405 30 GÖTEBORG

TEL 031 - 786 4976
FAX 031 - 786 45 54
e-post majken.johansson@jmg.gu.se